

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖK ÖN.

A kereszt.

Mindenkinek van. De nem teszi ki mindenki a háztetőre. Azt hiszi pedig mindenki, hogy az övé a legnehezebb. Ha választanánk aztán közmegegyezéssel egy helyet, a hová kihordhatnók keresztjeinket, láthatná mindenki, hogy a budapesti egyetem „keresztje“ a legnehezebb. Az pedig az, amelyik kísért minden esztendőben, csaknem ugyanazokon a napokon. A „keresztés“ hadak vezérei is ugyanazok, de „keresztés vitézek“ nem mindig kaphatók. Történt pedig akkor, mikor nagy takarítás volt a budapesti egyetemen, hogy levették a keresztet: ugyanazon időben történt az is, hogy ahová nem kellett, föl se tették többet. És ezért történt akkor és történik azóta esztendőnként mindig, hogy kiüt a 8-ik „keresztés háboru“ A budapesti egyetem „saját, külön“ theológiája sehogy se nyughatik bele, miért vették le és miért nem teszik vissza az „ő keresztjeit.“ Foly a harc „per cruce[m] ad lucem“ jeligével mindig, ha „keresztés“ vitézek akadnak. Volt már eset rá, hogy felső ruhájuk alá rejtegettek jó fiuk külön keresztet és mintegy vezényszóra föltűzték a megjegyzett helyekre. Nem maradt el az ellentábor se, nyomban beszédtek a hirtelenséggel föltűzött jeleket. Igen zokon esett akkor a „keresztéseknek“, hogy akik „keresztelve“ vannak, azoknak se öröm ez a „keresztés háboru“. Akadt egy különben igen jeles ujságíró, aki „protestáns“ létére „balkézzel“ keresztelte meg azokat a keresztellenes „keresztényeket“ Öröm volt odaát a jeles penna miatt. De hiába. Igen ki vannak használva tán az ócska jelszavak, igen ki van merülve ifjúságunk a szétforgácsolt erők miatt, igen szomjuhozza tán éppen a „kereszt“ békességét az, akinek lelkében él és nem a háza tetején. Elég az hozzá, hogy most a „kereszt“-nek „lidércznyomása“ nem olyan nehéz, mint volt.

Sajnálattal kell kijelentenünk, hogy mi erdélyiekül nem is tudjuk érdeme szerint méltatni ezt az áldatlan „keresztés“ harcot. A mi

egyház-történelmünkben nincs még legsötétebb időkből se hasonló háborúság. De van egy-egy lap, hogy az van ráírva, miszerént a reformáció első idejében a ref. nem volt külön templomuk, hanem fölváltva tartották meg Istentiszteleteiket az Isten szolgái. Van némely helyen följegyezve, hogy a lakosok gör. kath.-ok, de nem tudnak oláhul, hanem magyar predikációt hallgatnak. Sőt — örülj Sion — van már hely, hogy a róm. kath.-ok is *magyarul* végzik amit csak lehet. Keveset lehet igaz, és amit lehetne se szívesen teszik. De mi erdélyi ref.-ul örömmel vesszük akár mi párányi előmenetelt tesz a „magyar“-szó a róm. kath.-oknál. Egyetemi ifjainkat, szegényen valom meg, nem is igyekszünk sovínista (vastag nyaku) kálvinistáknak nevelni, csak *magyaroknak*. Van „Bethlen Gábor körük“ és még a theologusok se tagjai mind. Van valami „Imre-egyletük“ a pápistáknak s már kétszer bukott meg. A mű-dühvel és a mesterségesen szított „keresztés háboruval“ egyszerűen elveszük — máskor lelkes és nemzeti önértetben dicsekedő — arany ifjúságunknak kedvét attól, hogy szabad óráit aulánk falai között töltse nemes munkával.

Jó lenne, ha „a kereszt“ is békesség jelképe lenne (mint ahogy az is). Jó lenne, ha a budapesti egyetem „egyetemes“ jellegét úgy érvényesítené, hogy „prot. theológiát“ is nyitna. Jó lenne, ha a „keresztés háboru“ vezérei (mert azok soha se változnak) a hadakat azok ellen vezetnék, akik a hajdudorogi gör. kath.-oknak (kérésük daczára) nem akarják hivatalosan megadni a magyar liturgiát.

Revizor.

A theologia, filozófia és természettudomány közötti viszony.

Irta: Horváth István.

(Felolvastatott Nagyszebenben 1905. márcz. 10-én az egyházmegyei értekezleten.)

(Folytatás.)

Ma egyetlen komoly természettudós sem foglalkozik azzal, hogy bizonyítsa a világegyetemnek, a

csillagos égnek, ásványnak, növénynek, állatnak, anyagnak, szellemnek létezését: hanem azzal, hogy helyesen ismerje és magyarázza azokat. Hasonlatosképpen a theologusnak sem az a feladata, hogy a vallásnak, keresztyénségnek egy felsőbb szellemi világ létezését bizonyítsa, hanem az, hogy azokat mentől világosabban magyarázza, ismeretlen mélységeikből mentől többet hódítson el s arra törekedjék, hogy a kiaknázott igazságokat az emberiség nevelésére, vezetésére felhasználja, értékesítse. Léteznek azok az ő bizonyítása nélkül is, csak ismerni és magyarázni kell azokat.

Hogy mennyire felel meg a theologia e feladatának, legyen szabad a theológiának különböző, egymásnak sokszor ellentmondó rendszereire hivatkozni; legyen szabad kockáztatni azt az állítást, hogy a keresztyén vallás sarktételeinek, mint az eredendő bűnnek, kegyelemnek, váltságnek, helyettes elégtételnek, halálnak, újjászületésnek, életnek, halhatatlanságnak megcsontosodott értelmezése csak homályos és bizonytalan bepillantást enged a magasabb szellemország tartományaiba; szavak, kifejezések megérthető tartalom nélkül. Jézus és az apostolok világosan beszélnek, magyaráznak; előttük feltárulnak ama szellemország ajtói, belépnek annak csarnokába. A theologiai rendszerek az ajtók bezárásával ujakat nyitogattak; nem csoda, ha a theologia elvesztette hitelét; nagy nyereség, hogy a természettudomány kezébe adta a kulcsot, melylyel a bezárt ajtót felnyithatja s méltóan foglalhatja el a határosztálynál neki adott terrenumot.

Roppant gyarló alapon állanak és roppant hamis tudományt hirdetnek azok, kik a theologia és természettudományok megegyeztetésén fáradoznak. Ezek burkoltan azt követelik, hogy a theologia más öltözetben, más dekorációval ugyanazt produkálja, mit a természettudomány. Ez teljesen fölösleges, sőt lehetetlen követelés, miután az isteni bölcsesség mindkét tudomány számára, külön-külön, végetlen kiterjedésű munkaterről gondoskodott. Hogy az igazság keresésében elért eredményeket egymástól kölcsönösen kicserélik, az nagyon természetes és egyiknek sem derogál.

Azt tudjuk, hogy a természettudományoknak sok ágai vannak. A matematikus, mechanikus, chemikus, biologus, minerologus, botanikus, zoologus, sociologus és többiek mindnyájan különböző mezőket mivelnek, különböző rendszerekben mutatják fel munkásságuk eredményét, mint foglalkozásuk hozza magával. Azt már említettem, hogy a filozófiának nincs külön ismeretere, minden tudomány az ő számára gyűjt; minden egyes tudománynak összegyűjtött anyagát egyfelől feldolgozza az illető tudományág érdekében, másfelől az összes eredményt rendezí egy egységes tanegésszé. Így beszélünk nyelv filozófiáról, vallás filozófiáról, természet filozófiáról, állam filozófiáról, jog filozófiáról, társadalom filozófiáról s ezeknél több filozófiáról. Ezek azonban csak részleges filozófiák. Ezek felett áll a filozófiák filozófiája, a tudományok tudománya, az általánosságok általánosságainak rendszere.

Ez így leírva és kimondva talán érthetetlen s kierőszakolt állításnak tűnhetik fel, holott nagyon is világos és természetes, ha tovább bontogatjuk a kezünkbe vett fonal csomagot. A kozmos megismerésének, magyarázásának és a társadalmi élet berendezésének szükségérzete ugyanis évezredekken át roppant ismeret halmazokat hordott össze, melyeket rendezni kell, ha magunkat azok között tájékozni akarjuk. Roppant sok és egymástól elkülönített tudományág van. Ezeket meg nem értjük, ha nem rendezzük, eltévedünk közöttük, ha az azok közötti viszonyt, összefüggést tudományosan meg nem állapítjuk.

Ezen feladat megoldását tűzte maga elé a pozitív filozófia. Abban már egyetértünk — monologizál a pozitív filozófia, — hogy tiszteletre méltó szövetséges társunk, a theológiának meg van a maga szuverén birodalma, melyben nélkülözhetetlen szellemi kincseket termel és hoz forgalomba a társadalom számára: de egyetértünk abban is, hogy a világegyetem, a társadalom és ember theologiai magyarázata, az ismeret haladásának arányában ellentmond a tapasztalatnak. Ha mégis ezt fogadnók el, akkor megtagadnánk minden tudományt s a pápához vagy a szent kollegiumhoz kellene fordulni feleletért az asztronómia, fizika, chemia, biologia, szociológia és a többi tudományok mindazon kérdéseiben, melyekre szükségünk van. Ez meghaladott álláspont; arra visszatérni az emberiség nem hajlandó; megcsömörlött az anyag, szellem, lényeg, abszolút igazság, tér, idő stb. objektív realitásának vagy tagadásának vitatásáról. Nem az az égető kérdés, hogy mi létezik vagy mi nem létezik; nem a létező bizonyításának szüksége forog fenn, hanem az, hogy a mi létezik, miként létezik? ami történik, miként történik? a megszámlálhatlan természeti, szellemi, erkölcsi, vallási stb. tünemények, jelenségek mi módon jelentik ki magukat? miféle törvényekben beszélnek nekünk s értetik meg magukat.

Az elme eleitől fogva ennek felderítésével foglalkozik. Ez pedig az által történik meg, hogy az elme szétbont, összerak, osztályoz, egyedeket, nemeket, fajokat állít fel, a szerint, amint a tünemények megjelenése követeli, szóval mindenütt rendez, hogy rendet csináljon. Az osztályozás szüksége követeli, hogy a tudományok között is rend legyen, mert csak így tájékozhatjuk magunkat. Comte kezdette meg ezen osztályozást; hol mellette, hol ellene foly a munka, úgy látszik, hogy az általa felállított alapelv még nincs egészen elfogadva és tisztázva. Lewes — minden hiányossága mellett — nagy elismeréssel nyilatkozik róla s a tudományok osztályozását lehetőknek tartja. Vannak ugyanis tudományok — mondja ő — melyek „*elemi törvényeket tárgyalnak*“ és vannak tudományok, „*melyek általános törvényekkel foglalkoznak*“. E szerint a tudományok csarnokában két nagy osztályt fedezhetünk fel: „*az elvont*“ és „*összevont tudományok osztályát*“. Elvontaknak neveztetnek, mert bennök az elme figyelmét csak valamely elemi tényre függeszti, melyet a tünemények nagy különbsége között, vagy más elemi tényekkel összenőve fedezett fel. Ezt azután elvonja minden foglalékától, megtisztítja minden változékától és önmagában tekinti. Így minden test, bármi legyen is, feltünteti a *szám*, *alak* és *mozgás* elemi tényeit. Feltüntetnek azok ugyan más tényeket ezeken kívül, de azokat külön egymagukra is tekintetbe lehet venni s ezekből erednek azután az *algebra*, *geometria* és *mechanika*.

A szám, alak és mozgás elemi tényein kívül feltüntetik még a testek a *suly*, *hő*, *fény* stb. ugyan-csak elemi tényeit, melyeket szintén lehet egymagukba tekintetbe venni. E tények elvont tudománya a *fizika*. Találunk továbbá oly testeket, melyek az *egyesülés* és *szétbomlás* tényeit tüntetik fel és elő áll a *chemia*. Találunk végre bizonyos testeket, melyek a *növés*, *visszaidézés* és *érzékítés* tényeit tüntetik fel. Ezeket a tényeket a biológiában tüntetjük fel.

Ezek mind elemi tények s ha csak felületesen gondolkodunk is, úgy találjuk, hogy az érzékek a tapasztalat által a térben és időben feltüntetett tárgyakat: az ásványt, a növényt, az állatot csakis ezen elemi tények által ismerhetjük meg.

(Folyt. köv.)

A zilahi ev. ref. templom alapkőletételének ünnepe.

Nagy és lélekemelő ünnepe volt zilahi ref. anyaszentegyházunk híveinek márc. hó 26-án d. e. 11 órakor, a mikor az ujonnan építendő templom alapkővének letételét ünnepelték a város lakosságának felekezeti különbség nélkül, nagy számban való részvétele mellett.

Az ünnepély az alábbiak szerint folyt le.

D. e. 11 órakor, midőn az egyházi és világi hatóságok képviselői az ez alkalomra felállított díszemlvényen helyüket elfoglalták a közönség „Jövel Szentlélek Ur Isten” cz. dicséret énekléséhez kezdett, látni lehetett a megilletődött hívek arczán legördülő örömkönnyekeket

Az ének végeztével dr. *Both István* Wesselényi-kollegium tanára tartotta meg nagy hatást keltő s gondolatokban gazdag beszédét, melyben egyházunk küzdelmes multjába tekintve vissza, megkapóan rajzolta ama történeti hivatást, melyet a Meszesvidéken lakó magyarság érdekében teljesített.

Keresztyén gyülekezet!

Hívótársaim az Urban!

A harangok hívogató szavára gyűltünk össze itt, ahol az imádság szárnyaira kelve oly sokszor emelkedett lelkünk a Mindenhatóhoz. A harangok hívtak össze ide, a hova már őseink is hosszu évszázadok óta szoktak összegyűlni dicsérni az urat a megszentelt hajlékban. Még most is meg-megszólalnak, még végzik tisztüket a szent hajlékba hívó harangok, de maga a hajlék, ime már nem áll. Szavainkat nem verik többé vissza az imádság hangjaival oly ismerőssé vált falak, tekintetük nem akad meg a templom menyezetén. A szó most már szállva vész el a végtelenségben s a tekintet a legfenségesebb templomboltnak, az égnek kárpitjaiba téved.

És amint így, e helyről az elibünk táruuló fenséges képet, a természet magasztos panorámáját nézzük, önkéntelenül támad lelkünkben a gondolat és ez a gondolat mindjárt hitté, meggyőződéssé érlelődik: hogy itt, ezen a dombon mutathatták be áldozataikat a honfoglalói ősök a maguk istenének, aki szintén csak Te lettél, Te voltál. Oh örök dicsőségű Mindenható, hogy itt, ezen a helyen adtak hálát a segedelemért a győzelemből megtérő harcosok, itt tartották az Isten dicsőségét is hirdető *áldomást* és innen indultak a honfoglalás nagy munkájának tovább folytatására.

És ez a gondolat még drágábbá, még szentebbé teszi reánk nézve e dombot, melyet a keresztyén hitnek, a magyar keresztyén egyháznak több mint 700 éves, a magyar evangelium szerint reformált anyaszentegyháznak pedig mindjárt első keletkezése óta gyakorolt kultusza avatott az istentiszteletnek kiválasztott helyévé.

Ezen a kiválasztott helyen tartották fenn egyházunk hívei az Ur imáadására épült hajlékot és hogy fentarthatasák, évszázadokon keresztül kellett most az idők viszontagságai, majd a pusztító tűzvész, majd ismét a zsarnoki hatalomnak hitet és nemzetet elnyomó erőszakossága ellen küzdenünk. És ebben a küzdelemben mintha végre mégis az idők pusztító ereje lett volna győztes! Mert, ime a templom magrongált falai megsemmisültek és üres a tér, melyen az Urnak háza állott!

De nem! Az élő hiten nincsen győzedelme az időnek. Mert ha ilyen hittel a lelkünkben, az Ur nevével ajkainkon, vetjük a munkára kezeinket: rövid időn ismét állani fog a templom, szebben, díszesebben, mint a régi, nagyobb buzgóságra serkentve az áhítatos híveket.

Szebb, díszesebb lesz e templom, mint a régi, mert ezen egyházközségnek buzgó és áldozatkész hívei erejük-höz mérten mindent elkövetnek arra nézve, hogy széppé, díszessé, nagygyá s az Ur dicsőségét méltóan hirdetővé tegyék ez alkotást.

De tudjuk azt is, hogy örökkévaló csak az Isten és az ő dicsősége; a gyarló ember véges alkotása magán viseli a mulandóság bélyegét. Nem remélünk hát és nem is kérünk ezen alkotásnak — midőn, ime, legmélyebben fekvő követ elhelyezzük — örökkétartó fenmaradást; csupán azért esedezőnk a mindenható Gondviseléshez, hogy *álljon soká e templom* és hogyha majd egykor mégis megviseli és elpusztítja az idő, *még azután is álljon e helyen templom örökké s legyen ez a most épülő, va-*

lamint az utána következőknek a sorozata az Isten dicsőségének díszes hajléka, a magyar protestántizmusnak erős vára; a magyar nemzeti érületnek, a magyar szónak fejlesztője, fentartója időtlen időkig.

A magyarok istenének áldása pihenjen az itt emelkedő hajlékon és az abba seregülő hívek nemzedékeinek egymást követő, hosszu sorozatán.

Ezután *Magyarósi István* lelkész emelkedett és meghatottságtól remegő hangon esedezett a kegyelem Istenéhez, kérvén Tőle békességet, nyugalmat és áldást az építendő hajlékra és az abban megjelenendő hívekre. Kérte a Teremtőt, hogy „*a régi hit ereje tartsa össze az új köveket!*”

Az ima után következett az ünnepély legmeghatóbb része, midőn az emlékirat felolvasása és az alapkőbe való elhelyezése után az egyházak és világi hatóságok képviselői járultak kalapácsütésekkel és jelmondásokkal kísérve az alapkőhöz.

Elsőnek jelentek meg az egyházak képviselői és pedig: Az ev. ref. egyház nevében *Magyarósi István*, lelkész és *Czell Lőrincz* főgondnok. Az izraelita egyház nevében *Salamon Mór* rabbi. A vármegye törvhatósága nevében *Kaizler György* dr. főispán. Szilágyvármegye közönsége nevében *Török István* alispán. Zilah város közönsége nevében br. *Diószeghy Zsigmond* polgármester. A helyi honvéd zászlóalj parancsnoksága nevében *Schamschala Rezső* őrnagy. A kir. törvényszék nevében *Barr Károly* törv. bír.: „*Legyen eme templom az igazság örök forrása*” jelmondat kíséretében. A királyi ügyészség nevében *Gazda Ferenc*, főügyész helyettes.

Királyi tanfelügyelőség nevében Dr. *Petri Mór* tanfelügyelő „*A régi hit ereje tartsa össze az új köveket*” jelmondat kíséretében. Az állami polgári fiu- és leányiskolák nevében: *Fodor Dániel* igazgató.

Az ev. ref. Wesselényi kollegium előljárósága nevében: *Lőrinczy György* főgondnok. Jelmondata: A zilahi ref. Wesselényi-kollegium, melynek nevében e kalapács ütéseket mérem e kőre, egész multjával igazolta azt a szálló ígét, hogy az iskolák az egyház veteményes kertjei. E mult ismerete erősíti meg azt a hitemet is, hogy az a kollégium tartósabb alapja lett egyházunknak, mint ez a kemény kő annak a szent hajléknak, melyet itt az Ur dicsősítésére emelünk.

A posta és táviró hivatal nevében: *Purpriger János* főnök.

A városi rendőr hivatal nevében: *Takács János* v. főkapitány.

A szilágyvármegyei közkórház nevében: *Dr. Fischer Ferenc* igazgató orvos.

Majd a takarékpénztárak és ipartestületek elnökei és *Dr. Both István* mint a Szilágy szerkesztője: Fokozott mértékben fejlődjék e hajlék körében a felvilágosodás s annál sürűbben népesítse a hit!

E lélekemelő ünnepély lefolyása után a közönség a Hymnust elénekelve, szétoszlott, örömmel és boldogságtól sugárzó arccal és egy szebb jövőben való reménységgel lelkében!

Az ünnepélyen adott szives adományokból a mint értesültünk 500 korona gyűlt be az új templom fűtési berendezésének javára.

Bajkó Viktor,
főgimn. tanár.

ZSINATI ÜGYEK.

Zsinati ülések.

(Márcz. 25. 27. 28. 29. 30.)

(Folytatás.)

Március 25-én következett a 272. §. tárgyalása.

Kenessey Béla előadó bemutatta a zsinat által elfogadott módosításoknak az eredeti tervbe történt beszövegezését. Ennek kapcsán több új javaslat elfogadását is kérte. Ezek közül a legfontosabbak egyike az, hogy az állami egyenes adó után fizetett egyházi adó ne 11 százalék legyen, hanem csak 10 százalék. A hívek a 10 százalékos adófizetéshez már hozzá

vannak szokva és a teherviselés emelése csak ártalmára lehet az ügynek.

Dr. *Baltazár* Dezső a személyi adó kivetésére vonatkozólag azt a módosítást ajánlja, hogy 500 koronától 1000 koronáig terjedő állami adó után a személyi adó 50 korona legyen, azonfelül pedig minden megkezdett 500 korona után további egy koronában állapíttassék meg a személyi adó.

Kiss Ferencz a terményekben való adózás megszüntetését kívánja. Ebben az értelemben határozati javaslatot nyújt be.

Molnár Béla azt indítványozza, hogy az egyházi adó a fennálló állami adónak 10 százaléka legyen, tekintet nélkül az állami adó magasságára.

Dányi Gábor azt a módosítást ajánlja, hogy személyi adó kizárólag a családfőkre vettessék ki.

Gróf *Tisza* István: Az őszinte megalégedés kifejezésével kezdi felszólalását, hogy végre sikerült ezt a fontos kérdést, az adózás kérdését a megvalósulás stádiumába vezetni. A sarkalatos elvek nem is támadtattak meg ebben a vitában. Hiszi hogy e reform általános hatása nem fog elmaradni; azonban, ha csak materiális oldalait intéznénk el az adózás kérdésének, ezzel nem végeznénk teljes munkát, akkor lesz teljes az eredmény, ha a reform megtermi áldásos gyümölcsét a lelkekben is. Ha felkelti a szivekben a megnyugvás érzését, megszünteti a gyűlölködést és az egyház iránti fokozottabb ragaszkodást ébreszti fel bennük.

A sarkalatos elvek tekintetében egyetért a zsinat. Csak a részkérdések tekintetében lehet nézeteltérés. A módosítások a b) pont második bekezdésével vannak összefüggésben, kivéve *Balthazár* indítványát, mely a személyi adóra vonatkozik. Ezt, vagyis a személyi adónak 500 koronánként 1 koronával való emelését a VIII. ponton tul elfogadja, mert megnyugtatóan szolgálja a szegényebb osztályok körében. A többi indítvány kapcsolatban áll a b) pont második bekezdésével. Az ő nézete is az, hogy az államsegély igénybevehetését ne csak az itt meghatározott adókulcsot alkalmazó egyházak élvezzék.

Ez az adókulcs lényegesen kevesebbé teszi a legszegényebb egyháztagnak adóját, de ne felejtjük el azt, hogy a szegény egyházakban is vannak vagyonosabb egyháztagnak, akiknek adója a reform szerint nem lenne kevesebb. Így keletkezhetnék egy kisebbség, mely érdekeiben sértve érezvén magát, esetleg megkísértené a nép kedvét e reformtól elvenni. Ismerjük a nép pszichológiáját. Sokszor nem a terhek magassága, hanem a forma szokatlansága ébreszt benne valami reform iránt ellenszenvet. Eppen azért fél, hogy ha mereven kívánjuk az új kulcs alkalmazását, ezzel csak a reformnak ártunk. Ha a gyakorlati élet igényeivel számolunk, ezt az alap gondolatot kell keresztülvinnünk, mert így lesz legkevesebb a zavar és ezáltal elérjük azt az erkölcsi célt, amely az adórendezés elsőrangú célja.

Márczius 27-én Iolytatta és be is fejezte a zsinat az egyházi adózási törvénytervezet tárgyalását.

Mezei Albert igen bajosnak látja a terményben való adózás teljes eltörlését és a tisztán pénzfizetések beállítását. Miklós Ödön legelső sorban az egyháztagnak igyekezett megvédeni az ellenük felhangzott vádak ellen. Nem vallástalanok a mi hiveink, hanem inkább csak tulterheltek úgy az állami, mint az egyházi adókkal. Az elhangzott vélemények között *Balthazár*, *Antal* és *Kérészi*t helyesli *Bartholos* István *Antal* Géza indítványát pártolta, mert szerinte óvakodnunk kell attól, hogy vagyonosabb egyháztagnak a tulterhelés által elhidegítsük az egyház iránt. *Pokoly* József a 282. §-hoz hozzáfűgeszteni kéri, hogy a díjlevelek ne csak a segélykérő egyházakban, hanem minden egyházban dolgoztassanak át és a termény-

beli fizetések pénzértékben is kitüntessenek. *Révész* Kálmán és *Dombi* Lajos felszólalásai után *Kenessey* Béla előadó válaszolt a felhangzott véleményekre és beadott indítványokra s kérte, hogy a 282. §. a) pontját *Balthazár* indítványának megfelelőleg, a b) pontot pedig a vagylagosság mellőzésével fogadják el. *Pokoly* indítványát egészen elfogadja.

A zárószó jogával élve *Dányi* Gábor, *Balthazár* Dezső, gróf *Tisza* István és *Antal* Géza szólaltak még fel. *Tisza* István statisztikai adatokkal mutatott reá, hogy a tervezet mily nagy könnyebbülést szerez igen sok gyülekezetre nézve, s arra kérte a zsinatot, hogy ne igyekezzék a terheket még inkább csökkenteni, mert ezáltal oly nagygyá válnék az állam által fedezendő hiány, a mely tulleszitené a hurt és igen nehéz tenné az állami dotáció megnyerését.

Elrendeltetvén a szavazás, a zsinat a 282. §-t első részében *Balthazár* indítványa szerint, második részének első felében *Kérészi* új szövegezésében, a vagylagosságra nézve pedig gr. *Tisza* módosításával fogadta el, a többi indítványokat pedig mellőzte.

A 283. §-t, mely a segélyt kérő egyházak kérvényének elkészítéséről, mellékleteiről és a segélyről szól, *Pokoly* József módosításával fogadták el, a mely szerint a megállapított segélyösszeg 10 éven belül csak akkor változtatható meg, ha az egyházközség bevételei önhibáján kívül lényegesen csökkennek.

A 284. §-t, a mely az egytetemes adóalap kezelésének megállapítását a konventre bizza, változatlanul elfogadták.

Végül *Kenessey* Béla előadó az adózási ügyben a zsinathoz beérkezett kérvényeket mutatta be. Rövid vita után e kérvényeket egyszerűen irattárba helyezték.

Márczius 28-án áttért a zsinat a lelkészválasztási törvényjavaslat tárgyalására. Két párt szállott szembe egymással. Egyik pártolta a törvényjavaslatot, mely tetemes engedményekkel ugyan, de mégis megtartja a régi osztályozást és minősítést. A másik rész ezeknek elvetésével teljesen a szabad választás mellé állott; ez utóbbi párt nagy többséggel győzött is.

Sass Béla előadó röviden ismertette a javaslatot, a mely néhány fejezettel a régi törvényt kibőviti, egyébként annak keretében mozog. A törvénytervezet bizonyos mértékben nagyobb szabadságot ad, mint a szabad választás adna; például a Dunamellék a papi vizsga letétele után még két évi gyakorlatot követelne. A tervezet szerint az oklevél az eklézsiák $\frac{3}{4}$ részére már jogot ad. Előadó azt hiszi, hogy ezt a latitudót ma, mikor annyi gyülekezet áll üresen, szükséges meghagyni; de tartsák fenn a minősítési törvényt is. A lelkészképzés komolysága, a nagy gyülekezetek érdeke egyaránt megkívánják ezt. A javaslatot az általános tárgyalás alapjául ajánlja elfogadásra.

Meczner Béla mindig a szabad választás mellett állott. A bizottság a konvent elé így is terjesztette a javaslatot, de ott *Sass* Béla indítványa ment keresztül. Konstatálni kívánja azonban, hogy csak két szavazattal. Ő ma is régi meggyőződésében van. Czélszerűségi és egyházas szempontból egyaránt helyesebb a szabad választás. Arra a meggyőződésre jutott, hogy nagyobb intelligens városok sohasem gondolnak arra, hogy kezdő embert válasszanak. Itt tehát egyáltalán nincs szükség az óvó intézkedésre. Gazdagabb falusi egyházaknál meg épen ellenkező hatást ért el a törvény, mint akart. Gyakran megtörtént, hogy az illető egyháztagnak, kiknek jelöltje a kvalifikáció hiánya miatt elesett, a leggyengébb pályázót választották meg csupa daczból. Apadt a törvény miatt a papnövédek száma is. Ma már javul ugyan a helyzet a számnál, de rosszabbodik a

minőségénél. Visszásság az is, hogy a lelkészt saját szolgálati helyén kell meghallgatni. Azt nem óhajtja, hogy minden gyakorlat nélkül jusson eklézsiába valaki. A szabad választás visszaállítását legjobban indokolja az az egyházas szempont, mely a testvériség, egyenlőség jelszavát írta zászlajára. Hol vannak a régi jó idők, mikor minden lelkész egyformának érezte magát? A lelkészválasztási törvény teljesen lehetetlenné teszi ezt. Indítványt ad be, hogy a zsinat a szabadválasztás elvére helyezkedjék és a javaslatot ilyen szempontból leendő átalakítás végett tegye vissza a lelkészválasztási bizottsághoz.

Baksay Sándor püspök szintén a szabad lelkészválasztás híve. Kétségtelen, hogy az egyházak nagy többsége a szabad választás mellett foglal állást. Az egyházak osztályozása és a lelkészek minősítése unikum, amely egyedül csak a magyar református egyházban található fel.

A klasszifikáció csak akkor lenne kvalifikáció, ha minden osztálynál külön vizsga volna s ha ez a vizsga nem olyan volna, mint a mostani. Így az osztályozást és minősítést nem fogadja el.

Baky István az iránt adott be indítványt, hogy a javaslat átalakításánál gondoskodjék a bizottság arról, hogy a két évi gyakorlati szolgálatba a nevelőség, tanítókáptalanság, katekhétaság, külföldi tanulmányozás ne számíttassék be. Dombi Lajos csatlakozott Mecznerhez és Baksayhoz. Dávidházy János nem helyesli a választás kétféle módját. Csak a meghívást kell meghagyni. Erre nézve adott be indítványt.

Nagy Károly a felszólalókkal szemben ellenkező álláspontot foglal el. Elfogadja a javaslatot alapelveiben, sőt kívánja, hogy egy, a lelkészek által választott zsüri minősítsen. De a minősítésbe a lelkész egész élete bele legyen foglalva. Pártolja az adott helyre való kijelölést is.

Antal Gábor a szabadválasztás híve. Indítványt ad be az iránt, hogy minden 24 éves, az első papi vizsgától számítva két évet gyakorlatban töltött ifjú választható legyen bárhova.

Garzó Gyula ellenzi az egyházaknak jövedelmi alapon való osztályozását, a papok kalkulus szerinti minősítését és védi a próbapapolást.

Dr. Bartók György szintén a szabad választás hívének vallja magát, de szerinte korlátokra is szükség van. Ilyenek felállítására ad be indítványt.

Radácsi György mindig a szabad választás híve volt. Az egyház szelleme mindenkélett való bizonyíték. Ezzel pedig csak a szabad választás egyeztethető össze. A theol. oktatás szempontja nem kívánja meg a minősítést. A theol. akadémiáknak maguknak kell elvégezni dolgaikat. Mindent el kell követni, hogy a theologusok ne a kalkulusért, hanem a tudományért tanuljanak.

Sass Béla előadó védte a tervezetet a határozati javaslattal szemben. Szerinte sohasem volt a magyar ref. egyházban teljesen szabad a választás, az egyház szelleme nem is kívánja ezt, a lelkésznevelendék számának csappanása sincs összefüggésben vele. Főleg Dávidházy határozati javaslatától óv, mely határozottan ellentétben van a törvénytervezet sarkalatos elvi álláspontjával.

A szavazásnál a zsinat nagy többséggel elvetette az általánosságban való elfogadást ajánló előadói javaslatot és Meczner Béla indítványa szerint a tervezetet, a szabad választás elvének megfelelő átdolgozás végett, visszaadta a lelkészválasztási bizottságnak. Ide tétettek át az összes határozati javaslatok is.

Március 29-én napirend előtt Dombi Lajos fölvetette a kérdést, hogy a törvénytervezetnek a lelkészválasztásról szóló fejezetét, amelyet tegnap a zsinat visszaadott a bizottságnak, tárgyalhatják-e még ebben az ülészakban. Ő azt hiszi, hogy nem,

mert a fejezet szervei kapcsolatban van az összes tárgyalandó egyházalkotmányi résszel. Különbösen óhajtandónak tartja, hogy az ülészakot mielőbb rekesszék be, mert e tagoknak egyéb fontos teendők is lennének. Erre a kérdésre báró Bánffy Dezső kijelentette, hogy a zsinatnak joga van ülészakát bármikor bezárni, de figyelmeztet arra, hogy az ideoda utazgatás sok pénzébe kerül a zsinatnak és egyébiránt is az volt a megállapodás, hogy ez az ülészak három hétig tartson. Az őszi ülészakon amúgy is elég anyag marad még, a zsinatot a jövő évre átvinni pedig czélszerűtlen lenne, mert akkor 1908-ban sem lehetne életbeléptetni az új törvényeket.

Meczner Béla felszólalása után Dombi Lajos az indítványát visszavonta, mire a zsinat áttért a napirendre.

A tegnapi megállapodás szerint a törvénykezési bizottság tette meg javaslatait a hozzá utalt törvényszakaszok új szövegezésére vonatkozólag. A bizottság jelentésének Mórocz Kálmán volt az előadója. A zsinat Mészáros János, dr. Nagy Dezső, dr. Bartók György, gróf Degenfeld József, Fejes István, dr. Balthazár Dezső és Váró Ferencz felszólalása után az egyes szakaszoknak a zsinat határozatához képest történt új szövegezését jóváhagyta.

Ezután a zsinat rátért a törvénytervezetnek az iskolaügyre vonatkozó fejezetére, amelynek Radácsy György volt az előadója. Kiemelte, hogy ez a javaslat nem új, csak javított, amennyiben az új szükségleteket és irányelveket vette figyelembe. Némi újítás van a törvénytervezet szerkezetében is, de ez nem vág a lényegbe. Kéri a fejezeteknek általánosságban, a részletes tárgyalás alapján való elfogadását.

A zsinat Simon Károly, H. Kiss Kálmán, Miklós Ödön, Kiss József és Balthazár Dezső felszólalása után a tervezetet általánosságban elfogadta, mire áttértek az iskolaügyi rész részletes tárgyalására, s az első öt szakaszt némi stiláris módosítással el is fogadták.

Március 30-án miután Sass Béla Felolvasta a tegnapi ülésről szóló jegyzőkönyvet, Radácsy György jelentette, hogy Dányi Gábor zsinati rendes tag eltávozott, s helyét Morvay Ferencz póttag foglalta el, kinek megbízó levelét rendben találták.

Ezután áttért a zsinat a törvénytervezet tanügyi fejezetének folytatódó tárgyalására. Következett a 485. §., amely azt mondja, hogy az egyházközség, ha anyagi erő híján kénytelen iskoláját az államnak átadni, köteles az állammal írásbeli szerződést kötni. Ugy szintén szerződést kell kötnie az iskolát fentartó más testületekkel és hitfelekezetekkel is.

A szakasz körül hosszú és kimerítő vita támadt, amelyben Bartha Lajos, Sárkány Lajos, Révész Kálmán, Biky Károly, Baksa Lajos, Mórocz Kálmán, Sütő Kálmán, Antal Géza, Kiss Ferencz, Antal Gábor, Barthalos István, Dombi Lajos, Kérészi Barnabás és Uri Imre vettek részt. Mindannyian hangsúlyozták, hogy a református felekezeti iskolák államosítását csak a végső esetre korlátozzák.

Még Radácsy György előadó szólalt fel, mire szavazásra került a sor. A zsinat a szakaszt Kérészi Barnabás, Révész Kálmán és Antal Gábor módosításával elfogadta.

A törvénytervezet következő két szakasza a kisededőv intézeteiről rendelkezik. Kimondják e szakaszok, hogy a kisededővokról az egyházkerület szabályrendelettel gondoskodik és hogy a kisededővök ugyanazon hatóságok alatt állanak, mint a népiskolák.

K. Nagy Sándor a kisededővök és dajkák minimális fizetését törvényben óhajtja megállapítani. Javaslata szerint a kisededővök minimális fizetése 600 korona, a dajkáké 240 korona lenne. A zsinat K. Nagy Sándor indítványát mellőzte.

Következtek az elemi és felső népiskolák, polgári fiu- és leányiskolákról rendelkező szakaszok, a melyek közül a zsinat az első nyolcz szakaszt némi módosítással elfogadta.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Nagyszebeni egyházmegyénk márczius hó 10-én Nagyszebenben tartotta meg tavaszi rendes közgyűlését. Most sem volt okunk panaszra a közgyűlési tagok elmaradása miatt. Csak egy pár, nagyon távolakó, más vármegyében élő, világi tag maradt el. Meglátszik egyházmegyénk világi tagjain azon intelligencia, mely egész valójokat eltölti. Mióta szerencsém van ismerni közgyűlésünk világi tagjait; mindig örömmel tapasztaltam egyházi ügyeink iránt való meleg érdeklődését. Ezen örvendetes jelenség talán abban leli magyarázatát, hogy bizony ezen egyházmegyében heterogen elemek közé vagyunk ékelve; ugyszólva idegeneknek éreznők magunkat, ha a gyűléseken való megjelenésből nem merítünk erőt az együvé tartozás szükségességére, s annak felemelő voltára. Igaz, hogy egyházmegyénk világi képviselői a társadalomban is olyan állást töltenek be, a mely fényt vet reájuk, de viszont ők is diszei állásuknak, úgy, hogy tulajdonképpen a rólok szétszóródó fény sugarak teszik diszessé az állást. Papságunk is szép számban volt jelen a közgyűlésen. Igazán csak legyőzhetetlen akadályok vetettek gátat egy pár paptársunk megjelenésének.

Mondhatná valaki: hiszen vasut szeli ezen egyházmegyét, könnyű a közlekedés, pedig csak a szélén érinti, s jókora távolságban vannak attól az egyházközségek. Lehet, hogy a megjelenés főrugója a tisztujításban keresendő. Még sem. Hiszen e körül teljes egyetértés élt a szivekben. Legalább nem került felszínre az ellenkező. S ha még minállunk sem lenne igaz, hogy „a szívnek teljességéből szól a száj“, hová lennénk akkor?

Nagy József elnöklő esperes helyét elfoglalva, mindenekelőtt szívélyesen üdvözli a közgyűlés tagjait.

Elmondja, hogy közgyűlésünk tartásának ez alkalommal fő, úgyszólva egyetlen indoka az, hogy tisztviselőinek megbízatása ezelőtt két nappal lejárt, s így fennálló törvényeink értelmében jelen közgyűlésünknek kötelessége betölteni a tisztviselői állásokat. Elmondja a múlt közgyűlés óta történt személyi változásokat. Örömmel hozza a közgyűlés tudomására Kovács József héjasfalvi lelkésszé, Gidófalvi Kázmér, Boér Mihály, Benedek Mihály, Jakabfi József egyházmegyei képviselőkké választását. Midőn ugy lelkész, mint képviselő aait, ez alkalommal őszintén üdvözli, egyszersmint szeretettel kéri, hogy ismert buzgóságukat, egyházas érzületüket, kiváló tevékenységüket egyházi életük ezen új körében is értékesíteni sziveskedjenek. Munkálkodásukra Isten áldását kéri.

Több kisebb helyi érdekű ügy felemlítése után reá mutat azon elvek és eszmékre, a melyek egyházkerületünket felekezeti népoktatás ügyünk, különösen a vallástanítás és egyháziasság fejlesztése érdekében egyháztársadalmi uton foglalkoztatják. Ugyszintén felemlíti azon megoldásra váró ügyeket, a melyek egyetemes egyházunkat az egyházi adózás rendezése, a lelkészi nyugdíjintézet felállítása tárgyában közelebbről érdeklik s a melyekkel a közel multban megtartott zsinat első ülészaka is foglalkozott. nagyjelentőségű kérdéseknek megoldása, s az ezekhez fűzött reményeknek megvalósulásában bizva, közgyűlésünket megnyitja.

A közgyűlésről elmaradtak igazolása, Kovács

József héjasfalvi lelkész bekebelezése, s már a meghívóban jelzett tárgysorozat elfogadása után esperes aa a maga és tisztársai nevében megköszönve a bizalmat, korelnök választás, illetve felkérésre híván fel a közgyűlést: helyét elhagyja. Pánczél Károly korelnök helyét elfoglalván, jegyzőnek Kovács József lelkészt kéri fel. A szavazatszedő bizottságba báró Bánffy Kázmér főgondnok, Balla Károly és Váró Benő választatnak meg. A szavazatszedő bizottság megalakulván; korelnök esperes választásra hívja fel a közgyűlést. Esperesnek egyhangulag Nagy József nagyszebeni lelkész, volt esperes választatott meg. A tisztviselői kar, szintén egyhangú választás folytán a következőleg alakult meg: Jegyző lett Benkő Ferencz alsórákosi, közügyigazgató Putnoki Lajos bolyavölgyi, számvevő Jakab Károly alamori, tanügyi előadó Incze Lajos, vizaknai lelkész. Köztörvényszéki bírának megválasztattak: Horváth István bürkösi, Balázs Imre segesvári körlelkész, Gödri Sándor kir. törvényszéki bíró és Váró Benő kir. tanfelügyelő. Tanácsbírák lettek: Szalánczy Jenő nagybirtokos és Boér Mihály tb. főszolgabíró. Közpénztáros Örtel János vizaknai, gyámintézeti pénztáros és tüzbiztosítási közvetítő Csiki József medgyesi, nyomtatványkezelő Biró György hévizi lelkész.

Nagy József esperes, kit báró Bánffy Kázmér főgondnok, Balla Károly és Váró Benő hívnak meg hivatala elfoglalására: helyét elfoglalván, megköszöni az ismétlen megnyilatkozó, osztatlan bizalmat, igéri, hogy az adott talentumok teljes mértékével szenteli életét annak, a kinek szolgálatába szegődött, s az általa megvetett fundamentumon igyekszik építeni továbbra is az egyházmegyét. Köszönetet mondak a bizalom ilyen szép módon való nyilvánulásáért jegyző, közügyigazgató, számvevő és tanügyi előadó is.

Napirend előtt egy pár felszólalásra esperes megadván a feleletet: felolvastattak az át- és leiratok. Letárgyaltuk az oláhuji alusi egyházközség papiház építési ügyét, a mi Váró Benő közgyűlési tag indítványa folytán egyebek mellett akként nyert megoldást, hogy egyházmegyénk tisztelettel keresi meg a méltóságos igazgatótanácsot, hogy kegyeskedjék szűkebb körben kieszközölni a papiház építésére a gyűjtés engedélyezését. Mi, a kik ismerjük ezen egyházközség exponált helyzetét, a kik szemeinkkel láttuk a düledező, pap által lakott „vityillót“, elmondhatjuk: bizony nagy lelkierővel, vagy igen szerény igényvel kell birni annak, a ki ott istonországa építésére vállalkozik, s elfelejti azokat, a melyek háta megett vannak. Igaz ugyan, hogy vannak emberek, a kik minden körben boldogok tudnak lenni, s viszont vannak olyanok is, a kik a legjobb helyzetben is boldogtalanok, vagy legalább szerencsétlenek.

Jegyző.

(Vége. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk e száma váratlan anyaghalmaz miatt késett egy napot. Olvasóink szives elnézését kérjük.

Kollégiumi előljáróságaink. Messze kiható fontosságú határozatot hozott a zsinat ápril 3-iki ülésében a kollégiumok szerveztére és kormányzatára nézve. *Garzó Gyula* gyomai lelkész indítványára a törvénytervezet 544. §-ba, a mely arról rendelkezik, hogy a kollégiumi igazgató-tanács (előljáróság) 9—19 tagból áll, pótlólag beiktatta a következő szöveget: „Az igazgató-tanács (az erdélyi kerü-

letben: előljáróság) áll: a fentartó testület által választott *lelkészi* és *világi* tagokból, az intézet igazgatótanárából és a tanári testület választott képviselőiből. Ez utóbbiaknak száma az igazgatóval együtt az igazgató-tanács (az erdélyi kerületben: előljáróság) tagjai összes számának egyharmadát nem haladhatja meg." Továbbá: „Az alapítványokból fentartott kollégiumoknál, a mennyiben t. i. az alapító levél másképen nem intézkedik, az iskolafentartó testület jogait az egyházkerületi közgyűlés gyakorolja.“

E határozat, mely egyenesen az erdélyi kerületet tartotta szemelőtt, nagy lépést jelent a sokat hangoztatott unió-felé ép azon a téren, a melyen való változtatás szükségét idehaza is már sokan és sokszor hangoztatták, de a mely törekvés itt a tanárok elfogult ellenállásán hajótörést szenvedett. Szomorú, hogy ezt már korábban nem magunk csináltuk meg, mikor úgy is tudhattuk, hogy ennek meg kell lennie. Az erdélyi zsinati tagok belátását dicséri, hogy a javaslatához maguk is hozzájárultak s az majdnem egyhangulag fogadtatott el. Bizonyosságot téve így arról, hogy a jogosulatlan speciálításokhoz nem ragaszkodnak, kellő előzékenységre számíthatnak ott, hol a speciálítások kerületünknek életszükségei.

Egyházkerületi közgyűlések. A dunamelléki ref. egyházkerület a tavasszal rendkívüli közgyűlést fog tartani. Az elnökség az esperesi és gondnoki karral tartott értekezlet alapján a közgyűlés összehívása napját május hó 3-ban állapította meg. — A dunántúli ref. egyházkerület a husvét utáni héten fogja megtartani tavaszi közgyűlését.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás ujonnan szervezett ifjusági önképzőköre e hó 1-én tartotta első közgyűlését. Először *Juhász* Albert ifj. elnök tartotta meg hatásos beköszöntőjét, majd *Szabó* Miklós, a kör titkára székfoglalóképen az ifjusági élet dermedtségéről s annak orvoslásáról értekezett, igen lelkes beszédben; végül Berde Sándor mutatta be „A kereszt“ című műfordítását.

Az országos református tanáregyesület közgyűlése. Az országos ref. tanáregyesület Budapesten husvét után tartandó közgyűlése iránt rendkívül nagyérdeklődés mutatkozik. Tömegesen jelentkeznek a résztvevő tagok az elnökségnél, mely haladéktalanul küldi a jelentkezőknek a már megérkezett vasuti kedvezményes igazolványokat. Az elnökség a szétküldözött programot még egy ponttal toldotta meg s erről körlevélben értesítette a tanárkarokat. Nev. a gyűlés 2-od napján (ápr. 26.) reggel értekezletet tart az egyesület, melyben arról tanácskozik, hogy mimódon gondolja a felekezeti tanárok fizetéspótlására a f. évi állami költségvetésbe felvett 200 ezer korona folyósítását?

Szabad-Lyceum. A Bethlen-kollégiumban legközelebb *Szilády* Zoltán dr. tanár tartott a néprajzi muzeumokról igen tanulságos előadást nagyszámu hallgatóság előtt.

A Bethlen-kollégium ifjusága minden nagyobb zaj nélkül sakkversenyt rendezett e hó folyamán az ifjusági körben. Bár nem olyan fontos is a fenti dolog, de ideírjuk, mert kollégiumunk ifjuságának komolyságáról tesz tanubizonyosságot az évről-évre megtartott sakkverseny s tanubizonyossága annak, hogy még a szórakozásban is megtudja találni azt, a mi egy ifjusághoz legméltóbb, legillőbb. A verseny győztese Kovács Gábor VII. o. t. lett.

Esküvő. Márczius 28-án volt az esküvője Vingárdon Bedő Ödön, Muzsna (Udvarhelymegye) ifju ev. ref. lelkészének Csürös Rózsikával, Kolombán János vingárdi ev. ref. lelkész nevelt leányával. Az esketést a templomban nagyközönség előtt dr. Elek Viktor gyulafehérvári ev. ref. esperes végezte.

Új orgona Zemplén-Bolyban. Ország Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros cs. és kir. udvari szállító, e hó elején templomunkban egy legújabb rendszerű orgonát állított fel, mely gyönyörű kiállítás, könnyű kezelése, tömör, erős, kellemes hangja és jutányos ára miatt, úgy a hangszerrel vizsgáló szakértők, mint az én és hűveim tetszését, teljes mértékben megnyerte. Miért is a fentírt gyáros urat mindazoknak, kiknek orgonára szükségük van, tiszta lelkiismerettel, a legmelegebben ajánlom. Zemplén-Bolya, 1905. márczius 23-án. Szepessy Ede s. k.

Hálás köszönet. Kávásy Sándor érkávási földbirtokos neje, szül. Récsey Erzsébet urnő, az érkávási ev. ref. egyháznak egy igen szép kivitelű ezüst urasztali kenyértartót és bortartó kelyhet ajándékozott; nevezett földesur pedig egy igen diszes kötésű Aranykönyvet. Nincs az az év, hogy kisebb-nagyobb mértékben meg ne hoznák ők áldozatukat ezen kised egyház részére, már évek hosszú sora óta. Mindig, mindenben fényes példával járnak elől, hogy egy nagy, hatalmas oláh egyháznak tövében meghuzódó ezen kicsinyke magyar szigetlet életben tarthassák. Szép, nemes munkájukban segítse őket a mindenható Isten továbbra is. Mostani szép adományukért pedig fogadják e helyen is, egyházam nevében, forró köszönetemet. Erkávás, 1905. márczius 30. G. Diószeghy Mór ref. lelkész.

A szászsebesi ev. ref. templom és papilakra kegyes adományokat küldöttek még, miért is fogadják az egyházközség mély tiszteletét, örök halálját:

(Folytatás.) Háberfelner Béla urad. erdész ivén Barakom, Háberferner Béla, Suhajda Antal, Baczoni Kálmán, Janich Lajos, Csikós Mihály, Mányi Gyula, Antal Miklós, Lichtneezner 1—1 kor. Weisz Sándor 60 f. Dálé János 40 f. (össz. 9 kor.) Ráskay Béla kir. kultur mérnök ivén Nagy-Enyed, Ráskay Béla 2 kor. Nagy Ignác, Dragosán Pál, Reinhardt, Sebesi 1—1 kor. (össz. 6 kor.) Balasovich Zoltán m. kir. pünzügyőri biztos ivén Sátoraljaújhely: Balasovich Zoltán 2 kor., Kremniczky Géza, Telek Lajos, Szuhár szemlész, Mező László, Pirigy Andor, N. Ödön 1 1 kor. Török András 1 kor. 20 f. Finta József, Stakovics Barnabás, Mátyás András 50—50 fill. P. N., Szánthói Miklós. Boldizsár István, M. István, Kiss Lajos, Sándor Béla, Lányi Dezső 40—40 f., Németh Lajos, Kiss Gábor, Mainczy Béla, Baska Károly 30—30 f., Tompos Lajos, Hankó Gyula, Riez Márton 20—20 f. (össz. 15 kor. 50 fillér). M. kir. 2—14. zászlóalj parancsnokság ivén Császkóc: özv. Madzag Gáborné 3 kor. 70 f., Koválovszky, Deák 1—1 kor., Koháry, X. Y, N. N., Halmágyi 20—20 f., Szöröcsök, Didy, Somáth, Bösöröcsöky, Kleiner, Hepa, Izsó, Dán, Hepályi Dezső 10—10 f. (összesen 7 kor. 40 f.) Slyembő András örsv. 1 kor., Subert Sándor, Lengyel Elek, Nemes József 50—50 f. (össz. 2 kor. 50 f.) Hegedüs Sándor 1 kor. Tóth Márton örsvezető ivén Cseffa: Herbszt József, Borbély Sándor, Tóth Márton 20—20 f. (össz. 60 f.) Kreitl József örsv. ivén Zikány: Kántor József, Varga Lajos 40—40 f., Banrai Vilmos, Schneider János. Jankó Imre, Vuk Pál, Benkó György, Finicz Kálmán, N. N. ifj. Bentzer Pál, Dudás József, Kostyák Ferencz, Gáspárits János, Csanták József, Fekete József, Keiger Ferencz, Uts József, Kovács József, Hollóy Pongrácz, Navranics György, Szegedi György 20—20 f., Szokoly István, Takács Anna, Müller Alma, Szokoly Lajos 25—25 f., Kosaras János, Kosaras Anna 50—50 f., Markovics Ferencz 30 f. (össz. 6 kor. 90 fill.)

(Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1602—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi ev. ref. egyházközség tiszteletes t. tanácsához.

Minthogy a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898. évi XIV. t.-cz. végrehajtására vonatkozó 4433—98. eln. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletet a hivatalos lapban, egész terjedelmében, annak idején közzé nem tettük s annak lelkészeink által való megismerése a mindegyre előforduló kiegészítési iránti kérések folytán szükségessé vált, ez okból ime közöljük a rendeletet, tudomásvétel és ahhoz való szigorú alkalmazkodás czéljából:

4433—98. eln. sz. V. K. M.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi és pénzügyminiszter rendelete a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898. évi XIV t.-cz. végrehajtása tárgyában.

Az 1898. évi XIV. t.-cz. 23. §-ban foglalt felhatalmazás alapján rendeljük:

1. §. A lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvény célja az, hogy a latin, görög, örmény szertartású katolikus lelkészek jövedelme addig is, míg annak rendezése más uton be nem következik, ideiglenesen, a többi törvényesen bevett vallásfelekezetek lelkészeinek jövedelme pedig, a törvényben körülírt módokat szerint, állandóan kiegészítették.

2. §. A különböző szertartású katolikus lelkészek jövedelmének ideiglenes kiegészítése céljából a törvényhozás külön összeget vesz fel az állami költségvetésben. Az állami költségvetésbe így rendeltetéssel felvett összegből nyújtott kiegészítésre a törvény az abban meghatározott keretben hatálylyal bír.

A törvény hatálya alatt azonban egyáltalában nem állanak azon összegek, melyeket a törvényhozás az állami költségvetés egyéb rovataiban kath. egyházi és iskolai segélyek czimén megállapít, vagy amelyek a katolikus egyházi és iskolai czélokra a vallás- és tanulmányi alpból folyósítatnak.

A különböző szertartású katolikus lelkészek jövedelmét a vallás- és közoktatásügyi miniszter a rendelkezésre álló adatok figyelembe vételével a rendelkezésre álló összeg keretében fokozatosan egészíti ki.

3. §. A lelkészi jövedelemnek az 1898. XIV. t.-cz. 2. §-ban biztosított kiegészítését minden lelkészre nézve, a melynek a jelen rendelet 10. §-ban megkivánt adatok alapján megállapítható jövedelme 1600, illetőleg 800 koronát el nem ér, igénybe veheti:

1. maga a lelkész (ide nem értve a világi lelkészi állásokon alkalmazott szerzeteseket);

2. oly esetben pedig, amidőn az alkalmazásban levő lelkész a jövedelem kiegészítését nem akarja igénybe venni vagy a lelkészi állás üresedésben léte vagy más feltételek hiánya miatt lehetetlen ily kérelem előterjesztése, a bejelentés eszközölsére az illetékes felekezeti főhatóság, ilyennek nem léteben a hitközségi előjáróság van jogosítva esetleg központi megbízottja igénybevételével.

A lelkészek ezen czélból a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett s a jelen rendeletben megkivánt adatokkal támogatott kérvényüket egyházi főhatóságuk, ilyennek hiányában hitközségi előjáróságukhoz 1899. évi július hó 30-ig nyújthatják be.

Oly lelkészi állás, amely 1898. évi január hó 1-ig rendszeresítve volt, de 1899. évi július 30-ig be nem jelentett, jövedelmi kiegészítésben nem részesíthető.

4. §. A lelkészi jövedelem kiegészítésére igényt tartó lelkészek kötelesek igazolni, ugy személyi képesítésüket, valamint jövedelmük hiteles bevallásával azt a körülményt, hogy az általuk elfoglalt lelkészi állás a törvény értelmében kiegészítésre szorul.

A jövedelmi kimutatásokra nézve az illetékes felekezeti főhatóságok által eddig beszolgáltatott adatok a törvény 11. §-a értelmében kiigazíthatók és ha a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a kiigazított adatok és bevallási módokat elfogadtatnak, a jövedelmeknek a törvényszerinti kiegészítéséhez alapul vétetnek.

5. §. A lelkészi képesítés igazolására és a jövedelem bevallására vonatkozó (A. és B.) rovatos ívek három példányban készítendőek, az igazoló okmányok azonban csupán egy példányban csatolandók.

Amennyiben az ily igazoló okmányok nem az állam hivatalos nyelvén lennének kiállítva, a lehetőség szerint azoknak hivatalból hitelesített magyar fordítása is csatolandó.

A rovatos ívek egyik példánya hivatalos használat után a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban helyezendő el, a másik két példány pedig az igazoló okmányok kíséretében az egyházi főhatóságnak, ilyennek nem léteben a hitközségi előjáróságnak küldendő vissza.

6. §. Az A) és B) rovatos ívek bizonyítékok és észrevételek rovata az egyes adatok igazolásához szükséges bizonylatok jelzésére és az esetleges észrevételek bejegyzésére szolgál.

A bizonyító okmányok ilykép jelzendők: ad. I. 1. haszonbéri szerződés, ad. II. 2. esperesi bizonylat stb.

7. §. A bizonyítékul szolgáló összes okmányok bélyeg- és díjmentesek és ezen jelzéssel látandók el: „Kongrua ügyben bélyegmentes.”

Hasonlókép bélyegmentesek azon beadványok, melyeket a lelkészek a bizonyító okmányok beszerzése végett intéznek a hatóságokhoz.

8. §. A számítás az összegek pénzértékének kifejezésénél korona és fillérben történik.

Ha az űrlapokban valamely czim az illető lelkészre alkalmazást nem nyerhet, vonással keresztül húzandó.

9. §. A lelkészi képesítés igazolására az A. betűvel jelzett rovatos ív használandó fel.

A lap élén kiirandó az egyházkerület (püspökség), törvényhatóság és a lelkészség neve.

Az 1. rovatba bejegyzendő a lelkész neve.

A 2. rovatba a lelkész születési ideje, helye és lelkészi szolgálati éveinek száma.

Ezen adatokat a megfelelő hiteles okmányok alapján a felekezeti főhatóság, ilyennek nem léteben a hitközségi előjáróság igazolja a minősítési táblázat hitelesítése által.

A 3. rovatban feltüntetendő az illető lelkész magyar állampolgársága, mely az 1879. 50. t.-cz. idevágó rendelkezéseinek figyelembe vételével közhittelű okirattal igazolandó.

Az 5. rovatban feltüntetendő, hol, mely években tanulta a lelkész a hittudományt és mikor nyert lelkészi képesítést? A hittudományi tanfolyam elvégzése az illető hittudományi intézet bizonyítványával, a lelkészi képesítés pedig a képesítő okmánnyal igazolandó.

Az ekként kiállított minősítési táblázat mindhárom példányát a lelkész aláírja és az egyházi főhatóság ilyennek nem léteben a hitközségi előjáróság hitelesíti.

10. §. A lelkészi jövedelem bevallása és igazolása, a mennyiben az eddigi adatok kiigazítása iránt a vallás- és közoktatásügyi miniszter és az illetékes egyházi főhatóság közt megállapodás létre nem jött, a következő módokban állapítatik meg:

A B. betűvel jelzett rovatos ív felhasználása mellett a czimlapon feltüntetendő az egyházkerület (püspökség), törvényhatóság és a lelkészség neve.

Ugyanezen czimlap első rovatában folyószámok alatt felsorolandók az anyaegyházhoz tartozó leányegyházak (fiók-, társegyházak, szórványok) továbbá feltüntetendő a rendszeresített segédlelkészi állások és a tényleg alkalmazott segédlelkészek száma, betűkkel írva. Ugyanezen rovatba feljegyzendő a lelkészség keletkezésének ideje. Az erre vonatkozó adat a felekezeti főhatóság, ilyennek nem léteben a hitközségi előjáróság által igazolandó.

A második rovatba feljegyzendő az első rovatban felsorolt helyek távolsága az anyaegyházról, kilométerek szerint.

A harmadik rovatba irandó a lelkészség kötelékébe tartozó s állandó lakhellyel bíró hívek száma, az anya- és fiókegyházak szerint külön-külön.

A negyedik rovatba irandó a kegyúr neve, ha többen vannak, valamennyi.

A B. rovatos íven folytatólagos számok alatt feltüntetendő a felszámítandó jövedelmek és a levonandó kiadások és pedig: I. 1. alatt feltüntetendő a földbirtok kiterjedése mivelési ágak szerint s igazolandó hitelesített kataszteri birtokhivokkal.

A földbirtok jövedelme a haszonbéri szerződés vagy — amennyiben a birtokok a lelkész saját kezelése alatt állanak — a hasonminőségű földekre nézve helyben vagy a vidéken szokásos haszonbérek utolsó öt évi (1893—897.) átlaga szerint igazolandó. A haszonbéri jövedelmet a haszonbéri szerződés másolatával vagy a községi (városi) előjáróság bizonyítványával kell igazolni. A haszonbéri szerződés másolatát kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, városokban a polgármester hitelesíti. Ha a földbirtoknak így kimutatott jövedelme eltér az 1894. évben beszolgáltatott jelentőv avagy a díjlevél adataitól, a különbözet az észrevételek rovatában okadatolandó.

Ott, hol a tagosítási per még nincs befejezve s ennélfogva a lelkész legelő- és erdőilletménye nem tudható, ezen illetmények tényleges haszna az öt évi átlag szerint (1893—1897.) a községi (városi) előjáróság által kiállított bizonylattal igazolandó. Ezen bizonylatokat kis- és nagyközségekben a főszolgabíró saját észrevételeivel aláírja.

Az 1. 2. rovatban feltüntetendő a lakóház, udvar és a kert kiterjedése s hitelesített kataszteri birtokhivval igazolandó. Ezen bizonylatot kis- és nagyközségekben a fő-

szolgabíró saját észrevételeivel aláírja. Az 1. 3. alatt felsorolja a lelkész a bérbeadott épületeknek és épületrészeknek az adótörvény által megállapított fentartási költségek levonása után fenmaradt tiszta jövedelmet. Fentartási költségek címén oly városokban, melyek általános házbéradó alá esnek, 25%, minden más helyen 30% vonható le a házak nyers jövedelméből. Mindezt igazolja a községi (városi) előljáróság bizonylatával.

Az 1. 4. alatt felsorolandók a hasznot hajtó jogok, jogositványok, valamint iparüzletek, u. m.: malomtartás, malommércze, halászat, fahasználat, makkoltatás, révvám stb. tiszta jövedelme. A haszonvételek pénzértéke a létező bérszerződéseknél a községi (városi) előljáróság által hitelesített másolatával igazolandó. Ha ilyenek nincsenek, az utolsó öt évi (1893—1897.) átlagos haszonvételt a községi (városi) előljáróság igazolja, amely bizonylatot kis- és nagyközségben a főszolgabíró saját észrevételével aláírja.

Az 1. 5. alatt bejegyzendő a hivek által közvetlenül vagy a hitközségtől, valamint a kegyurtól pénzben, természetben, kézi vagy írás munkában, évenként visszatérőleg, teljesített szolgáltatásokból befolyó jövedelem és annak pénzértéke és pedig anya- és leányegyházak szerint külön-külön.

A kötelezett szolgáltatások díjlevéllel vagy más alapkormány idevonatkozó tételének másolatával igazolandók.

Ha a szolgáltatások merőben szokáson alapulnak, ugyazokat a lelkész a szolgáltatásra kötelezettek által kiállított bizonylattal tartozik igazolni: ha pedig azok a bizonylat kiállítását valamely okból megtagadnák, a községi (városi) előljáróság a kötelezettek meghallgatása mellett igazolja a szolgáltatásokat.

A termény és munkabeli szolgáltatások után megállapított jövedelem $\frac{1}{6}$ -od része behajtási költségek címén levonandó.

A szolgáltatások pénzértékének ilykép történt megállapítása mindenkor csak a vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről történt végleges megállapítás idejétől számított tíz évre szól; ezen időszak elteltével a miniszter újabb megállapítást rendel el.

Az 1. 6. alatt feljegyzendő az avatási, temetkezési stóladijakból, valamint egyáltalán az egyházi cselekvényekért a jogszokás alapján követelhető díjakból, pl. házszentelési koledából befolyó jövedelem.

Ezen jövedelmet a lelkész a felekezeti főhatóság által jóváhagyott stóladij szabás és a stólaköteles cselekvények egybevetésével az (1893—1897.) évig terjedő öt évi átlag alapján az anya- és leányegyházakban együttesen számítja ki.

A felszámítható stóladijak mennyiségét végérvényesen a felekezeti főhatóság állapítja meg.

Az esketési és keresztelési stóladijak felszámítás tárgyát nem képezhetik.

Az 1. 7. alatt felsorolandó azon alapítványi tőkék kamatjövedelme, melyek akár misék elvégzése, akár egyéb egyházi cselekvények címén a lelkész javadalmazásához tartoznak.

A mise és egyéb alapítványi tőkék kamatjövedelmét az egyházi főhatóság, ilyenek nem léteben a hitközségi előljáróság igazolja.

Nem számítható be azon alapítványok kamatjövedelme, amelyek beszámítását az alapítólevél tilalmazza. Ez esetben azonban az alapítólevélnek a felekezeti főhatóság, ilyenek nem léteben a hitközségi előljáróság által hitelesített másolata csatolandó.

Az 1. 8. alatt bejegyzendő a politikai községtől, az egyházmegyei vagy bármely más közalapról kongruakiegészítés, állandó segély lóttartás vagy bármely más címen, készpénzben vagy természetben élvezett jövedelem.

Ha az e címen huzott jövedelem természetbeni szolgáltatásokból áll, annak pénzértéke az 1893—1897. évre terjedő öt évi átlag alapján számítható ki. Az öt évi átlagot a községi (városi) előljáróság bizonyítja. Ezen bizonylatot kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, esetleges észrevételei kíséretében aláírni tartozik.

Ha több politikai községtől huz a lelkész rendes évi jövedelmet, úgy — a községek neveinek felsorolása mellett — az összegek egyesítve bevezetendők.

A készpénzben huzott jövedelmet a fizetést teljesítő pénztár bizonyítja.

Az 1. 9. alatt feljegyzendő a helybeli templom vagy bevétel felelegéből huzott jövedelem, amennyiben igazoltatik, hogy az a lelkész javadalmazására fordítható.

A lelkész jogát a templom-vagyon feleslegének élvezetére s az ekként befolyó jövedelem öt évi (1893—1897.) átlagát az egyházi főhatóság, ilyenek nem léteben a hitközségi előljáróság igazolja.

A lelkészi jövedelmet terhelő kiadások tekintetében II. 1—5. alatt levonandók a lelkészi jövedelemre kirótt és tényleg a lelkész által fizetett állami, törvényhatósági, községi adók, egyéb, valamely törvényben gyökerező közterhek, visszabályozási költségek.

Az állami adókat, a községi (városi) előljáróság az adókönyv alapján kiállított bizonylattal igazolja. A leányegyházakban a lelkész által fizetett adók hasonló módon igazoltatván, az anyaegyház adójával összegezendők és együtt vezetendők be.

Ugyanily eljárás követendő a törvényhatósági, községi adóknál és a visszabályozási költségeknél.

Egyéb, valamely törvényben gyökerező közterhek a járási főszolgabíró által hitelesítendő, községi bizonylattal igazolandók. Városokban e bizonylatot a városi előljáróság állítja ki.

A II. 6—8. alatt bejegyzendő a felsőbb hatóságilag is jóváhagyott gyámintézeti, nyugdíjintézeti és egyéb alapok számára évenként visszatérőleg teljesítettni szokott fizetések, melyek a felekezeti főhatóság, ilyenek nem léteben a hitközségi előljáróság által bizonyítandók a jövedelmi és kiadási bevallás tartalmának hitelesítése által.

A II. 9. alatt felszámítandó a lelkészi jövedelmet segédlelkész tartása címen terhelő fizetés. Segédlelkész tartásáért felszámítható határozott és pedig 500 koronánál nem nagyobb összeg, ha a felekezeti főhatóság (püspök) bizonyítja, hogy az egyházközség a segédlelkész (segédlelkészek) tartására jogosult és a rendszeresített segédlelkész állás tényleg betöltve van. Ellenben ha a segédlelkész csupán a rendes lelkész kényelmére, ideiglenes kisegítésére stb. alkalmaztatik, e címen levonásnak helye nincs.

A II. 10. alatt ingatlanokra felvett kölcsön földváltás törlesztése címén az esetben hozható a törlesztési összeg levonásba, ha igazoltatik, hogy a kölcsön, vagy földváltás a lelkészi javadalomhoz tartozó ingatlant terheli és azt a lelkész fizeti. Ezen körülmény a betáblázási végzés, vagy telekkönyvi kivonat másolásának becsatolása által, vagy fizetési könyvvel igazolandó. Az ingatlanokon nyugvó kölcsön, vagy földváltás törlesztése és kamatai fejében a lelkész által fizetett összeg mennyisége az eredeti díjlevél betekintésével az egyház (hit) községi előljáróság bizonylatával tanúsítandó, melyet az egyházi főhatóság hitelesít.

A II. 11. alatt lóttartási átalány és fuvar költség címén a lelkészi jövedelmet terhelő kiadás a lelkész előterjesztésére levonásba hozható, ha igazolja, hogy a leányegyházak (társegyházak, szórványok stb.) távolsága, az ottani hivek száma stb. a fenti költséget indokoltá teszik.

Egy-egy leányegyházra (társegyház, szórvány stb.) legfeljebb 100 korona számítható fel, és szabály szerint csak azon esetben, ha a leányegyház az anyaegyháztól legalább 5 kilométert meghaladó távolságra fekszik és ha a hivek a fuvarozást természetben teljesíteni nem kötelesek. Bármennyi leányegyház stb. tartozék is az anyaegyházhoz, összesen 400 koronánál több e címen levonásba nem hozható.

Kivételesen eltérés lehet ezen szabály alól, ha a fennfoglalt kivételes körülmények, pld. a helyi viszonyokkal kapcsolatos nehézségek indokolják ezen eltérést; az erre vonatkozó minden egyes esetben a lelkésznek az egyházi főhatóság, ilyenek hiányában a hitközségi előljáróság által is indokolt előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter határoz.

A lóttartási átalányt és fuvar költséget kis- és nagyközségben a főszolgabíró, városokban a polgármester, az illető lelkész indokolt előterjesztésére állapítja meg.

A II. 12. alatt levonásba hozhatja a lelkész a mise- és istentiszteleti alapítvány jövedelmét, amely misék és istentiszteleti cselekvények végzését más lelkészeknek átengedni kénytelen. Az elvégezhető misék és istentiszteleti cselekvények számát a felekezeti főhatóság (püspök) állapítja meg.

Nem számíthatók fel azon kiadások, melyek a lelkész személyi ellátása (háztartása) körébe tartoznak, ugyszintén a földbirtok kezelésével járó, valamint a lelkészi épületek jó karban tartásából eredő kiadások. A jövedelmek és kiadások végösszegének egybevetése után mutatkozó tiszta

jövedelmet a lelkész betűkkel és számokkal kiírja és a bevallás mindhárom példányát aláírja; az egyházi főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság pedig hitelesíti.

11. §. Ha valamely lelkész, akinek lelkészi állása jövedelmi kiegészítésre szorul, a jövedelmi kiegészítést igénybe venni nem akarja, vagy ha az ilyen lelkészi állás üresedésben van, a jövedelmi bevallást az egyházi főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság eszközöli, köteles az a bevallás mindhárom példányát aláírni.

12. §. A felekezeti főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság úgy a lelkészek minőségnyitáblázatát, mint a javadalomra vonatkozó bevallásokat átvizsgálja és a netán észlelt hiányok pótlóztatása után a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez terjeszti fel.

Az ekként beszolgáltatott adatokat végérvényesen a vallás- és közoktatásügyi miniszter bírálja el. jogában állván az adatok helyességéről a közigazgatási hatóságok igénybevételével megejtendő vizsgálat útján is meggyőződést szerezni.

Ezen vizsgálathoz minden esetben meghívandó az érdekelt lelkész is, meg nem jelenése azonban a közigazgatási eljárást nem akadályozhatja.

13. §. A jövedelmi és kiadási bevallásnál elkövetett visszaélések a törvény 13. szakaszában foglalt büntető rendelkezések hatálya alá esnek.

14. §. A lelkészi állás jövedelme a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvény hatályba lépése után a vallásfelekezet részéről, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előzetes hozzájárulása nélkül többé le nem szállítható és minden növekedése vagy csökkenése, lehető rövid idő alatt, de legfeljebb a változás beálltától számított 3 hónapon belül, az illető felekezeti főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság útján a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bejelentendő, a törvény 14. §-ában körülírt következmények terhe alatt.

15. §. Ha a jövedelemnövekedés akár a hitközségnek, akár egyeseknek önkéntes tehervállalása, akár a törvény 11. §. b) pontjában körülírt oly alapítványokból ered, melyek kamatjövedelmének beszámitását az alapító tilalmazza, az állam által nyújtott jövedelemkiegészítés nem csökkenthető. Ily esetekben a jövedelmi növekedésre vonatkozó okmányokat a felekezeti főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság hitelesített másolatban a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felterjeszti.

Egyéb jövedelmi emelkedés esetén a kiegészítési összegnek a törvény szerinti nagyságot meghaladó része a növekedés beálltát követő naptári év első napjától kezdve beszűntetik.

16. §. A kiegészített jövedelemmel bíró lelkészi állásokban halálozás, áthelyezés, javadalomtól való elmozdítás folytán vagy a lelkész személyi képvisítése tekintetében előforduló mindennemű változás mielőbb, de legkésőbb 2 hónap alatt az illetékes felekezeti főhatóság, ilyennek nem létében a hitközségi előjáróság által a törvény 16. §-ában körülírt következmények terhe alatt a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bejelentendő.

Személyi képesítésben beállott változás esetén az arra vonatkozó okmányok is bemutatandók, önként értve, hogy a lelkészi pályán ujonnan alkalmazottak tartoznak az A. alatti minősítési táblázatot egész terjedelmében kiállítva és felszerelve felterjeszteni.

Amennyiben valamely lelkész ellen a jövedelem kiegészítése iránti kérelem, illetőleg bevallás felterjesztése után bármikor emeltetnék állásához nem méltó súlyos erkölcsi vétség, vagy államellenes megtartás miatt panasz, vagy hozatnék ellene, illetőleg a kiegészített jövedelem élvezetében már levő lelkész ellen marasztaló büntetőbírósi, illetőleg fegyelmi ítélet, felekezeti főhatóság, ilyennek nem létében pedig a hitközségi előjáróság szintén köteles a vallás- és közoktatásügyi minisztert a panaszról — a rendelkezésre álló adatok közlése mellett — értesíteni, illetőleg a marasztaló ítéleteket hozzá felterjeszteni.

17. §. Az A. és B. alatti rovatos íveket a felekezeti főhatóság, avagy hitközségi előjáróság megkeresésére a vallás- és közoktatásügyi miniszterium bocsátja kellő számban rendelkezésre.

18. §. A jelen rendelet által szabályozott eljárás körében a vallás- és közoktatásügyi Miniszter által hozott alábbi határozatok ellen a közigazgatási bíróság előtt érvényesíthető panaszjog illeti meg:

1. a lelkész elleni fegyelmi eljárásra hatáskörrel bíró

felekezeti hatóságot azon határozat ellen, amelylyel a vallás- és közoktatásügyi miniszter, ezen hatóságnak marasztaló következményeket meg nem állapító határozatával szemben a törvénynek a jelen rendelet 18. és 19. §-aiba foglalt 8. s 9. §§. értelmében a jövedelemkiegészítést megtagadta, illetőleg a jövedelemkiegészítés megvonását mondotta ki:

2. a lelkészt, azon határozat ellen, amelylyel a vallás és közoktatásügyi Miniszter a jövedelem növekedésének eltöltölése címén a törvény 14. §-ban megállapított büntetést állapítja meg a lelkész ellen (rendelet 14. §.);

3. a lelkészt, valamint a bevallások helyességéért felelős más hatósági személyt azon határozat ellen, amely által a vallás és közoktatásügyi miniszter a törvénynek, a jelen rendelet 13. §-ában is érintett 13. §-ában megállapított büntetést mondja ki a lelkész, vagy más hatósági személy ellen.

Mindezen esetekben a panasz a megtámadott határozatról történt értesítéstől — az 1896. XXVI. t.-cz. 94. §. szerint — számított 30 nap alatt a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál terjesztendő elő, illetőleg nyújtandó be. Budapest, 1898. október hó 24-én.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1905. márczius hó 29-én.

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Maksay János,
titkár h.

Sz. 1610—1905.

KÖRLEVEL

valamennyi nagytiszteletű Esperesi Hivatalnak, a nagyenyedi kivételével, a szeretetházi járulékok módosítása tárgyában.

Az 1902. évi 589 számú körrendelet értelmében, a lelkészi fizetéseknek 1600 koronáig történő kiegészítése után, minden egyes lelkész részéről, legkevesebb 8 kor. szeretetházi illeték lévén fizetendő: felkérjük a nagytiszteletű Esperesi urakat, hogy sziveskedjenek ennek értelmében az egyházmegyéjükkébe kebelezett egyházközségek, lelkészek és az 1894. évi egyházkerületi közgyűlés 21. jkvi sz. alatt kelt határozata alapján arra jogosított tanítók, kántorok, illetve látogatott által fizetendő szeretetházi illetékek kirovásáról szóló kimutatásokat sürgősen összeállítani és hozzánk, legkésőbb folyó hó végéig, annyival inkább felterjeszteni, mivel ezeknek bemutatására az elől hivatolt 589—902. számú körrendeletben megállapított zárhatáridő már mult hó végével lejárt, anélkül, hogy az enyedi egyházmegyén kívül egyetlen egyházmegyéből is a felterjesztés megtétele voltna.

Kolozsvárt, 1905. április hó 2-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 1538—1905.

KÖRLEVEL

összes kollégiumainkhoz s a tanítóképző intézethez.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 26072—905. sz. leirata arról értesít, hogy folyó évi május hó 27. és 28-án országos ifjúsági tornaverseny fog tartatni s erről kollégiumaink is már előre értesítették, a szükséges utbaigazító nyomtatványok közlése mellett.

Midőn magunk részéről is felhívjuk a méltóságos t. Előjáróságok figyelmét, egyben kérjük, hogy a verseny megtartása után úgy a részvételről, mint az elért eredményről rövid jelentést tenni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1905. márczius 20-án

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Kádár János,
tanügyi előadó h.

Sz. 1547—1905.

KÖRÖZVÉNY.

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz: a körzők hazai gyártása tárgyában.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur megkeresése folytán a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 3201—905. számú leiratában arról értesít, hogy a körzők versenyképesen már Magyarországon is készülnek és a hazai gyáros cégek és védjegyeik felől a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága nyújt tájékoztatást.

Erről az érdekelteket, tudomás végett, értesítjük.

Kolozsvárt, 1905. márczius hó 25-én.

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Kádár János,
tanügyi előadó h.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Szám: 5118—1905. bftő.

Másolat.

Ő Felsége a Király nevében!

A kolozsvári királyi törvényszék mint büntető bíróság a Bodor László táblabíró elnöklete alatt Csiszér Károly és Szabó Jenő törvényszéki bírák, valamint Dr. Mikó Imre királyi tvszéki aljegyző mint jegyzőkönyvvezető részvétele mellett a vádtanácsnak 1904. évi 149. bftő szám alatt kelt vádhatározatában G. Miháltz Ákos ellen sajtó utján elkövetett rágalmazás vétsége miatt foglalt vád fölött: a királyi törvényszéknek 1905. évi 149. bftő szám alatt kelt végzése folytán Lázár Andor mint főmagánvádlónak és dr. Ötvös Lajos ügyvéd mint magánvádló képviselőjének, vádlótnak dr. Tábor Sándor ügyvéd mint védőjének jelenlétében 1905. évi márczius hó 11. napján Kolozsvárt megtartott nyilvános főtárgyalás alapján a vád és védelem meghallgatása után következőleg

Itélt:

G. Miháltz Ákos m.-valkói szül. és lakos, 37 éves, ev. ref. vallású, nős, 3 gyermekes, hadmentes, ev. ref. lelkész, vádlott bűnszék mondatik ki a btk. 258. §-ban irt és a 295. §. szerint minősülő rágalmazás vétségében, melyet az által követett el, hogy a Kolozsvárt 1904. év július hó 14-én megjelent „Erdélyi Protestáns Lap” 28-ik számában közzétett „Nyílt kérdésre” című cikkében Lázár Andor magyarvalkói tanítóra vonatkozóan a következő kifejezéseket használta:

I. „Szerettem volna kikerülni, hogy ember, egy tanító, kinek mindenképpen becsülését kellene birnia, ne állíttassék oda a nagy nyilvánosság elé, mint a vallásával, vagy inkább keresztlevelével kereskedő, becsületzavarával könnyelműen játszó s hogy nekem is több társammal ne kelljen pirulnom együgyű hiszékenységemért.”

II. „Leleplezetlenül feltárom úgy a mi végzetes botlásunkat, mint azt a frivol játékot, melyet a közéleti tisztesség arczul csapásával egy néptanító velünk eljátszott.”

III. „De valóságos felháborodássá lett, mikor köztudomássá vált, hogy ez az ur becsületszóra fogadott írásos ígéretét beváltani nem is szándékolja,

sőt írását furlangos módon kicsalni igyekezett, hogy a köztisztességet lábbal tipró eljárásának végső nyoma is eltűnjön.”

IV. „De most hithűségben tetszeleg magának az, ki előbb áruba bocsátotta keresztlevelét. Teljes joggal kérdezi népem tőlem, micsoda becsületre, jellemre, szótartásra, fogja tanítani gyermekeimet az, ki maga a szószegésnek, az alattomos furlangnak ilyen köztudomásu példájával tündököl s ezért a btkv. 259. alapján a btkv. 92. §-ának alkalmazásával az 1892. évi XXVII t.-cz.-ben meghatározott czélokra fordítandó s az ítélet jogerőre emelkedésétől számitandó 15 nap alatt fizetendő s behajthatatlanság esetén (5) öt napi fogház büntetésre átváltoztatandó (50) ötven korona pénzbüntetésre, mint fő- és behajthatatlanság esetén további (5) öt napi fogházbüntetésre átváltoztatandó (10) tíz korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítéltetik; ellenben a fentjelzett cikkben a Lázár Andor sérelmére elkövetett s a btkv. 261. §-ban irt s a btkv. 259. §-sa szerint minősülő becsületsértés vétségének vádjá alól a Bp. 326. §. 1. p. alapján felmentetik.

Marasztaltatik vádlott Lázár Andor főmagánvádlónak 100 K. ügyvédi képvisellel felmerült költséget az ítélet jogerőre emelkedésétől számitandó 15 nap alatt külömbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni.

Végre köteleztetik vádlott a btkv. 277. §. alapján, hogy jelen ítéletet az Erdélyi Protestáns Lapnak a jogerőre emelkedés után megjelenő számában és pedig annak elején saját költségén tétesse közzé.

Dr. Ötvös Lajos ügyvéd díja 100 koronában állapittatik meg képviselt felével szemben.

Indokok:

Vádlott a főtárgyalás rendén beismerte, hogy a rendelkező részben körülírt cikket maga írta és közzétette; miután pedig fenti közleménynek idézett kifejezései Lázár Andorra vonatkoznak és az állított tények alkalmasak arra, hogy valódiságuk esetén nevezett sértettet a közmegevetésnek tennék ki s így a btkv 258. §-ában irt és a 259. §. szerint minősülő rágalmazás vétségének tényálladéki elemeit magukban foglalják; ennél fogva vádlott bűnössége meg volt állapítandó.

Míg ellenben a jelzett cikknek következő inkriminált kifejezései:

I. Házal a voksok után s..... önkorteszkedő utjában nem csak, hogy önmaga ajánlott fel, hogy áttér arra a vallásra, melyet a kalotaszegi nép nagy többségében nemcsak becsülni, de szeretni is megtanult s melyhez mint felvilágosodott (!) ember bensőleg úgy is tartozik.

II. Ám a mi igérvénye s tanítónk „feltűnően kerülte templomunkat, felolvasó estélyeinket, sőt a kötelező miniszteri rendeletre fityyvet hányva, az iskolás növendékeknek rendszeres templomba vezetéséről sem gondoskodott“, a rágalmozás vétségének tényálladékát nem állapítják meg.

Vádlott a btkv. 261. §-ában irt és a 259. §. szerint minősülő becsületsértés vétsége miatt is vád alá helyeztetett, mert a többször idézett cikkben Lázár Andorra vonatkozóan a következő kifejezéseket használta:

I. „Az egykori kilincselő lassankint követelező, sőt kihívó magatartást kezdett tanusítani.“

II. Avagy elváltoztatja-e a szerecsen az ő bőrét és a párducz az ő tarkaságát? minthogy azonban ezen kifejezések nem tekinthetők meggyalázóknak s így a becsületsértés vétségének vádja alól a Bp. idézett §-a alapján felmentendő volt.

A büntetés kiszabásánál a bíróság mint lényeges enyhítő körülményeket figyelembe vette: vádlott büntetlen előéletét, terhes családi állapotát, a közleménynek az Erdélyi Protestáns Lap előző számában megjelent nyílt felhívás folytán történt megírását és közzétételét, főképp pedig, hogy vádlott a főtárgyaláson töredelmes megbánást tanusítva a korábban tett bocsánatkérését a bíróság előtt ismét megismételte; míg a felhozottakkal szemben súlyosító körülmény fenförgása nem állapított meg; ennél fogva a btkv. 92. §-ának alkalmazása indokolt.

A bűnügyi költségekben való marasztalás a Bp. 480. §. 1. pontján, az ügyvédi díj megállapítása a Bp. 485. §-án alapszik.

Jelen ítéletnek és indokaiknak közzététele sértett fél kívánatára a btkv. 277. §-a alapján elrendeltetett.

A kolozsvári királyi törvényszék mint bftő bíróságnak 1905. évi márczius hó 11-iki üléséből.

Szász s. k.,
elnök h.

Dr. Pungúr s. k.,
jegyző.

Ezen ítélet kiadatik azzal, hogy jogerős.

Szász s. k.,
elnök h.

A másolat hitelül:

Kolozsvárt 1905. április hó 4.

A kir. ügyészség kiadóhivatal.

Bródy A. Károly,
kiadó h.

A kereszt.

„... Aki engemet akar követni, tagadja meg magát, vegye föl az ő keresztjét és kövessen engemet.“
Márk. VIII. r. 34. v.

Jézus a menekülés útján. Ott áll övével Cezárea kapuinál. Előtte a királyi város gyönyörű kertjeivel. A paloták falai ragyogón emelkednek ki a pálmafák sötét lombjai közül. A görög istenek márvány szobrai átszillannak az oleanderek virággal rakott ágai között. Karcsu, magas nyárfák, rezgő levelűkkel, komoly örök gyanánt állanak a tündöklő pompa mellett, komoran, csöndesen. A távolban ott emelkedik az örök hó fényében tündöklő Hermon, a végtelen égbe. A tanítványok mámoros pillantással, újjongó ajkakkal csodálják e képet. Pedig még felségesebb kép vár rájuk: a mennyei város dicsősége. Avagy nem épen most jelentette ki a Mester Péternek, hogy ő a Messiás, a világ ura? Most jön az az ország, mely feljebb való minden királyságnál; most fogunk ülni arany trónusokon és uralkodni mind e világnak végéig.

Jézus visszafordul. Lelke előtt más kép lebeg. Az is

egy nagy király városa tündöklő palotákkal: Jeruzsálem. És benne dühöngő nép között egy magános ember, kire kimondták a haláltételeket. Hátán már a nehéz kereszt, fáradtan vonszolja a vesztőhely felé. Lelkében nincs semmi a körülötte ragyogó világból. Az ő útja a halál éjszakáján keresztül vezet. — „Az ember fiának sokat kell szenvednie.“

Sokan állanak körülte. Hívek lesznek-e? Most fog ki-tűnni: ki szereti igazán. — „Aki az én tanítványom akar lenni, vegye föl az ő keresztjét.“

Néhányan készek reá. Együtt vonultak vele Jeruzsálembe. Egyik sem hitte igazán, hogy a dolog olyan komoly legyen. S egyik sem is állotta ki a próbát. Keresztre csak egy magános ember került. Egy pár szegény asszony, akik őt szerették s kikre az nem volt veszélyes, nézték távolról, mint hal meg ő.

* * *

Manap sokan hordozzák a keresztet. A világ is telve keresztel. Ám nem arról akarok beszélni, amely régen varázsszer volt, ma játékszerré változott, a keresztből, a delnök nyakán, melyből kápráztatón tüzel a gyémánt s mely maga is fénylik a fénytelen selymen.

De nem csillog-e ott a konfirmáló leánykák fekete ruháján is a komoly jelvény: a kereszt, sárga aranyból, miből Jézusnak olyan kevés jutott s mire még kevésbé vágyott?

Nem viselik-e a világ „fejedelmei és hatalmasai“, a kiknek üzelmeit Jézus úgy elítélte s szolgálóknak — ha ki-tüntetni akarják — nem ezt adják-e: a gyalázat jelét?! És akinek életutja véren és holttesteken vezet át, készen embertársaiért vért ontva halni meg, nem ezt hordozza-e, s hőssé lévén, nem ezzel tisztelik-e meg? Mind, mind hordozzák ezek a keresztet.

Fejed csóválod? Hagyjuk a várost s gyerünk ki a Kálváriára. Hány kereszt-domb s Kálvária-hegy van ugy-e a nagyvilágban? Lám, odafönt egy kolostor, Kálvária-út kigyózik fel hozzá a hegy csúcsára. Nézz oda! Ott az igazi kereszt-hordozók. Avagy nem hagytak el ők mindent, atyát, anyát, házat, tüzhelyet, nőt és gyermeket? Állnál csak velem itt fent egy enyhe nyári estén, mikor alulról a város zaja, mint távoli folyó csobogása, csak elhalóan hatol fel hozzád; mikor az égen az utolsó rózsás felhő is eloszolt s a Kálváriaút hársairól édes, mámorító illat árad széjjel: megértenéd, miért lehet oly drága így elhagyni a világot.

„Ott áll a kereszt rózsáktól ölelve,
Ugyan e kettőt társul ki tevé?“

De hagyd a kegyes remeteséget. Jőjj velem le a mozgalmas életbe. Járd be a világot és nézd ott a harcz mezéjén átszurt és vérző emberek felett vörös keresztel lobognak a zászlók. Nézd a sergeket, melyek kék és fehér keresztet alá gyülekeznek. Mind, mind a mi kulturánknak áldozatai, a melyet pedig úgy szeretünk keresztényinek nevezni.

Vagy olvasd Délfranciaország őskeresztényeinek megkapóan egyszerű szavait, amint Blandinájukról a kis, idéltlen rabszolga leányról beszélnek, akit fatörzshöz kötve vetettek a vadak elé s hogy ez a látvány másoknak hogy juttatta eszébe a Megfeszítettet, mint lobbantotta lángra erős, örvendező imádsága másoknak bátorságát, látván, hogy aki Krisztus dicsőségéért szenved, annak minden pillanatban közössége van az örökkévaló Istennel.

Mind, mind hordozzák.

Ha kérded, hogy hol vannak az igazi kereszt-hordozók, amilyeneket Jézus kívánt: a felelet nehéz. Hisz nem gúnyból, s nem elkeseredéssel irom ezeket. „Világ“ és „Kereszt“ oly bámulatosan összeolvadtak, hogy sehol sem mondhatod: ime itt, vagy ime ott van. Mert utójára is kérdezd meg magadtól, vajjon nem könnyebb-e a Jézusért való lelkesedés mámortól izzó pillanatában odadobni az életet, mint a mindennapi élet terhei és kísértései között valóban szerinte és övele élni?

Ám e kérdést nem azoknak tettük fel, akik üres és rest szívűek, akiknek lelke tunya és sívár; de szól azokhoz, akik éheznek és szomjuhozzák az igazságot; szól azokhoz a sóvárgó lelkekhez, akik szorongások között értik meg azt, amiért az emberiség utcákon, hegyeken, tornyokon és házakban keresztet állít, odavonatzván e jelhez, mint a bűnös tettének színhelyére.

Németből: Berde Sándor.

Dr. gróf Kuun Géza.

1838. december 28—1905. április 10.

„Libánon czedrusit tördeli a szélvész!”

Gróf Kuun Gézában egyik leghatalmasabbat döntötte ki a magyar közéletből. Nem a legfeltünőbbet, mert nem állt a politikai szirtek ormán szegényes gyökérral kapaszkodva a sziklákba s vézna sugársággal magasra kiemelkedve koronátlan fejével a többi felett; de egyikét a legnemesebbeknek és legértékesebbeknek, mely társai közt szerényen vonult meg a hegy lankásán s midőn egyetlen vágya volt hatalmas gyökérral az anyaföldbe mélyedni, észrevétlenül oly izmossá nőtt törzse, oly hatalmassá koronája, hogy egymaga az egész erdőt magasbra emelte.

Egyike volt a legelsőik sorában azoknak, a kik a magyar névnek s magyar tudományosságának Európaszerte fényt és tisztességet szereztek. Egyike magyar nemzetünk azon harcosainak, ki ha a „nagy időkben”, tiz éves gyermek lévén, nem villogtathatta az ősi kardot a nemzeti szabadság védelmére: egy emberöltőn tul küzdött lankadatlan kitartással, vértelen bár, de nem kevésbé nehéz és dicsőséges harcokat a „lelki szabadságért” az irodalom, a kultura és humanizmus fegyvereivel.

Egész magyar nemzetünknek szerezte az elismerés babérait Leydentől Pétervárig s Párizstól Konstantinápolyig s mégis. ne vegye rossz neven tőlünk, ha szűkebb hazánk: az erdélyi részek számára vindikáljuk nagyságának alapjait.

Kuun Géza grófot mi szeretjük erdélyi specialitásnak tartani. A tudományoknak élő főur az erdélyi nemzeti fejedelemségnek egyik legértékesebb hagyatéka. A Bethlen Miklósok, Teleki Lászlók, Zeyk Miklósok, Kemény Zsigmondok, Mikó Imrék, Kuun Gézák — fájdalom — kiveszőfélben levő erdélyi dicsekedések. A nemzeti multunk dicsőségén lelkesedő s fajunk jövő nagyságáért küzdő főur — Istennek hála — még tipikus erdélyi mágnás, a kik közt Kuun Géza gróf egyik legtiszteltebb alak volt. Kevés ember volt, ki komolyabban érezte volna, hogy „a nemesség kötelez”, mint ő. Vagyonban, tudásban előkelő helyzetét mindig a közjó szolgálatára valónak tartotta. Nem volt egyetlen mozgalom, mely akár az irodalom és kultura emelésére, akár a nemzeti védelem munkájára, akár a vallás-erkölcsi élet ápolására irányult, hogy abból ő részt nem kért volna magának. S hogy a zászlót rendesen az ő kezébe adták ott, hol az ő neve maga egy zászlót jelentett: az csak természetes. S minő lelkiismeretességgel felelt meg mindenkinek! Mennyi ünnepnapot szerzett a társadalomnak, kötelességei nyilvános és személyes teljesítésével!

Benne rajongtunk multunkért; ah, bár ép' ugy lelkesedtünk volna benne karakterizálódó feladatainkért is! Mert benne multunk kiválóságai s jövendőnk feladatai bámulatos harmóniában egyesültek.

A „régijó idők” pátriarchája modern izlés-sel és műveltséggel, a mult conservativ tisztelete és ápolása az okos és helyes reformok elfogadásával, árisztokrata gavallérság s az udvariasság minden formáinak szives követése a demokrata munkásság ethikai értékelésével, magánál és másoknál egyaránt, nem a születésnek, hanem a műveltségnek s főleg a jellemnek és közhasznu önzetlen munkásságnak becsülése és kitüntetése: ezek tették egyéniségét a mult és jövendő mesgyéjén oly végtelenül tiszteltté, ideállá azokra, kik szerencsések valának őt közelebről ismerni, nagy elméjét bámulni, még nagyobb szive melegét érezni.

Mert a nagy tudósnál is nagyobb volt benne „az ember”. Én ugyan csak 10 év óta ismerem közelebről, de azt hiszem, ilyen volt ő mindig. Szelid szemeiből nagy lelke, szerető szive sugárzott és benne soha sem cikázott a harag villáma. A rossz benne soha sem ébresztett haragot; gyűlölet, megtorlás, boszúállás érzelmeit nem ismerte, a rossz, a bűn, mit látott vagy tapasztalt, csak mély szomorúság boruját vonta homlokára. Az embereket mindig a saját álláspontjukról ítélte meg és így soha senkit sem ítelt el teljesen. Lelke mindig az eszményi világban járt s akinél igaz, nagy és nemes törekvéseket látott, az mindig számithatott az ő támogatására. Bizalmát senkitől sem vonta meg, mig őszinteséggel és nyílt egyenességgel közeledtek felé, de mint a mimóza, röktön zárkozott lett és visszavonult onnan, hol az egyenesség hijját, akár a diplomácia formájában is, érezte. A politikai élettől e vonása tette idegenné s általában a közélet minden teréről visszavonult, hol a nyílt és őszinte elvi harcokat, melyekben rendületlenül megállt meggyőződése mellett, nem épen kifogástalan eszközökkel dolgozó diplomátizálás váltotta fel. Egyházi életünk egyik legdiszesebb állásától is e miatt vált meg.

S ha kutatjuk, hogy e gyönyörű jellemnek miben van a titka, mi volt azon benső erő, mely ilyené alakította őt: elérkezünk egy sokak által alig észrevett, még kevesebbek által méltányolt alapjellemtvonásához: *mély és igaz vallásosságához.*

Az a fenséges nyugalom arcán, szivében, cselekedeteiben nem stoikus nyugalom, hanem a mennyei Atya gondviselésében való bizalom kifolyása; az a szelid derű, csendes humor az Isten gyermekeinek vidámsága; az az erkölcsi biztosság s egyben tartózkodás, mellyel ítél, az a munkabeli és szolgálati készség, mellyel

munkakörét s állásait betöltötte, nem a Kant kategorikus imperativusából folyt, hanem abból a tudatból, hogy „Istennek vagyunk munkatársai“; az az optimisztikus világnézet, mely oly nyugodttá, derültté tette egész egyéniségét, nem a hégeli filozófiából fakadt, hanem az evangéliumból folyó keresztyén világnézet volt. Vallásos volt lelke mélyéig. A Kisztusnak — kit úgy szeretett — nem sok hivebb tanítványa volt korunkban nálánál. „Könyvtáram — írja egyik uti állomásáról — csak bibliámból áll, látszólag kevés egy felolvasás készítéséhez, valójában benne az egész életbölcse ség s korunknak főleg erre volna szüksége.“ És vallásossága nemcsak értékelnit tudta a nyilvános kultuszcselekvényekben való részvételt, de szükségét is érezte annak. Ellentétben társadalmi osztálya főleg férfi tagjaival szivesen járt templomba s lelki vágygyal járult gyakran az Ur asztalához. Ah, ő nemcsak szóval vallotta a hit és tudás összhangját, nemcsak vallotta, hogy „csak a felületes vagy egyoldalú készületlenség, a tudás negélyezése, a bölcséleti vizsgálat hiánya lát és láttat a hit és tudás közt ellentétet,“ de életével, egész személyiséggel bizonyította, hogy „Isten mind a kettőben nyilatkozik s ha valódik, egyformán Isten megismeréséhez vezetnek.“

Bizony, ha nagy veszteség az ő halála a magyar tudományosságra, nem kisebb s tán érzékenyebb erdélyi reform, egyházunkra s ennek társadalmi egyesületére: az Értekezletre, mely benne megtestesült eszményét veszttette el, mikor üresen hagyta világi elnöki székét.

Most már pihen. 67 éves korában dőlt sirba s nekünk ah, mégis oly korán. Am, megnyugszunk azon, amit az ő szájából hallottunk: „Te tudod Uram, mikor jó az embernek meghalni. Add hát, nem azt, mit a mi balga szivünk kíván; add azt, mit te jónak látsz, mert az a valóban jó.“ Az Ur adott neki szép életet, áldott munkásságot, hű hitvest, hálás egyházat és nemzetet, mikben e földi életében gyönyörködött, adott imádkozó lelket s az örökélet bizonyos reménységét, amely őt — tudjuk! — meg nem szégyenítette.

Mikor e sorokat írjuk, ott fekszik magas ravatalán a magyar tudományos Akadémia oszlopcsarnokában, mellette az egyszerű református pap talán most mondja az ő lelkének is mindennapi imádságát, a legegyszerűbbet és legfelségesebbet, a „Miatyánk“-ot. A hit szolgálja a tudomány csarnokában s a tudomány megdicőülve a hit által! Ah, az örökkévalóság távlata megnyilt s gróf Kuun Géza levette földi sátorát, bement az örökkévalóságba!

Ravataláról neki ítéletül, nekünk intelmül lelkünkbe csendül: „Légy hiv mindhalálíg s neked adom az életnek koronáját!“

Nagy Károly.

A theologia, filozófia és természettudomány közötti viszony.

Irta: Horváth István.

(Felolvasatott Nagyszebenben 1905. márcz. 10-én az egyházmegyei értekezleten.)

(Folyt. és vége.)

Ez szolgáltatta az okot arra, hogy az említett tudományokat — az algebrát, geometriát, mechanikát, fizikát, chemiát, biológiát — „*elvont tudományok*“ neve alatt egy osztályba sorozzák, mivel azok elemi tényeknek vagy más szóval a „*tünemények törvényeinek ismeretét*“ foglalják magukban. Mert vannak ám másnemű tünemények is, mint minerológia, botanika, geologia, zoologia, sociologia, ethika stb., melyek nem pusztán elemi tényeknek ismertetését foglalják magukban, hanem az elemi tények kombinációinak ismertetését. Ezek neveztetnek „*összevont tudományok*“-nak. Az elvont és összevont tudományok közötti különbség világos, valamint az is, hogy mily fokozatos rangkülönbség van közöttük. Az összevont tudományok tárgyait: a követ, virágot, állatot, társadalmat látjuk, fogjuk, tapasztaljuk; az elvont tudományok általánosságait azonban, mint a számtani műveletek, a geometriai mérések, a mechanikai számítások, a chemiai egyesülés és szétválás, az élet-tani működések stb. törvényeit, igazságait, sem nem látjuk, sem nem szagoljuk, sem meg nem foghatjuk, mert azok elméletiek. Ezek az ugynevezett természeti törvények azonban, ha értéküket minden esetben igazolták, biztosabban vezetnek, mint a szemek látása, a fülek hallása vagy más érzékeink, mert ezek sokszor csalódásoknak vannak kitéve. Megszokott kifejezés „ez tapasztalat, nem elmélet“ Ezzel az elmélet tarthatatlanságát akarják kiemeini, pedig nem a tapasztalat, hanem az elmélet utasításai szerint mérik fel az eget és földet, készítik az aczélt, öntik a szobrokat, furják a hegyeket, szántják a földet, végeznek minden munkát, tesznek újabb meg újabb felfedezéseket.

Ha a tudományok között tovább kutatunk, azt is észre vesszük, hogy az egyes tudományok a függés fokozatos viszonyában állanak egymáshoz. Ugyanis a melyeknek tüneményei leginkább általánosak és legkevésbé bonyolultak — mint a matematika — az a rangfokozatban a legelső helyen áll. Ellenben a melynek tüneményei legkevésbé általánosak és leginkább bonyolultak — mint a sociologia — az utolsó helyen áll. Ez azt teszi, hogy a számok igazságai a legáltalánosabb igazságok, ezek igazak minden dologról. A számok tudománya tehát — az aritmetika és algebra — semmi más tudományra nem szorul, hogy rendszerét kifejtsse. De már az utána következő geometriát, a szám törvényeinek ismerete nélkül meg nem értjük. A számok igazságain kívül azonban nincs szüksége más tudományra. A mechanika, mely a mozgás igazságaival foglalkozik, a szám és forma törvényei nélkül meg nem élhet. Az ezt követő fizika, a sulynak, hőnek, fénynek tudománya, felhasználja a mozgás igazságait; a biologia a chemiát hívja segítségül és így tovább, egész a legutolsóig, a sociológiáig, mely a maga rendszerét a rangfokozatban öt megelőző tudományok igazságainak figyelembe vételével fejtheti ki teljesen. A tudományok ilyenmü rendezésével a szoros értelemben vett filozófia foglalkozik, hogy adjon egy általános érvényű tanegészet; legyen az általánosítások általánosítása, az egyes tudományok filozófiájának filozófiája, a tudományok tudománya.

A filozófiának e szerint — mint felolvasásom elején is mondtam — nincs külön ismeretere; átöleli a gondolatok egész világát; valamennyi tudo-

mány az ő céljainak szolgál, életerőt kölcsönöz neki. A *filozófia* a természettudományok által nyújtott fogalmak rendszeresítése, a tudományok tudománya.

A természettudomány a világ rendjéről nyújt fogalmakat; a tünemények, mint ilyenek rendjéről való ismereteinknek rendszeresítése. A theologia vallásbeli fogalmaink rendszeresítése.

Igy osztozkodott meg a három szövetséges szellemi hatalmasság: a theologia, filozófia és természettudomány; ez alapon kötöttek szövetséget, hogy együttesen, egyetértéssel, összhangban vezessék, oktassák az emberiséget a fokozatos fejlődés ösvényén.

Napjainkban a társadalom átalakulásának tüneteinek léptek előtérbe. A társadalmi tényezők elhelyezkedésének, egyensúlyának megállapítása, törvényeinek feltárása korunk szükséglete. A társadalmi elemek forrongának, keresik a társadalmi egyensúly helyreállítását, az elhelyezkedés feltételeit, mert a tudomány s az erre támaszkodó kultúra megváltoztatták a régi állapotokat; a társadalmi együttélés feltételei: az ipar, kereskedelem, nemzetgazdaság stb. más szükségleteket teremtettek, mint voltak a régi időkben. De nem változott meg a biológiai ember. Szeme, szája, füle, orra, gyomra, ösztönei, szíve, tüdője, idegrendszere, egész antropológiai szervezete biológiai törvényeknek engedelmeskednek, mint évezredek előtt engedelmeskedtek.

A biológiai ember azonban ösztöneit, vágyait, kívánságait csak a társadalmi együttlét kötelékeiben elégítheti ki; kulturája, folytonos egyéni fejlődése, szellemi, értelmi, vallási, erkölcsi élete organikus kapcsolatban van a társadalom fejlődésével, mert a biológiai ember egyszersmind társadalmi ember is. Ember nélkül nincs társadalom, társadalom nélkül nincs ember. Ugyde a társadalmi együttélés lehetősége kizárja az egyéni ösztönök, szenvedélyek korlátlan kielégítését, mert a biológiai embernek, már természeti mivoltánál fogva társadalmi embernek is kell lennie, különben mint biológiai ember sem létezhetik. E kényszerhelyzet alapja az egyén és a társadalmi rend összeütközésének.

Az emberen kívül a többi biológiai lények is társaságban élnek. A növények tarka tömege disziti a mezőket; a varjak, csókák, farkasok, sakálók természetadta társadalmi törvényeiknek ösztönszerűleg engedelmeskednek, a méhek ősszel kiirtják a dologtalan herék statussát s tavasszal újból beállítják. A társadalmi emberen nagy sérelmet követünk el, ha azt követeljük, hogy ő is ösztönszerűleg engedelmeskedjék a társadalmi törvényeknek; megköveteljük tőle, hogy érett ésszel, megfontolással tegye ezt s ettől tesszük függővé erkölcsét, jellemét, jutalmazzuk elismerésünkkel vagy büntetjük megbotránkozásunkkal. És ebben is mennyire változik az izlés, a felfogás. Diogénész a piacdon, nyilvános helyeken végezte természetes szükségleteit; az életvidor áthénei mulatott e felett, jóízűen kacagott s a kacagás egészségére vált. Korunk cinikusai az érzékiség orgiáit, a szerelmesek rejtekhelyeit, a fiatal házások titkos budoárjait művészi feldolgozásban, fényesen berendezett színpadokon természetes valóságban mutatják be az élvezetsovár közönségnek.

A kulturember kielégíthetetlen étvágygyal falja a trágárságokat, a pornograf termékeket, hogy energivált helyzetéből kiemelkedjék; azt véli, helyes uton jár, ha megszünteti a családot, államot, társadalmat; közössé teszi az asszonyt, a vagyont, a földet; az emberi faj fentartását, fejlesztését tenyészanyag kiválasztásával biztosítja vagy más hasonló elméletekkel gazdagítja a tudományt. Ne csodálkozzunk, ha ilyen viszonyok között a biológiai ember idegbeteg; a nyilvánosság előtt henczegő cinizmust nem kacagja le, mint az egészséges áthénei, hanem engedi magát az

által hipnotizáltatni s öntudatlan állapotában vagy a bolondok házába vagy a gonosztevők börtönébe kerül, vagy öngyilkos lesz.

Ezek a társadalmi tünemények nem csak a theológiát, hanem a természettudományt és a filozófiát is egyaránt érdeklik. Az evolúció törvénye követeli, hogy a Pál apostol *ψύχικός* embere *πνευματικός* emberré; a természettudós biológiai embere eszményi emberré; a filozófus állapotberek szellemi emberré alakuljon át. Különböző kifejezéssel egy tartalmat mondanak; különböző pontokról indulva, különböző mezőkön és utakon haladva egy célra törekszenek, egy törvénynek engedelmeskednek: bevezetni az emberiséget a Jézus Krisztus szellemi országába, mely a nagy mindenség szervetlen és szerves országa felett, mint magasabb fokozat, tökéletesebb országot képez. Ezért kérem Pál apostollal ne szégyeljük a Krisztus evangéliumát, hanem vele lelkesedve érezzék és mondják: „nekem mind életemben, mind halálomban nyereségem a Krisztus.” És akik azt állítják, hogy a vallás és theologia a papok találmánya azért, hogy a népet butaságban tartsák és uralkodjanak felette: ha következetesek akarnak maradni, azt is kell állítani, hogy az élet és a biologia, valamint a többi természettudományok, a természettudósok találmánya, a végre, hogy eszközt szolgáltatassanak az embernek fajuk fentartására, éltük biztosítására irányult törekvéseiben arra, hogy az erősebb letiporja a gyöngét, a hatalmas rabszolgájává tegye az erőtlent; hogy a társadalmi emberek között az élethalál harczt támogatassa s annak folytatására újabb meg újabb anyagot szolgáltatasson. Ez méltatlan vádaskodás lenne a három szövetséges szellemi hatalmasság ellen, melyek kiválólag az igazság kiderítésére vállalkoztak. Ha a társadalom azokkal visszaél, azért a triumviratus nem felelős. Megvolt, megvan és örökké meg lesz azon elégtételük, hogy az igazság a légzavarosabb chaosból is diadalmasan emelkedik ki, mit Jézus így fejez ki: *az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédem megmarad mindörökké.*

ZSINATI ÜGYEK.

Zsinati ülések.

(Márcz. 31., április 1. 3.)

(Folytatás.)

Márczius 31-én az elemi és polgári iskolai tanítókról szóló szakaszoknál itt-ott élénkább viták támadtak. A nagyobb rész itt is változatlanul maradt vagy csak stílusában változott. De a 470. §-nál elfogadták H. Kiss Kálmán indítványát, mely szerint a tanító, ha nem református, hanem más protestáns vallású nőt vesz is feleségül, köteles gyermekeit a református vallásban nevelni. A 474. §-nál Simon Károly indítványára kimondták, hogy az elhalt tanító hozzátartozói legkevesebb $\frac{1}{2}$ évig a teljes fizetést kapják. Leghosszabb ideig a 481. §-sal foglalkoztak. Ez a tanítói fizetést szabályozza. Fő elv, hogy a tanítók fizetése sehol se legyen kevesebb, mint az államiaké. Addig is azonban, míg ez kivihető, a szakasz minimumokat állapít meg. És pedig a rendes tanító alapfizetés minimuma elemi iskolában 1000, felső népiskolában 1400, polgári iskolában 1800 korona; a segédtanítóé 600, illetve 800, illetve 1000 korona. H. Kiss Kálmán az egész szakaszra új szervezést ajánlt, a mely szerint a minimum is nagyobb lenne. Kiss Albert, Kiss József és Simon Károly csatlakoztak hozzá; Fejes István, Antal Gábor, dr. Nagy Dezső azonban figyelmeztették a zsinatot, hogy olyan törvényt alkosson, a mely végrehajtható, pedig a javaslat rendelkezéseit is nehéz lesz sok egyes

helyen végrehajtani. Gr. Dégenfeld arra nézve tett kérdést, hogy vajjon az állam ad-e majd segélyt ott, a hol eddig 800 koronára egészítette ki a tanítói fizetést, ha fölemelik azt 1000 koronára? Dr. Segesdi Ferencz e veszély elhárítása végett módosítást adott be, a mely szerint a 800 koronán felüli összeget rendkívüli személyi pótlékképpen adják. A zsinat a 481. §-t Segesdi módosításával fogadta el.

A népiskolai felsőbb hatóságokról intézkedő 492—503. §-ok minden nagyobb változás nélkül váltak törvényté.

Április 1-én a tanító-, tanítónő-, kiseddévóképző-intézetekről szóló 504—513. §-ok következtek sorra. Itt Mészáros János indítványára kimondták, hogy ezekben az intézetekben az igazgatóság állandó legyen. Az 514—517. §-ok a keresztyén felebaráti intézetekről rendelkeznek. Változatlanul elfogadták ezeket s hasonlóképen a felsőbb leányiskolákról szóló 518. §-t is. A gimnáziumokról és reáliskolákról az 518—541. §-ok intézkednek. Ezek a szakaszok is jobbra lényeges módosítás nélkül mentek át. Hevesebb vita csak az 534. §-nál indult meg. Ez a §. a vallástanároktól jeles lelkészi oklevelet, vagy theol. magántanári vizsgát kíván. Benkő Imre azt óhajtotta, hogy minden lelkészi oklevéllel bíró férfiú választható legyen vallástanárul. Dr. Antal Géza csak a theol. magántanári oklevéllel bíró vagy megfelelő irodalmi munkásságot előmutató lelkésznek adná meg ezt a jogot. Révész Kálmán a vallástanári vizsgálatok szervezését kívánta. Váró Ferencz annak kimondását kérte, hogy az olyan középiskolai tanárok is, a kiknek lelkészi oklevelük van, lehessenek vallástanárok. Radácsi indítványára vagylagosan befoglalták a törvénybe az eredeti szöveg helyett Antal, Révész és Váró indítványát. Lényeges változás az eredeti szövegben még Fekete Márton és Dóczi Imre javaslatára történt. Az elsőre meghagyták a régi óraminimumokat, Dócziéra pedig elfogadták ugyan a tervbe vett 2400 koronás alapfizetést, de egyuttal kimondták, hogy annak 30 év alatt legalább 2000 koronával emelkedni kell.

Április 3-ikán a zsinat előbb az 1848. XX. t.-cz. végrehajtására vonatkozó jelentéseket tárgyalta. Ezek az adóügyi és alkotmányi bizottságtól érkeztek be. Kenessey Béla az adóügyi bizottság jelentésének során felolvassa azt a válasziratot, melyet a közös protestáns bizottság gr. Tisza Miniszterelnök leiratára küldött. A válaszirat legelőbbször is köszönetet mond a miniszterelnöknek leiratában megnyilatkozó jóindulatáért. Azután figyelembe ajánlja, hogy az egyes kérdések elaprózása nagy hátrányára volna az egész ügynek. Nem kívánják ugyan, hogy az összes szükségletekről egyszerre egy törvényben gondoskodjanak, de kérik, hogy a most hozandó törvényben biztosítsanak a többi szükségek is és utasítsák a kormány, hogy mindaddig míg az államkincstár mindezeket fedezni tudja, ezek számára is vegyen fel a költségvetésbe fokozatosan növekedő összegeket. Megemlíti egyuttal, hogy jogosabb volna az adózásba venni be a nyugdíj, korpótlék, kongrua, tanítói fizetésekiegészítés kérdését is. Így az egyházak költségvetéseik keretében gondoskodhatnának mindezekről. Előnyösebb volna ez, a kezelést tekintve is, egyházra és államra egyaránt. Hangsúlyozza a válaszirat azt is, hogy a lelkészek fizetési minimumának legalább 2400 koronának kell lenni és e kérdés rendezése is halaszthatatlan. Utal végül egyéb, különösen tanügyi szükségletekre. A válasziratot az adóügyi bizottság javaslatának megfelelőleg a zsinat tudomásul vette.

Az egyházalkotmányi bizottság javaslatát dr. Baksa Latos terjesztette be. E szerint „az egyetemes egyház egyházi és iskolai szükségletei kielégítése

körül a magyar állammal szemben támasztható történelmi alapokon nyugvó igényeit nemcsak az 1848. XX. t.-cz.-ből származtatja, mert a reformáció után a protestánsok sohase részesültek abban a vagyonban, melyet addig a katolikusokkal közösen birtak és használtak s így az azon vagyonhoz fűződő államalkotó és államfentartó hivatást és a magyar nemzet s a magyar állam érdekében tett szolgálatokat századokon át önerejükől teljesítették, miért is a protestánsok igényei a többi bevett vallásfelekezetek hasonígyeivel egyugyanazon jogczimre és jogalpra nem helyezhetők“. Javasolja azért a bizottság, hogy a zsinat hívja fel a konventet, hogy a közös bizottság eljárását erre a helyes történelmi alpra fektesse.

Dr. Nagy Dezső az alkotmányi biz. javaslatát nem tartja helyesnek. Az 1848. XX. t.-cz. egy jogerős bírói ítélet. Ez egy erős alap, míg a bizottság által ajánlott magánjogi alap gyenge. A testületből kiválók nem vihetik magukkal a vagyont. Hosszasan fejtegette azután, hogy az állam ujabban jóakarattal viselgetik ugyan a protestánsok iránt, de a mikor ad, mindig el is vesz valamit. Szépen, lassan, észrevétlenül nyúl bele az autonómiába. Hogy azt megakadályozzák és hogy a segélyt állandóvá, biztossá tegyék, melyet semmiféle többség el ne vonhasson, helyesebbnek tartaná, ha a bizottság arra igyekeznék, hogy az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása megfelelő tőkevagyon átadásával eszközöltessék az állam által.

Fejes István kibővíti az adóügyi biz. jelentését azzal, hogy utasítsák a konventet a tárgyalások tovább folytatására és erről a jövő ülészakban ismét jelentéstételre.

Gróf Tisza István kizárólag Fejes indítványát fogadta el. Kidomborodik ebben a közös prot. biz. eljárása iránti helyeslés. Nagy Dezső eszméje figyelemre méltó. Bizonyos speciális eseteknél reménységgel is lehet javaslatba hozni. Ne állítsanak azonban oda egyszerre mindent, mert akkor a végnélküli tárgyalások tömkelegébe fog elveszni az ügy. Az adózás megoldható a nélkül is, hogy más felekezetekkel is így járjon el az állam. De a többi kérdésnél már ezekre is kell tekintenie. A helyes ut az, a mely nemcsak felállítja a kívánalmakat, hanem igyekszik is minél előbb elérni a sürgősen szükségeseket. Főczél, hogy minél nagyobb tekintélyt biztosítsanak a bizottság tárgyalásainak.

Kiss Albert azt javasolta, hogy az alkotmányi bizottság javaslatának tárgyalását most mellőzzék. Dr. Baksa pártolja ezt a javaslatot s Nagy Dezsővel szemben hangsúlyozza, hogy a papi javak nem szerzett javak, hanem adományok, a melyeket az egész keresztyénség kapott. Kenessey Fejes indítványához csatlakozott.

A zsinat Fejes István és Kiss Albert indítványát fogadta el.

Pokoly József maga és társai nevében az iránt adott be indítványt, hogy a törvénytervezet egyházalkotmányi részét tárgyalás előtt utasítsák az alkotmányi bizottsághoz átalakítás végett. Az indítvány a másnapki ülés első tárgyaúl tüzetett ki.

Még a tanügyi javaslat pár §-át tárgyalták le. Határozataik közül megemlíti Dóczi Imre elfogadott módosítását, amely szerint az igazgató-tanács tagjainak legalább gimn. érettségijüknek kell lenni.

(Vége. köv.)

A nagyenyedi Prot. Nőegylet hangversenye.

A nagyenyedi Prot. Nőegylet folyó hó másodikán fényes sikerű koncertet rendezett a kollégium disztermében. Nagyenyed intelligens közönsége szorongásig megtöltötte a nagy termét erre az alkalomra.

Ujból is nyilvánvaló lett azon igazság, hogy a művészet hatalmas eszköz a vallásos érzület ápolásában. Mind a kettőnek egy a forrása és ugyanegy a célja: a lélek meghatottsága és felemelkedése a mindennapi élet göröngyei közül a szebbik, az eszményi világba, az Istenhez.

A remekül összeállított műsort *Elekes* Károlyné urnő és *Elekes* Erzsike k. a. kedves zongorajátéka nyitotta meg, kik ügyesen választott darabjuk szép interpretálásával készítettek elő a művészi est hangulatát.

Dr. *Szaniszló* Albert, a Bethlen-kollégium nagy tudomány jóságigazgatója tartott azután szellemesen bevezetett érdekes szabad előadást a tudomány és vallás viszonyáról. Azon látszólagos ellenmondásokról szólva, melyeket az emberi szellem ezen két iránya közt, különösen a természettudományok fellendülése óta felfedeztek, előadása végén arra a konklúzióra jutott, hogy az ember legfőbb célja a vallás-erkölcsi irányban való folytonos tökéletesedés.

Uray Lászlóné urnő Kis József drámai erejű és megrázó hatású „Jehováját” szavalta el valóságos alakító művészettel. Az előadás bájos közvetlensége s a színezés temperamentumos elevensége mély és általános hatással volt a közönségre, mely a művészi szavakat frenetikus tapsal jutalmazta.

Az est legfőbb érdekessége és fénypontja *Pataky* Lászlóné urnő szereplése volt, ki a szerző zongoraisérével *Makray* László dalaiból énekelte a következőket: „Nézd a tengert”, „Ó mért oly későn”, „A rét gránátos”, „Ó vége már”, „Holdfény ragyog a tengeren”, „Nincsen tovább”. Meg vagyunk győződve, hogy e dalok egyébként is nagyon szépek: de hogy *Pataky* Lászlóné ajkairól, az ő felséges hangján elragadó: arról tanuságot tett az est közönségének eirhatatlan lelkesedése és hódolata. A bájos énekesnő rész művész, kinek istenadta szép képességéhez ütő iskólázottság is járult. Gyönyörű hangjának erjedelme rendkívüli, s különösen az alsó regiszterekben impozáns, nem csoda, hogy a közönség alig udott vele betelni. A művésznőt szép virágcokorral epte meg az est rendezőse.

A műsort *Veress* István zárta be remek hegedű szólójával, melyet *Veress* Gábor kísért orgonán. A művésztestvérek remek játékát templomi áhitattal hallgatta végig a közönség.

A hangverseny után a művészek tiszteletére a „Két Hattyu” vendéglő éttermében társas vacsorát rendeztek tisztelőik, melyben 35-en vettek részt.

Az estély fényes sikere a szereplők mellett a rendezőség fáradhatatlan buzgóságát dicséri.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

(Folytatás.)

Ez alkalommal elhatározta közgyűlésünk, hogy tisztelettel keresi meg az igazgatótanácsot, hogy adná beleegyezését abba, hogy egyházmegyénkben a papi időközi jövedelem az egyházmegye adminisztrációs céljaira legyen fordítható, mivel egyházmegyénknek nincsen keblü özvegyárvai gyámintézete.

Ezen határozat egyik indoka az, hogy ezen időközi jövedelmet hosszas időn keresztül élvezte egyházmegyénk, s csak a múlt évben lett ennek élvezetétől megfosztva, pedig egyházmegyénk ezen forrás elzárása esetén semmi nemü jótéteményt nem élvez abból az intézményből, a mi más egyházmegyék humanus céljait mindenha elősegítette.

Vagy, ha az egyházmegyék adminisztrációs költségeinek hordozásával a lélekszám arányában fokozottabb mértékben terheljük az egyházközségeket: utóljára az erősek lesznek gyengék, anélkül azonban,

hogy a gyengék életképesekké válnának. Nem lehet célunk az erőtlen tagok olyszerű megmentése, hogy a folytonosan növekedő terhek által az életképeseket is megsemmisítsük.

A közterhek hordozásánál midőn egyfelől a tagok száma adja meg a hordképesség kulcsát, másfelől nem szabad felednünk a szám mellett a tagok erő-képességét sem, mert „gyakran több erő van egyetlen derékban, mint egy falka hitvány csőcselékben.” Vannak egyházközségek, főleg a régi urbéres községekben, hol a volt földesurak egész cigány coloniákat létesítettek és tartottak fenn. Ezek most is nagy kontingensét teszik azon egyházközségeknek, pedig tudjuk, hogy közüllök a legtöbb nemhogy segiténé egyházát, sőt inkább attól vár támogatást, segítséget. Exempli gratia. Alsó-Rákos 1190 lélekszámból álló egyházközségben van 140—150 cigány. Ezek után fizet az egyház különböző czimeken 14—15 koronát, holott tőlük nem kap soha semmit. A lelkész is reáfizet az ezektől nyerendő bérére 8—10 koronát, s mégis ki kellett tüntetni a közelebbi összeírásban. Mi lesz ezekkel, illetve az egyházak és ezek lelkészével az új zsinati törvények szerént? Megróni azokat, a kiknek a testén és lelkén kívül semmije sincs: hiában való akár így, akár más czimen.

Engedelmet kérek a szives olvasótól, hogy ezen kitérés által fásasztottam becses figyelmét, de talán anyagot szolgáltatam az illetékeseknek, némely dolgok helyesebb megoldására, s azon anomáliák megszüntetésére, amelyek a lélekszám alapján akarnak megoldani bizonyos dolgokat. Sokkal fontosabbak azonban ezen dolgok, semhogy egy ilyen kis kitérés keretében kellőleg lehetne méltatni. Jöhet idő, midőn ezekről kénytelenek leszünk nyiltabban, érthetőbben beszélni. Most sap. sat.

Végül letárgyalta közgyűlésünk az egyházmegye 1904. évi számadását, s elfogadta az 1905. évi költségelírányzatot.

Ezek után jött a közebéd. A mi, hogy minő hangulatban folyt le, arról tudósítónak nincsen tudomása, mert fájdalom, nehéz betegsége miatt nem lehetett jelen.

A nap délutánján tartotta meg az egyházmegye értekezletét is, a melyen *Horváth* István bürkösi, általunk szeretve tisztelt paptársunk, ma-holnap nestorunk tartotta meg e becses Lap más helyén olvasható nagyszabású értekezését.

Ezután megállapította az értekezlet azon kimutatási mintázatot, mely az egyházi adózás újabb összeírása tárgyában lett elrendelve.

Óhajtandó volna jövőre az ilyen dolgokban a központ által bocsátani ki bizonyos mintázatot, mert így egymástól nagyon eltérők fognak lenni a kimutatások alakjai, s ez talán a lényegen is meg fog látszani.

Mint mindig, úgy most is az éjjeli késő órákban indultunk haza, hogy két éjszaka fáradalmait nappal pihenjük ki édes otthonunkban.

Fegyző.

(Vége.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A tiszántuli ref. egyházkerület új főjegyzője. Debreczenből írják, hogy a tiszántuli református egyházkerület főjegyzőjére a beadott szavazatokat ma bontották föl *Kiss* Áron püspök és gróf *Dégenfeld* József elnöklete alatt s az eredmény szerint főjegyzővé *Dicsöfy* József debreczeni lelkészt választották 415 szavazattal, míg a más jelölt, *Sass* Béla 347 szavazatot kapott.

Mezőtur a debreczeni egyetemnek. Óriási lépéssel segiti előbbre a debreczeni egyetem ügyét az a nagy alapítvány, melyet *Mezőtur* városa a harmadik ma-

gyar egyetem céljaira adományozott. Kétszáz ezer koronát szavazott meg Mezőtur, hogy siettesse a magyar kultúra legégetőbb ügyének megoldását s ezzel minden időkre szóló példát adott, hogyan kell magyar városoknak célokat támogatniok. Reméljük, hogy Mezőtur nemes példáját mielőbb követni fogják a többi, első sorban az alföldi magyar városok. Csak így rakhatunk megdönthetetlen alapot a harmadik egyetem nagy kulturális céljaihoz s ez az alap egyúttal a magyar protestántizmusnak s vele egész Magyarországnak megszilárdítása lesz.

Pályázat katonai lelkészi és lelkésztanári állásra. Pitreich tábornok, közös hadügyminiszter f. év márczius hó 11-én 1428. sz. alatt felhívást intézett a magyarországi egyet. ev. konvent elnökéhez, amelyben közli, hogy a közös hadseregnél a folyó évben egy ág. h. ev. tábort lelkészi és egy lelkésztanári állás lesz betöltendő. A kerületi püspökök útján már felhivattak az erre minősítéssel bíró ev. lelkészek kellőképp felszerelt folyamodványaiknak június 1-ig illetékes püspöki hivatalukhoz való benyújtására.

A sárospataki ref. theol. akadémia dogmatikai tanszékére hárman adták be pályázatukat: Dombó László sárospataki főgimn. tanár, Harsányi Sándor sárospataki főgimn. vallásnár és Nagy Béla egri lelkész.

Tanulmányi kirándulás. A sárospataki akadémiai ifjúsági énekhar elhatározta, hogy július havában Erdély nagyobb városaiba tanulmányi kirándulást tesz s a meglátogatott helyeken hangversenyeket rendez.

Uj orgona. Luzsna (Liptómege) község temploma részére *Ország Sándor* rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros cégnél egy 10 szóló és 6 mellékváltozatú új orgonát rendelt. A mű a legújabb csőrendszer szerint készül, igen díszes és impozáns szekrényben lesz elhelyezve. A felállítás és átadás ideje a pünkösztől ünnepekre lett meghatározva.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1751—1905.

MEGHÍVÓ

az egyházkerületi tanügyi bizottságnak 1905. évi április hó 19-én d. u. 3 órakor, Kolozsvárt, az igazgatótanácsi nagyteremben tartandó ülésére.

Tárgysorozat: 1. Javaslat a nagyszombati népiskolai köri beosztás módosítására.

2. Vélemény: „Vallásnárak” című tankönyv engedélyezése tárgyában.

3. A kolozsvári kollégium internatusi szabályzata.

4. Utasítás a népiskolai köri előadóknak.

5. Tanárok tanulmányi utazásai.

6. Sepsiszentgyörgyi tanári lakás választási szabályzat.

7. Jelentés a marosvásárhelyi kollégium bizottsági megvizsgálásáról.

A tanügyi bizottság elnökségétől.

Kolozsvárt, 1905. április hó 11-én.

Dr. Bartók

Dr. Sárkány Lajos,

elnök.

titkár.

Sz. 347—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett eresztvényi lelkészi állomásra pályázat nyitattik.

Dijlevél szerinti javadalom: Lakás, gazdasági épületekkel és 600 □ öl kerttel. Földhasznélvezet: 9 hold 901 □ öl szántó, 575 □ öl rét bérértéke 100 kor. Ternényjövdelem (kepe) értéke 386 kor. 12 f. Stóla 6 kor., összes jövdelem 492 kor. 12 fill. Engedélyezett kiadás 49 kor. Allami fizetéskiegészítés 1156 kor. 88 fill.

Pályázati határidő 1905. május 5.

Folyamodványok nt. Józsa Sándor esperes aához Ilyefalvára küldendők.

Kolozsvárt, 1905. április 8.

Dr. Bartók György, püspök.

353—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyház kerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett m.-nagyzsombori egyházközség papi állására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás 2 hold kerttel, gazdasági épületekkel. 34 hold can. portió, melynek bérértéke 186 kor. 32 fill. Termény jövdelem értéke 66 kor. 67 fill. Munkabeli szolgáltatások értéke 16 kor. 67 fill. Dézsmakárpótlási és más alapokból készpénz fizetés 609 kor. 68 fill. Kongrua 1600 kor. kiegészítésig 747 kor. 69 fill. Vallásnárakért 50 kor. tiszteletdíj.

Kötelessége a megválasztandó lelkésznek a m.-nagyzsombori anyaegyházban és a hozzá csatolt diaszópákban a rendes lelkészi teendők ellátása és a ref. növendékek vallásos oktatása.

Pályázati határidő 1905. május 10.

Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvár, 1905. április 8.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 349—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett mezőzáhi körlelkészség papi állására pályázatot hirdetek.

Javadalom 93459—1900. kultuszminiszteri szám alatt megállapított és 230—1903. ig. tan. sz. a megerősített díjlevél szerint: tisztességes lakás gazdasági épületekkel és 1026 □ öl kerttel, 12 h. szántó 144 kor. 58 f. hasznélvezeti értékkel, melyből 5 h. szántó adóját a lelkész fizeti, a belmissziói alapból 400, konverzió többlet alapból 200 kor. negyedévi utólagos részletekben, pátronusoktól és a tóháti hivatoktól 274 kor. félévi utólagos részletekben, terményjövdelem pénzértéke 102 kor., stóla átlagos pénzértéke 36 kor., összes jövdelem 1156 kor. 58 f., engedélyezett kiadás 402 kor. 67 f., marad tiszta jövdelem 753 kor. 91 f., mely összeget 1600 koronára egészít ki, 846 kor. 09 f. állami fizetés kiegészítés.

Ezenfelül vallásnárakért a mezőzáhi áll. elemi iskola pénztárából 100 kor., a mezőméhesiből 100 kor.

Kötelesség: M.-Záh anya-, M.-Mehes leányegyház, M.-Tóháti fiók-, M.-Sélyi és M.-Czikud szörványegyházakban a körlelkészi megállapított teendők teljesítése.

Pályázati határidő május 5-ike. Szabályszerűleg felszerelt folyamodványok Jancsó Lajos espereshez Marosujvárra terjesztendők be.

Kolozsvár, 1905. április 8.

Dr. Bartók, püspök.

341a—1905. sz.

PÁLYÁZAT

a széki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *feketelaki* ev. ref. egyház lelkészi állására.

Javadalom díjlevél szerint: 1. 13 h. 645 □ öl föld, ért. 72 kor. 2. Terményjövdelem s munkabeli szolgáltatások pénzértéke 338 kor. 51 f. 3. Stóla 11 kor. 20 f. 4. Az ótmetető fűtermékének ért. 3 kor. Összes jövdelem díjlevél szerinti 405 kor. 10 f. 5. Kongrua 1194 kor. 90 f. 6. Ujjonnan épült lakás, benne 3 szoba, konyha, kamara, pincze, ezenkívül kert és gazdasági épületek.

Pályázatok szabályszerűen felszerelve f. év május hó 4-ig Sófaly Károly széki ref. espereshez, Retteg (Szolnok-Dobokam.) küldendők.

Kolozsvárt, 1905. április hó 8-án.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 248—1905.

FELHÍVÁS.

Felhívom a görgényi egyházmegyei tanítói és papi tanuló növendékeket, hogy a *Benkő-, Szabó-, Kossuth- és Szabolcska-alapok* ösztöndíjairól kérésüket, a félévi Értesítő hitelesített másolatával, folyó évi május hó 10-ig adják be hozzám. Szabályrendeletünk értelmében az elcsatolt egyházak növendékei is folyamodhatnak.

Gernyeszeg, 1905. április 5.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖK ÖN.

Husvét.

Kegyelem, irgalmasság és békesség az Istentől, a mi Atyánktól és a Krisztus Jézustól, mi Urunktól!

„Én Uram! és én Istenem!”

Tamásnak ez a hitvallástétele legyen a husvétii vallástételünk is és a mi Krisztusban való reménységünknek megdönthetetlen erős alapja.

Az, a ki nem azért jött, hogy kárhoytassa ezt a világot, hanem azért, hogy ezt megtartsa, egy ilyen napon megoldván a halálnak kötelékeit, feltámadott a mi megigazulásunkért, hogy lenne a halálból életre kelteknek első zsongéje. Az Istennek az a nagy szeretete, a melylyel úgy szerette e világot, hogy az Ő egyszülött fiát adta érette, hogy valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen: előhivta a halálból Azt, a ki meghalt a mi bűneinkért, hogy aztán mi is éljünk Ő vele és legyen nekünk is örökségünk az örökkévalóságban.

Nemcsak a megújuló természet üde világa, a száraz ágaknak rügyfakadása, a hervadt s szirmaikat elhullatott virágok új bimbóhajtása; nemcsak halmainkon és völgyeinken átsuhanó tavaszi szellőnek életre keltő lebbenése, az emelő fény és az illat ár hirdetik a holtak porának megelevenedését: hanem mindennél hatalmasabban beszél nekünk életéről és halhatatlanságról az az üresen maradt sir, a melyben a harmadnappal ezelőtt eltemetett Mesternek csak halotti ruháit találták meg az őt kereső tanítványok és a melyből megdicsőülve és a halál felett diadalmat véve támadott fel, hogy legyen örökkévaló Megváltója és Üdvözítője annak, a kik Őt keresik.

A halál: ez a félelmeknek ama borzalmas királya, a ki retteggéssel tölti el a mi szívünket és ejt kétségbe, ha rettenetes alakja előttünk megjelenik. A földi lét igazán csak tűnő álom. Észrevétlenül elröppen. Es ha nincs folytatása?! Ha nincs feltámadás?! — — — Akkor miért epesztett a honvágy amaz égi haza után, a melyek emlékezetét lelkünk onnét felülről magával elhozta? Miért üzött az olthatatlan tudásvágy, a melylyel magasságot és mélységet akarnak átkutatni? Miért égetett a szeretet lángja és miért volt előttünk a cél, hogy „legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes?!“ Csak üres, hiu délibábot tárt elénk a reménység, hogy elaltasson?

Távol legyen! Ez a mai nap diadala győzte meg a kételkedő Tamást is és ez a mai nap bizonyosság nekünk is, hogy „igy lészen a halottaknak feltámadások is: elvettetik rothadandó test, feltámasztatik rothadatlan. Elvettetik gyalázatos test, feltámasztatik dicsőséges; elvettetik erőtlen test, feltámasztatik hatalmas. — — És a miképen

hordoztuk a földinek ábrázatját, a mennyeinek is hordozzuk ábrázatját; mert szükség, hogy e haladandó test halhatatlanságot öltözzön magára!”

Zendüljön ki azért minden tartományokra a husvétii diadalt hirdető ige és nyerjen új hitet, új bátoritást, új erőt minden félelmetes szív! Szólaljon meg ez ige annak az ifju tanítványunknak az ajkán is, a kit szeretettel bocsáttottunk ki ez alkalommal is a hivekhez mint ünnepi követet, hogy legyen tanubizonyosság a mi Urunk, a Jézus Krisztus felől.

Kísérje áldás az ő kiküldetését és nyugodjék meg az Urnak áldása mind ama gyülekezeteken és hiveken, a kik szeretik a megfeszített és feltámadott Krisztust!

Kenessey Béla,
igazgató.

Nagypénteki hangulatok.

Csendes, néptelen tájon áll egy kereszt és rajta Krisztus, a Megváltó. Fürtös feje lecsüng, de szép, ifjúi arcát a fájdalomnak egyetlen nyoma sem borítja el. Beszédes szája elnémult... A kereszt alatt Magdalena imádkozik; Mária a távolba tekintve mereng, gondolkozik... A fájdalomnak egyetlen jajja, egyetlen kifejezése sem zavarja meg a fenségesen mély, a szent csendet, mely az egész tájra borult. Béke honol az egész vidéken...

A keresztre feszítésnek e képe, melyet Perugino 1492—96. Florenzbén a Sancta Maria Magdalena dei Pazzi nevű templom számára festett, ma a legfenségesebb szenvedések évfordulóján, Nagypénteken önkénytelenül is kimondhatatlan erővel tűnik fel lelki szemem előtt, emlékezetemben.

Milyen isteni nyugalom ömlik el e festményen. Nem a kétségbeesésnek szívvel-velőt rázó szava hallszik: „Atyám, atyám, miért hagytál el engem?“ Hanem a lelki alázatosságnak, Isten akaratán való csendes megnyugvásnak örökszép himnusza resonál e képen: „Elvégeztetett atyám! A te kezembe teszem le az én lelkemet“

E kép láttára lelkem merengve elszáll a ma-holnap kétezer éves multba, a Golgotha hegyére. Lelki szemem látja a fékevesztett szenvedélyében dühöngő tömeget; hallom a gunyolódó, istenkáromló szavait a népnek és farizeusoknak, tudatlanoknak: „ki másokon segítettél, most segíts önmagadon!”

Lelkünknek mezejét kopárrá, sivárrá tette a testnek, a világnak hatalma; a gőg, dölyfösség és érzékliség gyökerestül tépte ki szívünkéből a hit illatos virágait és a kárörvendő és hitetlen ember vérfa-

gyasztó kajánságával mondják: „Tégy csodát, szállj le a keresztről és mi hiszünk neked!” Krisztus pedig mondja vala: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!”

Vajjon először és utoljára szállott-e fel ez az imádság Krisztus szívéből a mennyei Atyai zsámlyához?.

A hitetlenek csodát követeltek, hogy hihessenek; látni akartak, hogy megtérjenek. És ime csodák csodája! „Setéség lett az egész tartományban, elhomályosodék a nap és a templomnak kárpitja középen ketté hasada.” (Luk. 23., 44., 45.) Ő maga pedig, kit keresztre feszítettek és eltemettek, feltámadt sírjából és felszállott a mennybe atyjának jobbjára mellé.

Csodát láttak és meg sem tértek meg. Ellejtették Krisztusnak szavait: „Boldogok, a kik nem látnak és mégis hisznek, mert ők örökké élnek.”

Mi hiszünk-e?!

E kérdés felráz merengéséből. Olvasom a népek történetét. És minél tovább olvasom, mindinkább erősödik meg lelkemben az a meggyőződés, hogy hit és szeretet nélkül lelkünk olyan, mint a letarolt mező, szívünk kietlen, mint a sahara sivatagja; céltalanul tévelygünk és nyugtot sehol sem lelünk.

Csakhogy szívünk szavát végkép elnémitani, lelkünk jogát örökre megtagadni nem lehet. Előbb-utóbb megszólal lelkiismeretünk és akkor a zsoldár-íróval sirunk és jajgatunk panaszkodva: „Hitetlen vagyok és elszóratom, mint a polyva, melyet a szél tovahajt; ellenségeim megsokasodtak én rajtam. Nincs épség az én testemben a te haragod miatt. Lehorgadtam és igen lenyomatottam és mindennap szomorúan járok; jajgatok az én szívemnek szomorúsága miatt; az én szívem csak kereng, elhagyott engem az én erőm és az én szememnek világa.”

* * *

Ily panaszokra fakadott Lorenzo Magnifico, a renaissance, a földi élvezetek aranykorának diadalmas fejedelme is, mikor élete végén „Laudi” című költeményét írta. Mint kora szellemének repraesentánsa ifjú gondtalansággal, érzéki hévvel veti magát az élvezetek hullámszórájába. Palotákat, villákat épített és örületes fényvel, pompával rendezi be. Minden tárgy, legyen az ékszer vagy butor, gobelin vagy asztalnemű, egy-egy műremek. Es e palotákban nemcsak a szem ingere elégitődik ki; az asztalok görnyednek a legizletesebb ételek és italok terhe alatt; az elnémuló zenét híres énekesnők vig dalolása váltja fel.

Es Lorenzo villáiban Coreggiben, Caffajnoban vagy Paggio a Cajanoban összegyűlnek a „finom lelkek”, Lorenzo és barátjai, a testvérek Plato nevében. Coreggiben, e mámorítóan szép villában, mely romjaiban is tanubizonyoságot tesz a renaissance észbontó bájáról, töltik el éltők napjait. Hatalmas, árnyékos oszlopcsarnokok csöndes udvart zárnak körül, csendjét csak a szökőkút andalító zenéje zavarja. A magos, grációz márványtermekből gyönyörű kilátás kínálkozik az Arno város virágzó völgyeire és és Fiesole villakoszoruzta halmaira, hol a sötét ciprusok nőnek, a szürkés olivák és a nap fényében rezgő babér diszlik.

Poharak csengése, kytharák zengése mellett dalolnak, mulatnak Lorenzo és barátjai, filosofálnak Plato szellemében és filozófiájuk alapelve: „Szakítsd le minden percznek virágát, mert nem lehet tudni, hogy mit hoz a holnap.” A napnak nyomasztó heve elől az erdők sűrűjébe vonulnak. A hűvös erdő csendes magányában magos platánfák árnyékában heverésznek. Csermely csobog a közelben, a szem pedig elbolyonghat messze, messze, a kéklő tenger hol

sima, hol hullámszó tükréig. Itt e kies eldorádóban, hová a harang hívogató szava el nem hallszik, itt olvassák e nymphák és phaunok szereimi historiáit. Szemöket elfordítják a Golgotha hegyétől és mohó vágygyal élvezik az Olympus gyönyöreit. Gondosan óvakodnak, hogy árkádiai boldogságukat semmi se zavarja, ami őket a keresztfán elvérző Megváltóra, nagypénteki lelki törcdelmekre emlékeztetné.

* *

„Nem tudni, hogy mit hoz a holnap. Lorenzonak is tapasztalnia kellett ezt. Midőn élete végén a „Laudi” cz. költeményét írta, különös változáson ment keresztül. Ő a kárneválok pajkos dalnoka, az ember sorsának, hivatásának homályos problémáit magyarázgatja. Tünődve kérde: „Miért is élünk?” A belső üresség okozta gonosz órákról beszél, a sápadt, halvány borzadályról, mely lelkét ei-fogja.

Egy olyan órában, mikor lelkének kietlenségét érezte, történetetett meg az, hogy Coreggii villájának egyik márványtermében álló betegágyában felemelkedve adja a parancsot, hogy a közeli San Marco klostorból hívják át a priort, Savonarola Girolamot, hogy nyujtana neki vigasztalást az Ur Jézus Krisztus által és készítené elő utolsó utjára.

Savonarola jön. A gráciák kedvenczének halálos ágyánál áll a San Maroi szerzetes sötét alakja. Hosszasan, sokáig áll némán; komor, fenyegető phantomként szegzi sasszemét a haldoklóra. Aztán elfordul, megy — nem nyujt vigasztalást, bűnbocsánatot az Ur nevében.

Olyan vagyok, mint a polyva, mely elszóratik és melyet a szél tovahajt; Uram! kinél keressek szabadulást, ha nem Nálad; ki tart meg engem, ha Te meg nem tartasz!?” E szavakkal adta ki lelkét Lorenzo Magnifico, az élvezetek aranykorának diadalmas fejedelme. Halálát Savonarola uralma követte; a világi örömeik után jött az örök idvesség égő vágya; az érzékek kultusza után a lélek diadala.

Korunk embere rosszabbul áll, mint Lorenzóék. Ők nagyot vétettek, midőn a mulandó szépnek kultusza mellett megfeledkeztek az örök szépről, Krisztusnak tanításairól: de mi! mi mindkettőt veszni hagyjuk. Sem az igazi művészetben, sem a vallásban nem gyönyörködünk; minket a Mammon hajtott rabigába, uralkodva rajtunk összes szolgáival. Az idealizmust elhomályosította materializmusunk.

A materializmus lelkünk gyilkosa, testünk syrenája. Vagy nem szeretjük-e mindnyájan, ha lelkiismeretünk szava némán hallgat, érzéki énünk pedig mindenütt hízalgökökre talál?

A materializmus az emberben élő érzékekkel szól: „Együnk és igyunk, mert holnap meghalunk.”

Szószóelője a testnek, de megtagadja a lelket. Zsarnokká teszi a gyomrot, Istenné hasunkat, templommá a konyhát, evangéliummá az ét- és borlapot. Írtó hadjáratot intéz lelki énünk ellen, megmérgezi belvilágunkat és kiöli belőlünk az Örökkévaló iránti szeretetet.

Ki tagadhatná, hogy többé-kevésbé e zsarnok alattvalója? Nincsenek-e köztünk is olyan emberek, kik valakinek általános műveltségét aszerint taksálják, hogy mennyire emáncipálódott a keresztyénség tanításai alól? Ugyanezek az emberek pedig mennyire rabjai a konvencionalizmus mulandó szabályainak. Mint reszket az u. n. művelt ember művelt társai gunyakazajától, mint retteg az előkelő körök embere méltóságos sajnálkozó orczáitól. A párt, a törzsasztal, a társaság, a korszellem terrorizmusa mennyivel hatalmasabb, mint egyéni meggyőződésünk, mint belső énünk. Milyen aggódó gonddal,

mily szigorú következetességgel követjük az u. n. művelt társadalom összes formálításait és tetteink hosszú láncolatában milyen könnyedén emelkedünk túl Krisztusnak örök törvényein. De vannak olyan modern műveltségű emberek is, kik Jézus tanait semmibe sem veszik, anélkül, hogy lelkük a materializmus bacillusaitól inficiálva volna. Olvassák és szeretik a remekírókat nemcsak a magyar, hanem a külföldiek is, kultiválják a zenét és költészetet és Jézus még sem él szívökben. Pedig létezhetett-e ő nála nemesebb, fenségesebb, igazabb egyéniség? Elt-e oly idealista, ki szent meggyőződését többre becsülte földi életénél, ki tanaiért, elveiért halált szenvedett, borzasztó halált a keresztfán?! Nemde furcsa az, hogy úgy rajongunk a modern és ókori klasszikusok műveiért? Mint fitogtatjuk e téren szerzett hézagot, igazán csekély ismereteinket, csak hogy művelteknek láttassunk. Krisztusnak, az örök igazság tanító mesterének, lelki világunk kertészének fenséges örök életet adó tanai, felemelő, boldogító költészetének virágai mellett pedig elhaladunk, ügyet sem vetve reájuk, sőt megmosolyogjuk azt, ki róluk beszél.

Ki tagadhatná állításom igaz voltát? Csak ismerjük el, hogy ez így van, de valljuk be azt is, hogy rülső életünk minden fényessége mellett is bizonyos hiányt érzünk. Mikor az élvezetek poharát mohó vágygyal üritgetjük, mámorba merülünk ugyan, de a mámorból kijózanodva, érezzük, hogy hiányérzetünket nem elégítettük ki: újra meg újra mondogatjuk: „Valami hiányzik nekem, valamire vágyom!”

Korunk is kezdi érezni a lelki üresség borzadályát, mint Lorenzo Magnificó. Vagy nem-e annak tudata, hogy lelkünk sivár, szívünk kopár, indított arra, hogy vallásos felolvasásokat tartsunk; nem-e a lelki hiány kielégítésének, a megújulás szükségének érzete késztet arra, hogy lelkünk számára is keressünk táplálékot?

Ma, nagypénteken, az utolsó vallásos felolvasáson ez évben, ma nagypénteken, Jézus halálának évfordulóján, ki meghalt azért, hogy bűneinkből megváltson, hogy a világ hiuságának felettünk való hatalmát megtörje, hogy a lélek diadalmát örökre biztosítsa, ma vessünk számot önmagunkkal, hogy vajjon milyen buzgósággal kerestük lelkünk eledelét, milyen erővel igyekeztünk szenvedélyeinken uralkodni?

Vajjon töredezten állunk-e meg Krisztus keresztfája alatt, mint Jeruzsálem síró leányai, vagy konok hitetlenséggel kiabáljuk: „Tégy csodát és mi hiszünk?”

Vajjon nem kell-e a Megváltónak újra és újra imádkoznia mi érettünk: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.” Vajjon kevesen vannak-e közöttük, kik a gonosztevővel szólnak: „Ha te vagy ama Krisztus, szabadítsd meg önmagadat és minket is.” Vagy valamennyien megdorgáljuk-e az istenkáromló embert, mondván: „Mi cselekedetünk méltó büntetését vesszük, ő pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett.”

Méltók vagyunk-e, hogy mirőlünk is gondot viseljen; hogy szeretetével keblére öleljen, hogy részeivé tegyen a boldogoknak és nemesszívűeknek örökkévaló országának, mondván: „Anyám, im hol a te fiad!” és „Fiam, im hol a te anyád!”?

Oh, bár tisztult, bár erősödött volna meg szívünk, hogy bánatunkban, fájdalomunkban, gyötrő kétségbeesésünkben vele együtt igaz töredelemmel fohászoznánk Istenhez: „Atyám, atyám, miért hagytál el engem?”

Oh bár tudnánk lemondani a világ hiu örömeiről, bár vetkeznők le a sötétséget és öltöznénk a világság ruhájába, hogy az értünk szenvedőnek

szívét ne keserítenők meg a közöny, érzékiség és önzés keserű eczetével. Bár lenne hitünk oly erős, bizodalunk oly szilárd, hogy a csapások árja, a megpróbáltatások özöne közt is ővele szólnánk: „Elvégeztetett.”

Ha ezen felolvasások, mint lelkünk nemesítésére, üdítésére rendezett felolvasások, ily nyereséget adtak nekünk, akkor mindnyájan átérezzük a nagypénteki világtragédiának fenséges voltát; átérezzük az Ur akaratától reánk mért szenvedéseknek megszentelő erejét; és akár a bánatnak setét fellegei tornyosulnak fejünk felett, akár az öröm, a boldogság napja mosolyogjon reánk, csendes megadással, reménykedő hittel mondhatjuk: „Atyám! a te kezeidbe teszem le az én lelkemet.”

Paál Gusztáv,
marosvásárhelyi ref. koll. tanár.

A baptistákról.

A czim nem felel meg egészen annak, a mit irok, de olyan szoros kapcsolatban van, hogy megengedhetőnek tartottam. A mi egyházkerületünkben vannak baptisták jó egy nehányan, a jövő áramlat szerint foglaltak helyet s igyekeznek helyet foglalni ezután is. Ez tervszerűséget árul el s megmaradásukat, erősödésüket is biztosítja. Hogy ma mennyien vannak s terjedésük mily arányokat öltött, nem tudom csak azt látom, hogy sokan vannak és most is szaporodnak, még pedig elég rohamosan. Az érint legfájdalmasabban, hogy közülünk lesznek azok a legnagyobb számban. Számokkal nem szolgálhatok, mert rendelkezésemre nem állanak, de azt hiszem, hogy ezzel valamennyien úgy vagyunk.

Ha az egyház kötelékéből kilépetteket tekintenők baptistáknak, megnyugtató volna, de ez egy kis hányad s a ki ebből itéli meg számunkat, nagyot téved, mert sokan vannak, a kik még nem léptek ki ugyan, de azért a kilépettekhez számíthatjuk, mert csak idő kérdése, hogy teljesen elszakadjanak tőlünk. Most is csak test szerint vannak nálunk, de lélek szerint ott. Mit érünk azzal, hogy névleg birjuk, de tényleg nem? Bizalmunkat birva, aknamunkát végeznek ellenünk, károsabbak a másoknál. A kik egyszer másszor járnak el összejöveteleinkre, de mégis bizonyos rendszert tartva, hitünkben ingadoznak, melyet egy szerencsétlen véletlen végzeteire billent, a honnan a visszatérés nem munka s azt sem tartom lehetetlennek, hogy nagyon sokan örökre odamaradnak. Az igazi kálvinista elmehet a gyülekezetükbe, de egyszer, legfennebb kétszer fordul meg, többet közöttük nem látható.

A nem eléggé mélyen vizsgálódók oly csekély bajt látnak a baptisták terjeszkedésében, hogy a védekezésre gondolni sem tartják érdemesnek, azt hiszik elenyézik magától. Tudomást sem szeretnek venni róla, agyonhallgatással vélik megsemmisíteni és ez alatt terjed nap-nap után csendesen, biztosan, minden feltartóztatás nélkül. Igaz, — én sem vonom kétségbe — hogy évenként és községenként alig van egy, két, tíz szaporulat, de gondoljuk csak meg, hogy évtizedeken keresztül mennyire megy e szám egy összegben, bizony sokra. Most még, a mikor nem hódítottak maguknak nagy teret s talajuk ingovány, süppedékes, könnyebb a védekezés, mint mikor megerősödtek, megtokosodtak s szilárdabb talajra állanak.

Legyünk őszinték és mondjuk meg, hogy állunk a baptistákkal szemben. Az igaz felelet csak az lehet: sehogy! Nehogy valaki arra gondoljon, hogy a papságot akarom vádolni, nem. Az hivatásának magaslatán áll s hiszem, meg is tesz mindent, amit megtehet.

Hanem az együttesen megállapított tervszerint működés hiányzik, a miből az ügy huzza a legrövidebbet.

Meglehet mindenkinek külön-külön módja szerint végzett való munkarendje, mellyel a bajt orvosolni akarja. A többiétől szabadon, függetlenül alkolhatja meg, de azért nem bizonyos, hogy az az igazi, a helyes. Tévedhetünk egy vagy más dologban, mint-hogy bizonyosan tévedünk is, de többen már kevésbé vagyunk ennek kitéve. Ha mindenki csak a saját kiválasztott útján halad, nem lehet azt az eredményt elérni, a mit valamennyien óhajtanánk, hogy a baptisták hódításának gátat vessünk. Külön-külön indulva mit az egyik helyén valónak lát, a másik helyteleníti, sőt kárhoztatja. Az erő szétforgácsolódik. Akárhányszor egyik vagy másik, a mikor rögtöni cselekedetre volna szükség, megáll, hogy mit is tegyen s midőn cselekvésre szánja magát, már túl haladt azon a határon, a hol cselekedni kellett volna. És ez mind a baptisták malmára hajtja a vizet. Mindig a jövő mutatja meg, hogy itt, meg itt nem a leghelyesebb eljárás alkalmaztatott, vagy mulasztás történt.

S most, a mikor ezeket látom, idején valónak és kötelességemnek tartom a figyelmet felhívni reá. Azon egyházmegyék, melyek területén vannak baptisták, vagy közelednek, tüzzék ki napirendre ezen kérdést s hathatósan a legapróbb kérdésig vitassák meg, hogy mikép kell ellenük védekezni, hogy terjedésöknek vele vettessék gát, vagy ha ez még nem lehetne, legalább szűkebb mederbe terelődjenek. En hiszem, meg vagyok róla győződve, hogy együttes, egyöntetű eljárással bizonyos, a mostaninál több érhető el.

Olyan egyházközségekben, a hol baptisták vannak, vagy közelednek, a lelkész urak kisebb-nagyobb mértékben tudják az eredetét mozgó ügyeket s tudnak reá orvosságot, mely gyógyítólag hat, szembe szállhat s megvédheti a mi anyaszentegyházunk érdekeit. De tévedni lehet különösen egy embernek, én nem tudnám ezeket a tévedéseket pellengérezni, mert bizonyosra veszem, hogy itt mindig csak jó hiszemű lehet. Éppen ezért multhatatlanul szükségesnek tartom, hogy kérdés tisztázására minél előbb egyesüljenek s minden esetben, minden egyes ember úgy álljon, mintha az egész egyházmegye, vagy egyházkerület volna: szilárdan, biztosan. Minden lelkész elmondva a maga véleményét, tapasztalatát, a közösből megtalálható a helyes, az igazi védekező eszköz. mód, mely eredményes, hasznos szolgálatára lehetne egyházunknak.

Ilyen irányban megvitatásra, nagyon sok kérdés vár. Nem szándékom kiterjeszkedni ezekre, vannak hivatottak, azok bizonyosan elvégzik, ha pedig hozzá nem fognak, én semmit sem tehetek ugyse. Ha egy ily irányu munkálkodás folyamatban lesz, szerény erőmmel készségesen sorakozom a dolgozókhöz. Most csupán egyről szólok. Nem elmélet, a gyakorlat adta.

A baptisták terjeszkedése ellen hathatósan látom a vallásos estélyeket, melyeket olyan mostoha gyermeknek tekintenek nagyon sokan. S ha mégis rá vetemednek, hivatalos formában tél-tul tákolják, tartogatják, ne mondassák, hogy nincs meg náluk s ország-világnak elmondják, hogy bizony nem ér az semmit, kárba veszett fáradság. Hanem a hol lelkes buzgósággal, szeretettel vezetik, ott meglátják, fényes bizonyítékok tesznek tanúságot róla. Ismerek egy ilyen egyházközséget, a hol ilyen értelemben voltak vezetve a vallásos estélyek s bár szép számmal voltak baptisták, öt év alatt eggyel sem szaporodtak, míg körül a más községekben növekedett számuk.

Bene Lajos.

ZSINATI ÜGYEK.

Zsinati ülések.

(Április 4. 5.)

(Folytatás.)

Április 4-én először Pokoly József indítványa felett határoztak. Pokoly kéri elfogadni, mert a törvénytervezet nagyon laza és nagyon rászorul a tömörítésre. Gróf Dégenfeld József helytelennek és elfogadhatatlannak tartja Pokoly indítványát. Általános tárgyalás előtt nem lehet javaslatot bizottsághoz utasítani. Ha valamit a bizottsághoz kiadnak, meg kell mondani, miért tették és mit csináljon vele a bizottság. Irányelveket kell adni. Itt ezt sem cselekedhetik.

A zsinat Pokoly indítványát el is vetette.

Ezután a tanügyi javaslat tárgyalását folytatták. Végeztek a gimnáziumokról szóló 545—549., a főiskolákról szóló 550—562., a konvent felügyeletéről intézkedő 563. és az általános határozatokat tartalmazó 564—565. §-okkal. Megemlítendő az elfogadott határozati javaslatok közül a Révész Kálmáné, mely szerint a rendes, rendkívüli és magántanárok csak ev. ref. vagy ezek hiányában ág. ev. vallásuk lehetnek; Domahidy Eleméré, mely szerint ezeknek felelősége is csak ilyen vallásu lehet; Bartók Györgyé, mely megkivánja, hogy a theol. tanárok gyermekeiket kötelesek az ev. ref. vallásban nevelni. Továbbá megemlítjük Nagy József szintén elfogadott ama módosítását, mely szerint a konventnek fel kell ügyelni a nem egyházi fenhatóság alatt álló iskolában is a vallástanításra.

Még ezen az ülésen áttértek a lelkészválasztási törvényjavaslat tárgyalására is. Sass Béla bemutatta a lelkészválasztási bizottság idevonatkozó munkáját. A zsinat a javaslatot átdolgozott formájában általánosságban elfogadta.

Az új szövegezésben a 180. §. így hangzik: „rendes lelkészszé választható minden rendes lelkész, missziói, táborig, feyházi, kórházi lelkész, állami, alapítványi és törvényhatósági intézeteknél működő lelkész, theol. akad. rendes tanár, lelkészjellegű középiskolai és tanítóképezdei rendes tanár, továbbá minden olyan teljes koru helyettes és segédlelkész, aki második lelkészképeségi vizsgálatának sikeres letétele után egy teljes évet folytonos gyakorló-lelkészi szolgálatban töltött.“ A hozzászólások során Széll Kálmán a második vizsga után még 2 évi gyakorlatot kívánt. Meczer Béla ellenzi ezt, mert sok az üres eklézsia, különösen az erdélyi kerületben. Így nagyon megnehezítenék a segédlelkészek helyzetét.

Az idő előrehaladottsága következtében a vita folytatását a következő ülésre halasztották.

Április 5-én a zsinat folytatta a lelkészválasztási törvényjavaslat részletes tárgyalását. Előbb azonban elfogadták az iskolaügyi bizottság által átdolgozott 531. és 555. §-okat. E §-ok a tanárok fizetését szabályozzák. A gimnáziumi tanárok fizetésminimumának 2400, a főiskolaiakénak 3200 koronának kell lenni, de úgy, hogy ez 30 év alatt legalább 2000 koronával emelkedjen. Ez az intézkedés pedig ideiglenesnek tekintendő addig, míg a célt, az államiakkal egyenlő fizettségmagasságot, el tudják érni.

A 280. §. felett megindult vita során még felszólaltak: Dombi Lajos, Kiss Albert, Garzó Gyula, dr. Bartók György, Morvay Ferencz, Segesdy Ferencz, dr. Antal Géza, Medgyaszay Vincze, Kérészy Barna, Miklós Ödön, Sass Béla. A szakasz Kérészy Barna ama módosításával ment keresztül, hogy a 2 gyakorlati esztendő az első és második papi vizsga közt töltendő el. Még Kiss Albert, Antal Géza, Révész Kálmán inkább stílárius módosításait fogadták el.

A 188—193. §-ok a lelkészválasztás alkalmáról és előkészítéséről intézkednek. E fejezetben dr. Antal Gábor indítványára elhatározták, hogy a megüresedett lelkészi állásokra adminisztrátorul lehetőleg szolgálati idejük szerinti küldjék a segédlelkészeket.

Még a meghívásról szóló 194—200. §-okat tárgyalják le. Csak stílárius módosításokat fogadtak el ezeknél is.

(Vége következik.)

TÁRCZA.

Miért van négy evangélium?

— Irta: Valler József. —

Mindenki tudja, hogy szent könyvünkben négy evangélium van. És hogy az evangéliumok Jézus nyilvános működését adják elé. Kérdés: *nem volna-e elég egy evangélium?* Nem tudhatnók-e meg egyből is azt, amit megtudunk a négyből? Vagy talán egyik a másiknak kiegészítője? Oly formán, hogy egyik valami nevezetes dolgot kifejezett, a másik azt helyre-pótolja. Vagy egyik más módon adja elé ugyanazt, de más felfogást juttat érvényre felfogása és előadása által. Ugy, hogy egészen másként látja a kérdést az, aki mind a négy evangéliumot elolvassa, mint az, aki csak egyiket olvasná el, bármelyik is legyen e négy közül.

Az is köztudomású dolog, hogy az evangéliumok két csoportba vannak sorozva. Egyik csoport az úgynevezett *sgnoptikusok*. Ebbe tartoznak a *Máté*, *Márk* és *Lukács* evangéliumai. Ezek általában úgy tekintik *Jézust*, mint embert. S midőn az ő nyilvános életét tárgyalják, ő róla úgy irnak, mint emberről. Egy szempontból nézők. A másik csoportba tartozik a *János* evangéliuma, amely *Jézust* nem embernek, hanem Istennek nézi. Eszerint a tudósok felosztása szerint tehát csak két evangélium volna igazán számítható, a két csoport. T. i. egyfelől a 3 első és másfelől a negyedik.

Kérdés, hogy a három első evangélium annyira fed-e egymást, hogy közöttük semmi különbség nincs? Általában és nagyjában — különösen a negyedikkel szembe állítva — igen. Amit a két felfogás különbsége eléggé magyaráz. Aki ember, az nem úgy szól és cselekszik, mint Isten. És megfordítva. De e két alaptól eltekintve is, a három első egymástól is annyira különbözik, hogy mindeniknek külön-külön felfogása első szempillantásra szembe-tűnő.

A régebbi időben, ezelőtt 30—35 évvel, az volt a kérdés a theologus tudósok között, melyik evangélium a legrégebb? Melyik idejére nézve a legelső? Melyiket ki írta? És minő időben, melyik évben írta? Talán idáig e felett már megegyeztek. Legalább az időt illetőleg. Mert hogy az írókat, azok személyét tisztázni lehetne, nem tartom valószínűnek. Tárgyam e kérdést nem érinti. Nem bírok annyi tanulsággal, hogy e felett ítéletet bírnék mondani. Az eredeti nyelven nem olvasom a bibliát. És minthogy az írók kiléte nem érdekelt soha, megvallom, erre nem is gondoltam. De olykor-olykor olvasom anyanyelvemen és tartalma felől elmélkedem. A tudós ember látszatát nem kívánom. Véleményem igazolására nem hozok fel tudósok munkáiból hasonló véleményeket. Mindig azt tartottam, hogy valami nem azért igaz, mert sok tudós ember azt állítja. Hanem azért teszem fel, mert a valóságnak megfelel. És mennyi-szer megtörtént már, hogy amit sokan igaznak állítottak, kitudt, hogy nem az. Épen a theologus tudományok vitáiban. Aztán, az igazat megvallva, nem is

áll rendelkezésemre sok híres tudós munkája. Mindenki tudja, hogy miért? És ezen felül az olvasót nem akarom az idézetekkel, jegyzetekkel zavarni. Sokkal inkább óhajtánám, hogy a mit írok, legyen érthető. Ha aztán az olvasó érdemesnek találja a más véleménye után tudakozódni, megteheti. Ezért a szükséges evangéliumi idézetek tekintetében is csak az elkerülhetetlenre szorítkozom.

Együttal itt említem meg azt is, hogy ne gondolja senki, hogy a vallásnak vagy a kegyességnek rovására esik, ha a szent könyvek eredetéről, természetéről, tartalmáról, céljáról tisztába akarunk jöni és afelől értekezünk. E könyvek az emberi felfogás szempontjából csak úgy és csak olyan mértékkel mérendők, mint más könyvek, melyeknek célja az ember fejlődése, haladása, javulása. Ma már nem járja azt mondani pl. hogy e könyvek szentek és a ki azoknak minden szavát, minden betűjét nem tartja annak, tüzre vele. Bigottság és erkölcstelenség igenis megérnek együtt. Felvilágosodottság és kegyes jó indulat nem ellenségei egymásnak. Az istenfiaknak szabadságát nem kell butasággal korlátozni. Minden szabad nekem, bár nem minden használ.

* * *

Az evangéliumokról tudjuk, hogy Jézus életének nem oly módon készült leírásai, mint p. o. mikor egy király megbizsa az íródeákját, hogy valami esemény az ő uralkodása alatt történik, jegyezze fel az utókor számára. Nem, ezeket nem írta senki megbizásból. Legalább nyoma sincs, hogy Jézus valaha ilyen megbizást adott volna. Igen de irhatta volna valaki megbizás nélkül is, saját elhatározásából. Hogy ne irhatta volna? Csakhogy akkor nem volt annyi írni tudó ember, mint ma. Nem volt általános tan-kötelezettség még végrehajthatlan állapotban sem. És igen valószínű, hogy a Jézus tanítványai között épen nem igen akadt gyakorlott pennás ember. Az evangéliumokban gyakran előforduló *írástudók* kifejezés nem azt jelenti, hogy sok ember lett volna, a kik a zsidóság kebelében történő eseményeket krónikás elbeszélések formájában feljegyezni kívánták volna. Amint az ország állami léte mind lejjebb-lejjebb sülyedt — s voltaképen nemzeti érzésről e korban már nem lehet szó — az indulat sem élt az iránt, hogy a nemzeti hagyományok újabb nyilvánulásait is őrizni kéne az utókor számára. *Írástudók* és nem írni tudók és *akarók* azok az emberek, akik a *zsidó régi* írásokat tanulták, azokat magyarázták, azoknak változatlan fenmaradására gondot viseltek. És mivel e szent írások rendszeres felolvasása a gyülekezet előtt a zsidóknál már rég be volt hozva, ezek az írástudók végezték ezt. Így ezek nagyobb tekintélyre tettek szert, mint magok a papok. Ezek nem gondoltak egyébre, csak a szentírásra. Nem is érdeklődtek más kérdés iránt. Egymással vitatkoztak, egymást ócsárolták vagy dicsőítették. Hanem mi történik a nép között, arra nem sokat figyelmeztek. Azt is ide kell számítanunk, hogy az íráshoz szükséges kellékek felette ritkák s így drágák voltak.

De tegyük föl az ellenkezőt. Ugyan ki tartotta volna érdemesnek följegyezni, hogy egy szegény falusi ácsmester fia mit cselekedett? Hogy ő egyszer itt, máskor ott, ezt meg ezt mondotta? Egy betéget itt, egyet amott meggyógyított. Ettől bizony nem fordul fel a világ. Már csupán csak azért sem, minthogy amit az ácsmester fia kezdett tanítani és cselekedni a vidéken és pedig a fővárostól meglehetősen távol cselekedte. Az igazi zsidóra nézve pedig a mi Jeruzsálemén kívül történik, egyszerűen nem létezik. Ezért kell Jézusnak később felmenni Jeruzsálembe és ezért is kell ott végezni be pályáját.

És a Jézus nyilvános működése megkezdése

felől különben sem lehetett semmit feljegyezni. Hogy és hol kezdődik ez a működés? Ki mondhatja meg azt ma? De nem lehet állítani, hogy minden előleges kísérlet nélkül csak elő áll és kiadja magát ember fiának, ki az Istent atyjának mondja? Hát nem hasonlatos az Isten országa a mustármaghoz. És nem fedezhető-e fel az evangyéliumban Jézus öntudatának fejlődése. Amint a természet országában nincs ugrás, épen úgy az Isten országában sem lehet. Mielőtt az evangyéliumban említett nyilvános fellépés történt volna, mennyiszor és mi szépen taníthatta az ifjú társait. Mindenesetre gyakorolnia kellett magát már annak előtte is, mert igaz, hogy *Minerva* egészen készen jött a világra, de Jézus nem *Minerva*, ő ember fia. Nem érhető meg másképp az, hogy miként volt ő képes, már kevéssel fellépése után, a rossz akarattal gáncsokodó farizeusok küldötteinek, minden zavar nélkül olyan talpraesett feleletet adni. És valamint fellépése alkalmával érthetetlen az a biztosság, az a tekintély, melyet az ember senkinek sem hajlandó oly könnyen elismerni; ép úgy az a rövid időköz, a mely az evangyéliumok szerint az ő nyilvános pályáját befogja, nem elegendő arra, hogy oly mély nyomokat ásson az emberi szivbe, hogy azt még egy megbélyegzett, erőszakos halál se irtassa ki. Igenis a kezdet sokkal elébb indult, mint az evangyéliumok tudnak róla. Ez volt az előiskola, a próba ének. Ekkor kezd fejlődni az öntudat is — fokozatosan. Mikor nyilvánosan fellépik is, még nem mondja, sem tudni nem akarja, vajjon ő ki? Csak mikor már látja, hogy mennyien kívánják az isten országának áldásait *Césáreában*, kérdi tanítványaitól, midőn *Jeruzsálemben* indul, mit mondanak az emberek rólam, hogy én ki vagyok? Olvassa el csak valaki a hegyi beszédet és azonnal olvassa el a Jézus utolsó főpapi könyörgését és mindjárt meglátja, minő rettentő különbség van a fellépő Jézus és a halálát biztosan látó Jézus öntudata között.

A följegyezni való ott kezdődik, a mikor ő Jeruzsálemi útjára indul — és való hogy innen kezdve teljesebbek a feljegyzések. Nem mintha ki tudnók mutatni útjának minden aprólékosságát vagy legalább nevezetesebb eseményét. Hanem innen kezdve nagyjában haláláig kísérni tudjuk élete folyását. Mert kérdés, hogy ki lett volna alkalmas a Jézus környezetében arra, hogy a nappali utazás s az éjjeli bizonytalan tartózkodás fáradalmi mellett, irni akarjon és tudjon? Hát még Jeruzsálemben? nappal a templomban, a folytonos ingerkedés között, éjjel az elfogatásról való félelem szorongatása alatt? Említsük meg azt is, hogy a Jézus tanítványai, sőt az egész első nemzedék, amely vele társalgott, őket látta, vele érintkezett, legkevésbé sem érezte szükségét annak, hogy a mit látott, vagy hallott, azt le is írja. Jézus személyes hatásának oly nagyszerűnek kellett lenni, hogy az ő beszédei, érzései, gondolatai egészen át meg átvárták a vele társalgókat. És a mit az ember érez és tud s a miben benne él, miért kellene azt leírni. Sőt bizonyos, hogy abban a hitben éltek, hogy még azon egy nemzetség életében Jézus vissza jó és mindeneket helyre állít.

Hogy lettek tehát az evangyéliumok? Minden kétségen felül van, hogy Jézus azért választott maga mellé tanítványokat, hogy azok, a mikre ő tanította őket, másoknak megint tanítsák. És ő nemcsak a feltámadás után küldötte el tanítványait, hogy tanítsanak, hanem már elébb is, több ízben, mert nem olyan tudományt hirdetett, a mit ellehetett volna felejteni, hanem a mit láttak és hallottak. A mustármag már dolgozni kezdett bennök, és pedig oly csodálatosan, hogy idővel nem hogy csappant volna munkakedvük, hanem minél inkább távolodtak a személyes érintkezés boldogságától, annál buzgóbbak bátrabbak, kitartóbbak lettek. Semmi nekem nem

nehéz, sőt az én életem is, mondja Pál, nekem nem drága, csakhogy evégezhessem az én futásomat a Jézus Krisztusban. És még Pál nem is volt a Jézus tanítványa. És ha ő ilyen bizonyosságot tesz a maga állhatatosságáról nyilvánosan, az egész világ előtt, a többiek, a kik vele személyesen érintkeztek, kevesebb kitartással munkáltak volna-e? Csakhogy a személyi különbözőségek, minél tovább haladnak, annál inkább kitűnnek, azt nem lehet feltennünk, hogy a 12 tanítvány minden tekintetben egymáshoz hasonló lett volna s a Jézus tanításait, cselekedeteit egyformán fogta volna fel, nem is voltak mindig folytonosan, egyszerre együtt Jézussal. És nem is hallott mindenik épen mindent, és nem is láthatott. E szerint igen könnyen egy és más kérdésben egymástól különbözhettek. Sőt a személyes benyomása is Jézusról egyiknek különbözhetett, és különbözött is, a másiktól. Személyes együttlétük alkalmával e különbségek nem tűntek ki, maguk az apostolok egymással szemtől szembe nem is torzsalkodtak. Az emlékek nagyszerűsége minden kicsinyes emberi gyarlóságon felül emelte őket. De a mint egyik itt tanít, a másik amott. . . a hallgatók különbségeket fedeznek fel a tanítások között. Én a Pálé vagyok, én az Apollósé; és a Kéfásé, én a Krisztusé. . . És ezek az eleinte csak árnyalatbeli különbségek hova tovább lényegbeli különbségekké nővik ki magukat. Mondom, hogy nincs más evangelium csak egy — így mondja Pál — és csak az az egy, a melyet én hirdettem néktek; a melyen kívül, ha valaki mást hirdet, ha az istennek angyala lenne is. . . átok legyen!

Pál tehát, hogy az ő egyházai el ne felejték, hogy mit tanított, emlékezteti őket levelében; így és így irtam le előttetek a Krisztust, a mint emlékezhetek is rá, miért mondják némelyek, hogy nem úgy van? És a mint Pál megírja a galáciabeliekhez levelét és ezek erre hivatkoznak, ezt és ezt irta nekünk Pál, ellenkezőt hiába beszéltek. . . a többi apostól is felveszi a tollat. Mint p. o. a Pál apostól hitről való tanításaira felel a Jakab levele: mit ér valakinek ha hite van? de cselekedetei nincsenek. Ha valaki szegény és hozzátok megy s azt felelitek neki, hogy menjetek el és elégedjete meg, de nem adtok nekik enni, mi haszna lesz abból azon szegénynek? a hit cselekedet nélkül semmi.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fenntartja saját elhatározását.

Ref. Zeneközlöny. Előttünk fekszik a Ref. Zeneközlöny negyedik (áprilisi) száma is a szokásos csinos kiállításban s érdekes tartalommal. Az *Orgona-rovat* öt egyházi éneket közöl orgona-letétben. Az átirók *Borsodi Emil*, *Szalay Béla* s ifj. *Fövenyessy B.*, akik szinte versengtek, hogy minél becsesebbet és használhatóbbat nyujtsanak. Az *Orgona-rovat* továbbá *Lányi Ernő*, *Varga József*, *Borsodi Emil* s *Sarudy Ottó* preludiumjait hozza s ez eredeti, becses darabokat bizonyonnyal örömmel fogadják orgonistáink. Az *Énekkar-rovatban Molnár Imre* írja át férfikarra a próbaénekeskönyv 195-ik énekét, *Szügyi József* vegyes karra az erdélyi énekeskönyv XXXIV. énekét s *Máczai Sándor* egy hatásos gyászdallamot ad férfikari letétben. Ugyancsak e rovatban látjuk *Seprődi János* három hangu eredeti, vallásos hangu szerzeményét s *Sz. Nagy J.* „*A reményhez*“ cz. hangulatos férfikarát. Az *Iskola-rovat* három éneket és dalt közöl két- és három hangra *Deák Gerő*, ifj. *Fövenyessy B.* s *Gáspár János* átiratában.

Az itt részletezett tartalom mindenkit meggyőzhet a ref. Zeneközlöny nélkülözhetetlenségéről s ezért ismételtén a legmelegebben ajánljuk lelkészeink és tanítóink figyelmébe e derék folyóiratot. Ugy tudjuk, hogy a szerkesztő-kiadó (ifj. Fövenyessy Bertalan, ref. orgonista, Sárospatak) szívesen és ingyen küld mutatványpéldányt.

Uj könyvek: Ilosvay (Kollár) Vilmos: Az egy Isten szentháromságának fogalma fejlődéstörténeti és ismeretani szempontból. Budapest, 1905. 56 lap. Ara?

Jellemtani törekvések. A Magyar Pestallozzi Társaság Évkönyve. Budapest, 1905. 80 lap. Ara 1 korona.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsborsai egyházközségünk néhai Jónás Bálint utódjául megválasztotta Bokor Sándor kolozsvár-hidelvei h. lelkipásztort. Az egyházközségnek is, az új papnak is gratulálunk.

Alapítványok a kolozsvári kollegiumnál. Az 1866–67-ik évben érettségi vizsgát tett kolozsvári ref. kollegiumi tanulóársak intézetük javára 2430 kor. 34 fill. összegű alapítványt tettek. Az iskola midőn szórja áldásait, magának is terem gyümölcsöket. A másik alapítványt *Magyeri Dezső* kolozsvári volt színigazgató tette, tavaly elhunyt Kálmán nevű fia emlékére, 1000 korona összegben, melynek kamatját minden év végén egyik jeles IV. oszt. tanuló kapja. A veszteség így változik át lelki nyereséggé, s az egyik ember fájdalomából másra öröm fakad. A nemes lelkű fundátorok fogadják a sajtó hálás köszönetét.

Nagynyedi kollegiumunk tanárai memorandumot nyújtanak be az igazgatótanácshoz, melyben kérik, hogy fizetésük korpótlékos rendszer szerint a Wlassics-Szell-féle törvénynek megfelelőleg rendeztessék. Mivel pedig erre jövedelemforrás nem igen van: önként lemondanak mindazokról a pótlékokról és illetményekről, melyekhez törvényes joguk van, a tanári lakások földszintjének és veteményes kertrészeknek hasznobéréről, az utazási átalányok 1/3-ról, végül ingyen vállalják és végzik a szertárak és muzeumok gondozását. Így megtakarítható volna 5400 kor., a fizetésrendezés pedig (2600 kor. alapfizetés, 600–600 kor. ötödéves pótlék) évi 5800 kor fedezetet kívánván, így csupán 400 k.-ról kellene gondoskodni. Örvendetes dolog, hogy ha a Bethlen kollegium az állami segítség igénybevétele nélkül is kitudja állani a versenyt bármely középiskolával nemcsak tanügyi tekintetben, de tanárainak javadalmazása dolgában is.

„Segédlelkész s író.” Ezt a szép czímet írta a saját neve alá egyik fiatal óriásunk, ki előfizetést nyit „Mélység és magasság” czímen megjelenendő prédikációs könyvére. Szót sem vesztegetnők erre a dologra, mert elvégre Göre Gábor is bír *urnak* írja magát, Hazafi Verai pedig *költőnek*, sőt egy Tamás nevezetű nyirbátori evangyélita egyenest *prófétának* szignálja magát, hogy ha nem látnánk a dolog mélyén egy elszomorító szimptomát, mely világosan kitetszik egy némely külső körülmény összetalálkozásából, *J. I.* segéd lelkész s író előfizetési felhívást küld széjjel. Ez még hagyján. De mellékelte az arczképét is. (Megkell vallani igen csinos fiú.) Véletlenül pedig pályázik a pesti papságra s épen a választási campagul alatt küldi el ezeket az apró kortes lapokat, — csupa véletlenségből inkább az asszonyoknak — melyből megláthatni először: hogy szép, derék fiú; másodsor: hogy könyvet ad ki; harmadszor hogy ő *író*; ha kell becsület-szavára állítja, hogy ő író. Az igaz ugyan, hogy íróvá valakit az irodalomtörténet avat fel, de ha *J. I.* az irodalomtörténet ítéletére várna, addig betöltenék a pesti papságot. Már pedig hitvány egy pegarus az, a mely csak

a Parnasszuson nyargalászik s nem robog be borostyánkorszor gazdájával egy zsiros paróchia udvarára. Szomorú dolog, ha az új testamentum papjai a maguk kelletésben és a törtetésben tul tesznek ó testamentomi felebarátainkon.

Értesítés és kérelem. Tisztelettel tudatva lelkésztársaimmal s minden illetővel e hó 10–15. között jelenlegi állomásomról a rettegi papi állomásra költözésemet; kérem, hogy a széki esperesi hivatalhoz vagy hozzám intézendő megkereséseket ezental Rettegre (Szolnok-Dobokam.) küldeni méltóztassanak. *Sófalvy* Károly, ref. lelkész, széki esperes.

A Miatyánk és a bibliai kritika. Az angol „Parliamentary Paper” 1903. évi 53. számában van közölve a parlamenti határozat — az angol magas egyház helyzete magyarázza ezt — hogy a Miatyánk harmadik kérésében a vesszőt ezután „miként a földön” **elébe** kell tenni s nem utána, mint eddig volt. A látszólag kicsiny jelentőségű dolognak egy mélyebb bibliai kritikai jelentősége van, az tudniillik, hogy ezzel az angol hivatalos egyház a Miatyánk exegesisének azon formájához csatlakozott, hogy „miként a mennyben, úgy a földön is” e rész vonatkozik nem csak a harmadik kérésre: „*Legyen meg a te akaratom*”, hanem az elsőre is és másodikra is, t. i.: „*Szenteltessék meg a te neved*” és „*Jöjjön el a te országod*” — miként a mennyben, úgy a földön is. E felfogást követeli újabb Vestcott-Hort az u. n. Opus imperfectum című ósrégi kommentár alapján, a melyet Fr. Kauffmann az Ulfilas iskolájához számít s amely erre vonatkozólag a következőket írja: *Communiter autem accipi debet quod ait Sicut in coelo et in terra: id est Sanctificetur nomen tuum, sicut in coelo et in terra. Adveniat regnum tuum, sicut in coelo et in terra. Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra.*

„Nagyváradai Biblia” eladó Siklódon (u. p. Etéd Udvarhelymegye) Bakó Mózesnél. A ki e sorsüldözte biblia iránt érdeklődik: forduljon alólírotthoz, vagy a tulajdonoshoz. Orbán József, siklódi ref. lelkész.

A néhai Szász Gerő „Uj folyam Praedikatori Táraból” (mit a könyvárjegyzékek „elfogyott”-nak jeleznek) 2. és 3. köt. még néhány új péld. maradt az öröksöknél. Az érdeklődők szerkesztőségünkben is megrendelhetik, míg a készlet tart.

A szászsebesi ev. ref. templom és paplakra kegyes adományokat küldöttek még, miért is fogadják az egyházközség mély tiszteletét, örök háláját:

(Folytatás) Debreczeni Elek szijgyártó ivén Tövis: Dr. Boér Jenő 10 kor., Inczei Albert 1 kor. 20 f., N. N., Sultz Dániel és neje, Vass András, Nagy Lajos 1–1 kor. Borza Jenő, Sylveszter Ferencz, N. N., Kovács Lajos 40–40 fill. K. B. 30 f., N. N. 20 f. (összesen 17 kor. 30 f.) Uskert Géza ivén Lipótvár: Szabó Gyula, Schvarcz Ignác, Ambrus Dávid, Zsoroczky Endre, Rozner Miklós, Sztuharik Márton, Czettli István, Butyka György 40–40 f., Hoffbauer Antal, Új Géza, Csernő Mihály, Jeszeniczky Vilma, Szabó Lajos, Stipanovics Márton 30–30 f., Szvellik József, Návrát Lipót, Valentin Lajos, Buzási Mihály 20–20 f. (össz. 6 kor. 40 f.) M. kir. bány. és erd. akadémia ig. Selmezbánya: Szentiványi Gyula, dr. Böckh Hugó, Bolemann Günther, Fekete 1–1 kor., K. A. 45 f. (össz. 5 kor. 45 f.) Rimler Gyula szöll. és borászati felügyelő ivén Budapest: Solyom Albert és neje 5 kor., Rimler Gyula 3 kor. (össz. 8 kor.) Lintkó Gyula jbiró ivén Korpona: Vutki János, Lehotsky Gusztáv, Cábik János 1–1 kor. (össz. 3 kor.) I. számú csendőrkörület ivén, Kolozsvár: Almássy főhadnagy, Szentpéteri Ambrus, Szász, Moldvai, Kiss Domokos 1–1 kor., Burg, Kaba 40–40 f., Letső 50 f., Paszerár 10 f. (össz. 7 kor 50 fill.) Pál Mihály csendőr Priszlaptető, 2 kor., M. kir. Állampénztár ivén Komárom: Kiss Zsigmond gyűjtése; Kocs gyűjtő ivén 5–5 kor. Kömlöd gyűjtőivén 4 kor. 40 f. Csiz gyűjtőivén 60 f. (össz. 15 kor.) Vasváry Aladár ivén Sztojka-fürdő 3 kor. M. kir. Honvédgy. ezred tisztikara Brassó: Milodánovics őrnagy, S. J., Kiss százados 2–2 kor., Duttkay hadnagy, Kemény, Horváth, Hadházy, Rinea hadnagy 1–1 kor. (összesen 11 kor.) Végh Ferencz máv. jegykiadó ivén, Magyar-Gorbó: Végh Ferencz, id. Bányai János 1–1 kor., Moldvai György 40 fillér, Deretei György, Deretei István 20–20 f., Antal Irén 14 fillér (össz. 3 kor. 34 f.). Kiss János püöri biztos ivén Fehértéplom: Kiss János, Hoffmann Henrik 1–1 kor., Keresztes Antal, Balogh Sándor 60–60 f., Rodor, Vertz János, Bátori Ferencz, Juhász Vladimir, John, N. N., Nikolics Miklós, Dunszky, Kőti Arpád, Galád András 50–50 f., Ó. Miklós, Lillin Gyula, B. B., Michael Felbersohn, Toroczky József, Románer Pál 40–40 f., Mihájlovits Péter 30 f., Dinai, Dragomir 25–25 f. (össz. 11 kor. 40 f.) Sárosmegyei m. kir. építészeti hiv. ivén 9 kor. Bogáthy Lajos ivén Érsekújvár: Rekze László 60 f., Schneider Lajos, Mattyók Gyula, Luzsicza János 20–20 f.,

Pómi Lajos. Handlik József 10—10 f. (összesen 1 kor. 50 f.) Csendőrörsp. ivén Rózália: Szabó Máté, Farkas Péter, Zsik Ábrahám 1—1 kor. (össz. 3 kor.) Csendőrörsp. ivén Viszka: Dán Lőrincz, Balázs Dénes 1—1 kor., György András 50 f., Csiki Zsigmond 30 f., György Imre, Pécsi Mihály 20—20 f. (össz. 3 kor. 20 f.) M. kir. csendőrörsp. ivén Szováta: Vincze István, Vig Sándor, Egy valaki 1—1 kor., Csisián Simon 80 f., Köncze János, Kovács József, Nagy Vendel 60—60 f., K. János bíró 40 f. (össz. 6 kor.) 21—4. honvédszászlóalj tisztikara Dés: Szabó István őrnagy 2 kor., Láng 1 kor. (össz. 3 kor.) III. ker. kulturmérnöki hiv. ivén Miskolcz: Zayzon Géza 2 kor. M. kir. sóbányahiv. ivén Parajd: Benedek Kálmán 1 kor., dr. Kovácsné 2 kor., N. N., Mekkey Péter, Pajitbliser 50—50 f., Daróczi Albert 40 f., Illyés Albert 30 f., Ambrus Ambrus, Ungvári Mihály, Czodík Samá, ifj. Fleiss József, Stein Izsák, Moldován Ödön, Kovács, Keresztesné, György Lila, Szász Julcsa 20—20 f. (össz. 7 kor. 20 f.) Déchy Ferencz ivén Szombathely: Déchy Ferencz 2 kor., Schreiner János 1 kor., Rieger Antal 60 f., Óri László 40 f. (össz. 4 kor.) Czipán József csendőr Herczegszőlős 1 kor. Csendőrörsp. ivén Czece 1 kor. Fülöp Nándor csendőrörsv. ivén Féltorony: Fülöp Nándor, Fülöp István 30—30 f., Nagy Károly, Lenner János, Koltay Péter, Petrovits Nándor 20—20 f. (össz. 1 kor. 40 fillér). (Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Bihary István gyakorló-iskolai tanító folyó hó 14-én reggel 7 és fél óraker, életének 55-ik évében meghalt. A megboldogult 34 évig szolgálta a magyar tanügyet hiven, lelkiismeretesen és ritka szép eredménnyel. 1873—1880-ig mint igazgató-tanító Magyarvalkón, 1880-tól halála napjáig a Bethlen-kollegium tanítóképző-intézetével kapcsolatos gyakorló-iskolánál. Emlékezete áldott lesz, hiszen egy egész emberöltő ifju nemzedékének elemi oktatásába irta be kitörülhetetlen betűkkel. Temetése f. hó 15-én volt Nagyenyeden.

HIVATALOS RÉSZ.

341b—1905. sz.

PÁLYÁZAT

a széki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett s a melegföldvári anyaegyházhoz csatolt *katonai* ev. ref. társsegyházközség *lévita-tanítói* állomására.

Javadalom díjlevél szerint: 1. Lakás és kert. 2. 28 h. 133 ööl föld, 104 kor. 80 f. 3. Házbér jövedelem 16 kor. 80 f. 4. Kézpénz 24 kor. 40 f. 5. Stóla temetésért 1 kor. 60 f., lelkész jelenlétekor 80 f.

Kötelessége a lévita és tanítói összes teendők teljesítése.

Díjlevél szerinti összes javadalom, melyet az állam 354 koronával 500 koronára pótol ki, a földek adóját a haszonélvező fizeti.

Kellően felszerelt pályázatok Sófalvy Károly széki espereshez folyó évi május hó 5-ig Retteg (Szolnok-Doboka) küldendők.

Kolozsvár, 1905. április 18.

Dr. Bartók, püspök.

404—1905. sz.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett mérái ev. ref. papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakás gazdasági épületekkel és kerttel. 1600 korona értékű fizetés, melyből 206 kor. 58 fill. a 10 hold can. portió bérértéke; 686 kor. a termény kepe értéke, 20 kor. a legeltetési jog értéke és 805. kor. 73 fill. kongrua 20 kor., a stóla átlagos értéke. A mérái és a nádasi áll. iskolánál teljesítendő vallástanításért 140 kor. ez időszertinti tiszteletdíj.

Kötelességek: ugy az anya- mint a nádasi szórvány-egyházban a rendes lelkészi teendők ellátása és a növénydekek vallásoktatásának teljesítése.

Pályázati határidő május 15. Folyamodványok nt. esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1905. április hó 17.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 400—1905.

PÁLYÁZAT.

A v.-hunyadi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett nagypestény-klopotivai társsegyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Jövedelem, a legujabban (905. febr. 23-án) megerősített díjlevél szerint: Tisztességes lakás és kert haszonélvezetén kívül, földek jövedelme 704 kor. Az egyházközségek pénztárából félévi előleges részletekben 360 kor. Stóla 29 kor. Összesen 1093 kor. Megengedett kiadás 215 kor. 14 f. S így tiszta jövedelem 877 kor. 14 f., mit 722 kor. 86 fill. államsegély egészít ki 1600 koronára.

Ehez járul a n.-pestényi áll. iskolában végzett vallástanításért 100 kor,

Pályázati határidő május hó 20.

A lelkészi minősítvény s más kellő okmányokkal felszerelt szolgálati kérvények ntü Bartha Lajos esperes urhoz küldendők bé Tordosra, u. p. Szászváros.

Kolozsvár, 1905. április 17.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 323—1905.

FELHIVÁS.

Felhivom tiszt. paptársaimat, sziveskedjenek utasítani azon, egyházközségünkben lakó papi és tanítói özvegyeket és árvákat, akik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segélyt nyerni jogosultak, hogy életben létüket, illetve özvegyességüket igazoló bizonyítványaikat f. évi május 5-ig küldjék be tiszt. Bedő András pénztárnok aához Bikfalvára (u. p. Székelyudvarhely). Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Alsósófalva, 1905. április 14.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Sz. 324—1905.

KÖRLEVEL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Az egyházmegyei képviselők 3 éves megbízatása lejárván, felhivom tiszt. lelkésztársaimat, hogy a választást az „Utasítás“ idevonatkozó rendelkezései értelmében *f. hó 21-én*, esetleg *24-én* hajtassék végre s a választásról szóló jegyzőkönyvi kivonatot *f. hó 27-ig*, zárt borítékban (ráírva: „e. m. képviselőválasztás tárgyában“) terjesszék be hozzám.

Együttal sziveskedjenek utasítani a felekezeti tanítókat, hogy az általuk választandó 7 tanító-képviselőre szavazataikat, szintén zárt borítékban és az említett jelzéssel, *f. hó 24-ig* küldjék be.

Agyagfalva, Bágy, Bögöz, Bözöd, Dálya, Ege, Felső-sófalva, Homoródszentmárton, Kissolyos, Küsmöd, Nagyalambfalva, Parajd, Siklód, Szenterszébet, Szolokma és Telekfalva egyházközségek 1904. évi állapotáról a lelkészi „Jelentés“-ek (vizsgálati feleletek) maig sem érkeztek be. Felhivom tiszt. lelkész aait, hogy azokat *f. hó 30-ig* mulhatatlanul terjesszék be. A „Jelentés“-ek végére odairandó az a batározat, melylyel a presbiterium, illetve egyhközs. közgyűlés a lelkész jelentését tudomásul vette. Ezen záradék nélkül a „Jelentés“-eket nem fogadom el.

Alsósófalva, 1905. április 14.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor!
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Reakció?!

Zsinatunk második ülészakának tárgyalásairól s az azokban megnyilatkozott szellemről és irányzatokról nemsokára el fogjuk mondani „megfigyeléseinket.”

Az egészről azonban előlegeznünk kell egy kérdésnek a tárgyalását; azt, a mely — úgy látszik — érdekelt körökben is visszatetszést szült s a melyről a politikai sajtó egyik organuma, a „Pesti Hirlap” súlyos kritika kapcsán emlékezett meg. *Ez a tanárokról szóló szakasz azon rendelkezése, hogy „feleségül református vagy legalább lutheránus nőt vegyenek.”*

A zsinat ez intézkedését azonnal megtámadta a „Pesti Hirlap” s nem kevesebbet tett, mint a szent liberáliszmus nevében reakcióval támadta meg a zsinatot s kilátásba helyezte, hogy ő Felsége „az országos törvények rendelkezéseivel ellenkező ezen intézkedéséhez a zsinatnak, nem fog hozzájárulni.”

De úgy látszik sérelmesnek tartja magára nézve ez intézkedést a református tanárság is, mert az „Országos reform. tanáregyesület” e héten Budapesten tartandó közgyűlése elébe, különböző helyekről jött indítványok kapcsán, az Egyesület Igazgató-választmánya oly előterjesztést tesz, mint a „Magyar Szó”-ból értesülünk, hogy az egyesület irjon fel a zsinathoz, hogy e határozatát, egy másik, fegyelmi intézkedéssel együtt, változtassa meg.

Hogy a politikai sajtó a zsinat összes tárgyalásai során nem méltatott egyetlen kérdést sem arra, hogy annak a magyar nemzeti, állami és társadalmi életre való vonatkozásában elmondja a maga álláspontját és véleményét, hogy érdeklődését nem tudta ennyire fokozni sem az egyházi adózásról, sem az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásáról lefolyt zsinati tárgyalás: az igen szomorú világításban mutatja be azt, hogy minő méltatásban részesül a magyar ref. egyház három millió szinmagyar népének egyik legfontosabb életköre a politikai sajtó részéről s mennyit törődik ez a sajtó annak a népnek ily fontos életérdekével, a melyre pedig

jelentősebb politikai hullámvetéseknél, különböző czimek alatt oly szívesen utaznak.

Hogy épen ezt a kérdést s ép' a „Pesti Hirlap” miért választotta különös érdeklődése tárgyául egész egy vezércikk erejéig: azt most nem kutatjuk. De mert — úgy látszik — az ő felfogását osztja az „Orsz. reform. tanáregyesület” bizonyos része is: ez kötelességünk ké teszi, hogy a kérdéshez hozzászóljunk.

Előre is ki kell jelentenünk, hogy magunk is nagyon sajnáltuk e rendelkezést; azt t. i., hogy ilyent hozni kellett. De hogy kellett s hogy a zsinat igen helyesen tette, hogy meghozta: annak legfőbb bizonyítéka épen a tanárok egy részének ellene való állásfoglalása. Ha ide jutottunk belsőleg: akkor, — mig ez a belső megváltoztatható lesz — orvosszerről kellett gondoskodni külsőleg. Ha a várfalak meggyengültek és ingadoznak: mig újra építhetnők, meg kell támasztani kívülről. Ez egyházunknak maga iránti kötelessége volt s bünyös mulasztást követtek volna el azok, kik az állapotokban való szükséglet látva: az intézkedést mellőzték volna.

Némelyek miatt általánosítva, évek óta mind hangosabbá vált a panasz, hogy a református tanárság nem azonosítja magát eléggé egyházával. Mindig tiltakoztunk az általánosításban rejlő igazságtalanság ellen, de el kellett ismernünk, hogy egyes tagokra nézve — kiknek száma bizony szaporodott — a panasznak igaza volt. Az egyháztól való elidegenedés egyik symptomája volt, hogy a vegyes házasságok — nem egy esetben reversálisok adása nem protestáns részre — szaporodni kezdtek, sőt feltűnő mérveket öltöttek. A „Pesti Hirlap” jóvoltából ez az állapot, most a liberáliszmus védelme alá helyeztetik s a változtatási törekvés a reakció nevével bélyegeztetik meg.

Hát bocsánatot kérünk, úgy tetszik nekünk, hogy talán már elég lesz az olyan liberáliszmusból, a mely az egyén jogait folytonosan a köz rovására terjeszti ki; a mely, mig

egyfelől a kötelességeket a köz nyakába sózza, a maga számára az önkény határához közeledő szabadságot követel. A liberálizmusnak olyan lipótvárosi értelmezése, amely az egyén szabadsága érdekében a közt szabad prédának adja át, már nagyon rossz hirbe hozta a liberálizmust. Ideje, hogy az igazi liberálizmus nevében tiltakozzunk az ilyen kinövészek ellen. Így e kérdésben is.

A református tanár az egyházi státushoz tartozik, kinek úgy magának, mint egész családjának az existenciáját egyháza adja és biztosítja.

Joggal megköveteli tehát tőle, hogy úgy maga, mint egész családja ennek az egyháznak érdekeit szolgálja; és pedig nemcsak formákban, de lélekkel és lélekben is.

A református iskolákat nem azért tartotta fenn századok óta s tartja ma is óriási áldozatokkal fenn az egyház, hogy egy néhány református keresztlevelű ember számára biztosítson folyton busásabb javadalmu állást; hanem azért, hogy azokban az iskolákban ifjúságunk református vallásu nevelést, karaktert, világnézetet nyerjen. Ezt pedig sem tankönyv, sem példatár nem adhatja meg, hanem csak a tanár nevelő személyisége, munkája, példaadása. Oly példa pedig, amely nem hazudtolja meg az életben azt, amit az iskolában tanít. És ide nemcsak a kétszerkettőt számítjuk, hanem a lélek harmóniájának legmagasabb nyilvánulását: a vallásos életet s a lelkiismeret világát is.

A protestántizmus nemcsak megengedi, sőt követeli a vallási türelmet s ez alapon nem tiltja hiveinél a vegyes házasságot. De nyilván csak azzal az indokolással, amit Pál apostol is ad az I. Korinth. levélben. Az olyan vallási türelmességet azonban, mely a hitbéli meggyőződés helyett vallási indifferentizmuson alapszik s amely ennél fogva a lelkiismeret magasabb követelményeivel nagyon felületesen csinálja meg a maga számadását, a protestántizmusnak támogatnia nem szabad. Elégge megadtuk már ennek az árát diplomás középosztályunk nagy részének egyházi és vallási közömbösségében.

A sérelmesnek jelzett határozatban az a külső intelem nyilvánul, hogy lelke mélyén református vallásu, komolyan vallásos világnézetű tanárokat követelünk iskoláink számára. Ennek pedig nyilvánulnia kell minden téren s legelső sorban a családi életben is.

A mi tanáraink nem lehetnek az államiak módjára csak tanítók. Nevelőknek kell lenniök, a mik pedig nem lehetnek erősen kidomborodó vallásos jellem nélkül. Ezt akarta kifejezni a zsinat határozata.

Ujra mondom, sajnálni lehet, hogy a zsinatnak ilyen határozatot hoznia kellett; de fájdalom szükség volt rá s kötelességét teljesítette, hogy meghozta.

Az ellen pedig mint egy ember fognánk tiltakozni, ha valaki merészkedne megpróbálni törvényünket ezért kifogásolni, mert ez a vallásszabadság és egyházi autonomia kérdése. Szerencse, hogy a királyi palotában nem a lipótvárosi liberálizmus uralkodik!

Presbiter.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. április 20.

Elnökölt báró Bánffy Dezső ehker. főgondnok. Jelen voltak: dr. Bartók György püspök, Simó Lajos ehker. főgondnok, Kenessey Béla főjegyző, Becsek Lajos, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz, Incze Gerő, Sándor János ig. tanácsosok, dr. Kádár János titkár, Maksay János számvevő és Módy Elek levéltárnok, mint ülési jegyző.

Az ülés megnyitása után első sorban Becsek Lajos ig. tanácsos aa., mint fölkért szakelőadó referált egy személyi ügyet, melynek elintézése után, előbb a titkár, majd a tanügyi előadó s végül a számvevő aa. előadásában nyertek elintéztetést az alább ismertetendő ügyek.

Br. Bánffy Dezső rangidősb főgondnok aa. ajánlatára hozzájárult ig. tanácsunk ahhoz, hogy a f. évi rendes egyházker. közgyűlés május 20-ikára hivassék össze és kijelölte egyúttal a közgyűlés fontosabb tárgyait.

A folyó 1905. év három első hónapjáról bemutatott ügyforgalmi kimutatásból meglelégedéssel konstatáltatott, hogy az ügymenetben fennakadás nincsen.

A zsinati elnökség megkeresése alapján fölhívta ig.-tanácsunk az összes egyházközségek presbiteriumait, hogy Knox János hirneves skót reformátor, születésének négyszázados évfordulója alkalmából, valamely módon emlékezzenek meg a nagy reformátorról.

A magyarfodorházi egyházközs. kérése folytán kilátásba helyezte ig. tanácsunk, hogy az újfalusi desolált egyházközség központi kezelés alatt álló tőkéből templomépítési kölcsönt fog részére folyósítani, ha egyébként az építés ügye kellőleg előkészítettik.

Pelekeszii egyházközségünknek megengedtetett, hogy központi kölcsöne után, ebben az évben törlesztést ne fizessen.

Kolozsvári házaink egyik nagybérelőjének bizonyos kényelmi berendezések létesítése iránti kérése nem volt teljesíthető.

A kalotaszegi egyházmegyei tanács azt indítványozta, hogy a munkaképtelen lelkészek mellett alkalmazott segédpapok hatalmaztassanak fel rendes adminisztrációra. Ez indítvány azonban, a tárgy 28. §-val ellenkezően, elfogadható nem volt.

Horváth Miklós marosvásárhelyi kir. táblabíró és neje 1000 K-ás alapítványt tettek le ottani kollegiumunkhoz, elhalt fiok emlékére. Hálás köszönettel elfogadtatott.

Tudomásul vette az ig.-tanács a kolozsvári egyházközség ama határozatát, mely szerint a hidelvekői papi állomást, a f. év szeptember havára rendes lelkészszel fogja betölteni.

A fotosmártonosi, vistai, némai egyházközségek és a nagyenyedi kollegium adásvevési, illetve csere-szerződési megerősítették.

A kaczkói egyházközség indokolt kérésére kiutalta ig.-tanácsunk a papi állás központi segélyeinek időközi részleteit, holott ezekhez az egyházközségnek, szabály szerint, igénye nem lehetne.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium ismét fölterjesztvén a „Kéthattyu“ szálloda eladására vonatkozó határozatát, a 100,000 K vételári összeggel kiállított adásvevési szerződést ig.-tanácsunk is megerősítette.

A villamvilágítás létesítése Kolozsvár városában folyamatba indulván, ig.-tanácsunk is kimondotta, hogy az összes bérházak közhelyeire beszerelteti a villamos lámpákat, nemkülönben az igazgatótanácsi iroda helyiségeibe is.

A püspöki özvegyek nyugdíjalapjának megalapítására vonatkozó javaslatra nézve az összes kollegiumok és egyházmegyék elfogadó nyilatkozatot tettek, a szilágyszolnoki egyházmegye kivételével, mely a kérdést napirendről levétetni ajánlotta. Ig.-tanácsunk, a vélemények többsége alapján, közgyűlés elé terjeszti a javaslatot, azzal a kiegészítéssel, hogy a mennyiben a képzendő alap esetenként engedni fogja, évi 1500 koronánál magasabb nyugdíjösszeg is legyen folyósítható a püspöki özvegyek részére.

A halotti koszorúknak a templomokból leendő kitiltása tárgyában nem látta célszerűnek ig.-tanácsunk közgyűlési határozatot provokálni, hanem abban állapodott meg, hogy az egyházközségek autonómikus jogkörében elintézendőnek hagyja e kérdést, mert egy általános tiltó rendszabálylyal sokhelyt kellemetlenségekre lenne ok.

Az üresen álló papi lakások felől bekért jelentésekből megnyugvással vette tudomásul az ig.-tanács, hogy az ilyen esetek csak szörványosan fordulnak elő és legtöbb helyen indokolva is vannak. E kivételes esetek megszüntetése tárgyában intézkedés történt.

Az alsórákosi papilaképitést, 10,000 K költségvetési összeg keretében, engedélyezte ig.-tanácsunk, kiutalván egyuttal az építés céljaira az egyház központi kezelés alatt álló 4000 K tőkét, visszahelyezési föltétele mellett.

Ez ügygyel kapcsolatosan utasítást nyert a titkár aa., hogy jövő ülésünkre készítsen előterjesztést arra nézve, hogy a visszahelyezés föltétele mellett kiadott központi betét-tőkék pontos restitúciója miként volna, a restituáló egyházakra nézve is előnyösebb kamatláb és tőkésítési föltételek mellett, pénzügyintézetileg, nevezetesen a Közhasznú Szövetkezet útján eszközölhető?

A sepsiszentgyörgyi székely Mikó-kollegium előjárósága országos jellegű emlékünnepelet szándékozik rendezni, i. évi szept. hó 4-én, néhai gróf Mikó Imre századik születési évfordulója alkalmából. Ig.-tanácsunk örömmel vette tudomásul emez elhatározást és kimondotta, hogy az egyházkerület képvisellete is részt vesz az ünnepélyen.

Szamosfalvi egyházközségünk pártolást kért ama folyamodásához, melyben a földművelésügyi miniszteriumot egy szamosfalvi telepítési akció megindítására kéri. Minthogy azonban e kérdés nem egyházhatalósági jogkörbe tartozik, ig.-tanácsunk nem járulhatott hozzá a folyamodás pártolásához.

A rettegi egyházközség és volt lelkésze közötti végleges leszámolásra vonatkozó határozatok főhatósági megerősítést nyertek.

Jáni Lajos, martonfalvi lelkész indokolt kérésére a korábban kiküldött orbai egyházmegyei bíróság helyett, a nagyenyedi egyházmegye bíróságát delegálta ig.-tanácsunk a fenforgó ügy elintézésére.

Péter Antal apanagyfalusi lelkész mellé, ideiglenes kápláni állomás szervezése engedélyeztetett, miután az érdemes agg lelkész egészségi állapota nagyon megrendült.

Az egyházkerület dési bérházainak egyike a múlt ősszel, ideiglenes szerződéssel eladatván, miután a vásárló személyi körülményeiben időközben

változások állottak be, az ő kérésére ig.-tanácsunk a vásártól visszalépett.

A magyarnagyzsombori egyházközség volt lelkésze, kisebb hivatali mulasztások miatt, fegyelmileg elmozdított állásától és ennek folytán tőle a miniszterium három egymásutáni évre megvonta a kongruát. Ig.-tanácsunk előterjesztéssel élt a törvénybe bele nem magyarázható emez eljárás ellen, de eredménytelenül, mert az elsőfoku ítélet oly messzemenően fölösleges indokolással készült, hogy emiatt tényleg a további jogorvoslat keresésének lehetősége ki van zárva.

Titkár aa. részletes jelentést tevén a végrehajtással befejezett Zsigmond Miklós-féle kölcsönügy állásáról, az árverésen birtokunkba jutott ingatlan értékesítése céljából a helyszínre kiküldetett.

Az országos közalap és özvegy-árva gyámintézet járulékainak befizetéséről összeállított kimutatásokból konstatálta ig.-tanácsunk, hogy a közalappal szemben csak marosi egyházmegyénknél áll fenn nagyobb hátrálék.

A mezőörményesi körlelkészség szervezése tekintetében részletesen tárgyalta és mindenkben elfogadta ig. tanácsunk Csekme Ferencz esperes, illetőleg a görgényi egyházmegyei tanács körültekintő javaslatát, melynek alapján most már a kongrua kieszközlése iránt fognak a lépések megtétni, hogy azután egy igen fontos missziói órállomással erősíthessük erdélyi ref. egyházkerületünk nemzetfentartó munkálkodását.

A nagykapusi ref. iskola államosítása kérdésében addig elhalasztotta a határozathozatalt az ig.-tanács, míg az építési költségek fedezése tekintetében részletesebb tájékoztatást nyer.

Sajnálattal vétetett tudomásul Bihari István gyakorló-iskolai tanító elhunyt a megtétni a szükséges intézkedések a tanítói széknek helyettesítése és sürgős betöltése iránt.

A szászvárosi kollegium előjáróságának az a kérése, hogy az iskolai orvos az előjáróságban döntő szavazati joggal ruháztassék fel, a Rendszabályok értelmében nem volt teljesíthető.

A zilahi kollegium előjárósága mérsékelten fel-emelte a nem református tanulók tandíját s ezt a határozatot az igazgatótanács megerősítette.

A kolozsvári kollegiumnál Megyeri Dezső 1000, az 1897-ben végzett ifjak 2430 K alapítványt tettek, tanulók begyelyezése céljaira, amit ig.-tanácsunk örömmel vett tudomásul.

A nagyenyedi kollegium előjáróságának részletesen indokolt kérésére a folyó évi közgyűléshez javaslatot terjeszt az ig.-tanács, hogy a kollegium rendes tanárainak fizetései 2600 K alapfizetés, öt ízben 600—600 K-val emelkedő ötödéves korpótlék és természetben szállás vagy évi 600 K szálláspénzben állapittassanak meg, viszont lemondanak a tanárok mindennemű mellékjavadalmakról, u. m.: a vete-ményes kertek s az emeletes lakások földszinti részének hasznélvezetéről, valamint mindennemű iskolai tisztségek tiszteletdíjairól.

A tanügyi bizottságnak április 19-én tartott üléséből előterjesztett javaslatai alapján az ig.-tanács a következő határozatokat hozta:

A nagyszebeni egyházmegyei népiskolák köri beosztását egységesítve, Váró Benő, népiskolai köri előadó munkakörébe osztotta be s kapcsolatosan Sárkány Lajos bizottsági titkárt és Budai Elek biz. tagot utasította a köri előadónak kiadandó utasítás, a népiskolák ellenőrző látogatását biztosító eljárás tanulmányozására s megfelelő javaslattételre.

Fejes Áron tanár, az 1903. év nyarán a greifwaldi szünidei tanfolyamon folytatott tanulmányairól beterjesztett jelentését, az ig.-tanács felkérésére,

Mayer János tanár méltatta, e jelentéseket köszönettel s elismeréssel fogadta az ig.-tanács, egyszersmind a kollegiumi előjárások figyelmébe ajánlja a tanárok szüneti tanulmányútjainak lehető elősegítését.

A zilahi tanári-lakás választási szabályzat csak a 2 első és az 5 ik §. módosítása után lesz megérősíthető.

A marosvásárhelyi kollegium megvizsgálásáról beterveztett bizottsági jelentés és a kollegiumi előjárásnak az észrevételek következtében hozott határozatai megnyugvással tudomásul vétettek.

S. Szabó Józsefnek 2. középiskolai kézikönyve engedélyeztetett.

A szeptember hónap óta tartott magánvizsgálatokról, a javító- és pótló érettségi vizsgálatokról, a tanítóképző és a theologia 1903—4. évi állapotáról s működéséről szóló jelentések tudomásul vétettek.

A kolozsvári kollegiumi internátus szabályzatának kiegészítése elrendeltetett.

Intézkedés történt a nem református felekezeti tanítóképző intézetek vallástan-tantervének megállapítására, oly módon, hogy minden tanítóképző intézetben a nagyenyedi tanítóképző-intézeti tanterv és beosztás szerint kell tanítani a vallástant.

Ezek után, számvevői előterjesztés alapján, jóváhagyta ig.-tanácsunk a sepsiszentgyörgyi, székelyudvarhelyi és zilahi kollegiumoknak, valamint a kalotaszegi egyházmegyének és a Gecse-féle ember-szereteti alpnak 1904. évi számadásait.

Elutasított a kolozsvári egyházmegyének azon kérése, hogy a desolt egyházak pénzeinek kamatai egyházmegyei adminisztrációs kiadásokra utaltassanak ki.

Elutasító javaslattal viszi ig.-tanácsunk közgyűlés elé a görgényi egyházmegye sérelmi panaszát.

Végül Simó Lajos ehker. főgondnok, mint az egyházkerület tulajdonában levő értékpapírok eladására kiküldött bizottság elnöke jelentette be, hogy a pénzpiacz állandó deprimált jellege miatt ezideig még nem sikerült semmi irányban sem eredményt elérnie. Szolgált tudásul.

Ekkor az ülés, esti 8 órakor bezárattott.

r. s.

ZSINATI ÜGYEK.

Zsinati ülések.

(Április 6. 7.)

(Folyt. és vége.)

Április 6-án Kun Bertalan és br. Bánffy Dezső, majd egy ideig gr. Degenfeld József elnökölték. A zsinat a lelkészválasztási törvényjavaslat részletes tárgyalását folytatta, kezdve a pályázatról szóló résznél. A pályázatról intézkedő 201—203. §-okat némi stiláris módosítással elfogadták.

A 204—209. §-oknál, a melyek a választás előkészítéséről szólnak pályázat alkalmával, hosszasan vitatták a 204. §-t, mely meg akarta engedni a próbaszónoklást is, a szolgálati helyen meghallgatás mellett.

Meczner Béla veszélyesnek tartja és törlendőnek véli azt a részt, a mely megengedi a pályázóknak szolgálati helyükön meghallgatását.

Dombi Lajos változatlanul óhajtja megtartani a javasolt szakaszt.

Révész Kálmán is csak stiláris módosítást ajánl.

Mészáros János mellőzni kéri Meczner indítványát; úgy sem tilthatják meg a választóknak, hogy valakit meghallgassanak.

Kiss József is ilyen értelemben nyilatkozik.

Baksay Sándor úgy veszi észre, hogy a törvényhozásnál a zsinat minden aprólékosságra kiterjeszkedik. Pedig ez nem szükséges. A próbaszónoklást vagy kötelezővé kell tenni, vagy nem szabad megengedni. Vagy pedig bízzák az egész dolgot az egyházkerületre. Ellensége a próbaszónoklatnak. Ne csináljanak lelkészválasztást. Kihagyandónak véli az erre vonatkozó részt.

Antal Gábor nézete teljesen megegyezik Baksayéval. Már a pályázat is bizonyos tekintetben lealacsonyítása a papi tekintélynek. Ha mégis elfogadják a próbaszónoklást, javasolja, hogy azon mindig legyen jelen egy lelkészi megbízott is.

Benkó Imre Meczner indítványához csatlakozik.

Dr. Bartók György a szakasz eredeti szövege mellett foglal állást. A szabad választásnak — szerinte — a próbapapolás elengedhetlen kelléke. Az ígér-detés a legfőbb lelkészi funkció. Alkalmat kell adni, hogy a választó egyházközség meggyőződhesék, hogyan tudja ezt teljesíteni a jelölt. A szolgálati helyen való meghallgatás vesztegetésre nyújt alkalmat.

Molnár Béla a próbapapolás ellen, Morvay Ferencz mellette szól.

Miklós Ödön azt mondja, hogy a próbapapolás lealacsonyító a lelkészre nézve. A paragrafus idevontató részét törölni kéri; a meghallgatásról szólót pedig így formulázza: „a választók a pályázókat csak szolgálati helyükön, saját költségükön hallgathatják meg”.

Győry Lajos még arról óhajt gondoskodni, hogy a meghallgatás csak rendes istentisztelet alkalmával történhesék, — a zsinat a 204. §-t, Miklós Ödön és Győry Lajos indítványa szerint fogadja el. — A többi szakaszt változatlanul elfogadták.

A közben tartott 10 percznyi szünet után gyors egymásutánban tárgyalták le a még hátralevő 210—259-ig terjedő §-okat, melyek a választási eljárásról, a szabályellenes választásokról, a missziói, katonai, fegyházi, fogházi és általában állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő lelkészekről, a vallástanító lelkészekről, a segéd- és helyettes lelkészekről szólnak. Lényegükben mind változatlanul maradtak.

Még Kiss Albert indítványára azt határozták el, hogy a kegyeleti időről szóló részét a lelkészválasztási törvényjavaslatnak a jövő ülészekben fogják tárgyalni, a mikor majd előttük fekszik a lelkészi gyám- és nyugdíjintézetéről szóló törvényjavaslat is.

Április 7-én az ülés inkább csak formális jellegű volt. Először két kérvényről szóló jelentést terjesztett elő a kérvényi bizottság előadója: Nagy Károly. Az egyik kérvény a barsi egyházmegye lelkészi értekezletétől jött és október 31-ének, mint a reformáció emléknepjének megünneplése iránt kér intézkedést, és pedig úgy, hogy ezen a napon az állami tanintézetekben a tanítás szüneteljen. A bizottság a kérvényre azt javasolta, hogy a reformáció emléknepét a templomokban ezután is október utolsó vasárnapján tartsák és hogy utasítsák a konventet, hogy lépjen érintkezésbe az állammal a barsiaknak az iskolákra vonatkozó kérését illetőleg. Dr. Sárkány Lajos okt. 31-én óhajtotta volna tartani a templomi ünnepélyeket is. Dr. Finkey Ferencz pártolta Sárkány Lajos indítványát; Garzó Gyula, Révész Kálmán, Czinke István azonban azzal szemben a bizottság javaslatát védték. A zsinat is ezt fogadta el.

A másik ügy, a melyről a bizottság jelentést tett, a presbiteri rendszert követő egyházak szövetségének Londonból keltezett átirata volt. Ez a szövetség 12 évi munkájáról szóló jelentést tartalmazza. A zsinat, köszönettel adózva a figyelemért, tudomásul vette az átiratot.

Még br. Bánffy Dezső előterjesztésére meghatalmazást adtak az elnökségnek, hogy a zsinatot a még le nem tárgyalt anyag elvégzése végett az év utolsó negyedében, alkalmas időben összehívhatta. Ezután az elnökség a zsinat második ülészakát Kun Bertalan püspök buzgó imádságával bezárta.

Pár percczel később hitelesítették az utolsó ülés jegyzőkönyvét, a mely után br. Bánffy Bezső a tagoknak, Antal Gábor az elnökségnek mondott meleg szavakban köszönetet.

Vallás és tudomány.

A nagyenyedi protestáns nők egyesülete 1905. év április 2-án délután, a Bethlen-kollegium dísztermében tartott műsoros összejövetelén szabadon előadta az egyesület egyik tagja.

Előadásom nem lesz vidámságot keltő mulatságos csevegés; zengő bérczekhez, csicsérgő madarakhoz, kristályvizü patakok mentén illatozó virágokhoz sem fogom vezetni a t. hallgatóságot. Előadásom tárgyát és irányát körülbelől megszabja a hely, a hol vagyunk, a mely jóformán templom; megszabja azon körülmény, hogy egy vallásos egyesület keretében és körében tartom azt. Előadásommal a vallásos hit és a természetfilozófia érintkezési vonalán fogok járni. A filozófia szótól, kérem, ne riadjon vissza senki. E szó ugyan a legmagasabban röplő (pardon! nem röplő, csak röpdéső) tudományt jelenti, helyesebben szólva a tudományoknak legmagasabban röpdéső részleteit; én azonban itt is csak „gyalogósvényen” fogok járni, a melyen bátran jöhet velem akárki is.

Mióta tudatos ember él a földön, mindig volt vallás és vallásos hit; s míg tudatos ember lesz a földön, mindig lesz vallás és vallásos hit. De mint mindennek a világon, úgy a vallásnak is voltak és vannak megszólói is. Nem beszélek arról az alantjáró gondolkozásról, a mely nem képes felemelkedni a vallás fogalmának színvonaláig, hanem szóvá teszem én itt épen a sokat tudó tudósoknak a filozófia és a természettudományok részéről tett ellenvetéseit; mert ezen tudósok közt akadtak és akadnak egyesek, akik a vallásos hit ellen beszélnek és pedig azért, mert a vallásos hit a maga tételeit, igazságait nem tudja kézzelfoghatólag, érzékeink által észrevehetőleg, matematikailag kiszámíthatólag beigazolni, mint ezt a tudomány állítólag teszi a maga igazságaival. De hiszen a vallás főfogalmai olyan dolgok, melyek a kézzelfoghatólag való bizonyíthatóság körébe nem esnek, mert hiszen itt „hitről” van szó. Hiszen a filozófia és a természettudomány is mihelyt egy kissé magasan akar szárnyalni, mihelyt a mindenséget az ő összefüggésében, az embert az ő valójában, az anyagot és erőt az ő lényegében, eredetében, végső okaiban, az okok és okozatok teljes és összefüggő láncolatában megakarja magyarázni vagyis u. n. világfelfogást akar megszerkeszteni, hát hogy akkor mennyire tud bizonyítani, mutatja a filozófiai és természettudományi hypothetikus elméleteknek azon nagy sokasága, melyek az idők során felmerülve, darab ideig fennállva, megbuktak, lecáfoltattak, semmivé lettek immár oly nagy számban, hogy ezen elbukott tudományos elméletekből fellehetne építeni akár egy egyiptomi pirámist.

De hát, ha a tudomány, a filozófia és természettudomány mégis oly büszkén kérkedik az ő tudásában, hogy annak egyes képviselői lekicsinyelik a mi vallásos hitünket; tegyünk csak egy látogatást a tudomány portáján, lássuk, miként áll a tudomány a saját maga dolgával, lássuk, milyen rendben van a szénája. Nem fogok én nagy dolgokkal előhozakodni, csak egy pár csekélységet, egy pár kis dolgot fogok én itt szóvá tenni.

A tudomány portájára megérkezve, először is kiteszek a falra egy vörös papirosat s látom, hogy az vörös. Most eldobom a vörös papiros, behunyam a szememet és én az agyamban keletkező impulsus alapján, a mely impulsus az idegek útján visszahat, visszaterjed a szememhez, ismét tudom látni azt a vörös színt. Tehát én látom a vörös színt akkor, ha tényleg előttem áll, de tudom látni akkor is, ha tényleg nincs előttem; vagyis látom akkor is, ha van, akkor is, ha nincs. Most azt kell kérdeznem magamtól: igazán létező, objectiv valami az a vörös szín, vagy csak az én szemem szerkezetének van meg az a képessége, hogy bizonyos adott körülmények közt vöröset lát, amely vörös pedig, mint objektum, nem létezik. De nem is magamtól kérdelem én ezt meg; előveszem a tudósok közül azokat, akiknek nagy tudós voltukhoz semmi kétség nem fér. Egy ilyen német tudós munkáiból azt olvasom ki, hogy a vörös szín csakugyan létező valami. De hogy megnyugtassam magamat, előveszek még egy másik hasonló nagy német tudóst. Ez pedig azt mondja nekem: a vörös szín mint objektiv valami egyáltalán nem létezik, hanem az emberi szem szerkezetében meg van az a képesség, hogy bizonyos adott körülmények között vöröset lát. Ime két nagy tudós, egészen ellenkezőleg beszél; most már csakugyan nem tudhatom, van-e igazában vörös szín vagy nincs; tehát ezen kérdéssel nem jöhetünk tisztába.

Hagyjuk ezt és vegyünk elé egy sokkal egyszerűbb dolgot. A gyermek lapdázik, kiesik a lapda a kezéből és le hull a földre. Miért esik a lapda a földre? Furcsa kérdés ugyebár — színte megmosolyogni való — hiszen ez természetes! Természetes? Hát, mi nagyon sok mindenre rámondjuk, hogy természetes; nem is tagadom én, hogy természetes, de mégis sok esetben s úgy itt is, érdemesnek tartom felvetni a kérdést: hogyan, miért szükséges, mely okok alapján? És ime, nem is egy tudós, hanem egy 3—4 oszt. gimnázista megfelel nekem: azért esik le a lapda a földre, mert a földnek vonzó ereje van s a testeket magához huzza. Jól van kis fiam, hát erre engem is megtanítottak annak idején s talán még én is megtanítottam másokat; hallottam én a föld delejességéről és... talán még valami matematikai számítások is vannak itt. De hát, én azt szeretném tudni: mi az a föld vonzó ereje, hol van, mi annak a lényege, valója. És itt most a tudósok sem adnak nekem semmi feleletet. Az a magyarázat pedig, hogy a föld vonzza magához a sejteket, nem magyarázat, csak elodázása a feleletnek egy ismeretlen régióba. Ime, hát a tudomány nem tudja nekem megmondani, miért esik le a lapda a földre.

Megyek én most a ma diadalszekéren haladó villamdelejességnek legtudósabbik professzorához. Ez a tan csakugyan gyönyörű valami, gyönyörű mutatványokat, meglepő jelenségeket produkál s a jelenségeket igen szépen értelmezi s magyarázza; s miként tudjuk, rendkívül hasznos tudomány is; sőt azt is tudom a villamdelejességről, hogy az ember finomabb életműködéseiben a legnagyobb szerepet játsza. De engem most nem azok a szép mutatványok érdekelnek, nem is az elektrotechnika; én a legegyszerűbb s legelemibb jelenségre nézve szeretnék tenni egy kérdést.

A villamosság tanításánál, mindjárt a bevezetésnél, szokott szerepelni a bodzabél-golyók tánczoltatása. Pl. selyemszálakon függő 2—2 bodzabél-golyó, az egyik esetben gyorsan közeledik egymáshoz, a másik esetben gyorsan távolodik egymástól. A professzor okát is adja, hogy miért: A két ellentétes (+ és —) villamosság vonzódik egymáshoz, két ugyanazonos (+ vagy —) pedig eltaszítja egymást. No jól van, ezt én tudom s ismerem azt a hypothetikus theoriát is, a melynek érzékitésére apró göm-

böcskék láncolatát rajzolják a táblára, a gömbök egyik felét világosan hagyják, másik felét sötéten színezik, vagy + és — jelekkel látják el sat. De én nem a tüneményeket s ezek magyarázatát kérdezem, hanem azt szeretném tudni, mi a valódi, az igazi lényege annak a + és — villamosságnak? De ezen kérdésekre nem ad nekem feleletet senki.

Még csak egy általános és utolsó kérdést teszek a tudományhoz. Egyáltalában mi az az anyag és hogyan, miként, honnan keletkezett az anyag; mi az anyagnak valódi lényege, mi itt az örök, mi itt a teljes analysis? A kérdésnek egyik részére a filozófia ad nekem valami választ; de ez a válasz nem világosít, csak homályos ködöt terjeszt, melyen keresztül már semmit sem látok. Az anyag első keletkezésére nézve pedig a természettudomány válaszol és pedig következőleg: mi tudjuk azt, hogy az anyag miként formálódik különböző alakokba; tudjuk azt, nem csak a jelenre, hanem a multa nézve is, csaknem az első kezdettől fogva; de hogy az anyag honnan s miként keletkezett, az anyag első keletkezése, ez olyan kérdés, a melylyel a tudomány még nem foglalkozott, erről nem tudunk mondani semmit.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Miért van négy evangélium?

— Irta: Valler József. —

(Folytatás.)

Itt meg kell jegyezni, hogy nem csak Pál nem volt a Jézus tanítványa, mint fennebb mondtam, de az új szövetségi iratok közül egy sem származott, akarom mondani, egyiket sem írta Jézus tanítványa. Hanem ezek az írók a tanítványok tanítványai és utitársai, mint p. o. Márk és Lukács. De ezek sem azon értelemben, mintha ők a mostani formában, írva hagyták volna ránk az evangéliumokat, nem. Az evangéliumok később nyerték mostani formájukat. De ezeknek a férfiaknak hagyományai alapján. Pál ugyan látta Jézust — és így látásból ismerte is, mint ő maga mondja — mert ő Jeruzsálemben tanult, és mikor Jézus ott szenvedett és meghalt, mint tanuló, már ott volt, de nem társalkodott vele. A többi még csak nem is látta, csak a tanítványoktól hallott felőle.

Igen, a Pál írásai az elsők, de nem sokára a többiek is megkezdik. Csakhogy még most sem irnak evangéliumokat. Hanem egy és más kérdésben adnak felvilágosításokat, leginkább erkölcsi magukviselésére utasításokat. Miért? mert a keresztyén világnak első eldöntendő kérdése az, hogy a keresztyén vallás minő viszonyban áll a zsidó valláshoz? Csak miután e kérdés Pál írásai által meg volt oldva és kezdettek egyes darabok az evangéliumokból előtűnni, oly formán, hogy a mint kezdenek a Pál írásaira hivatkozni azon egyes birtokosai, az egyházak, a többiek is az ő alapítóik írásaira, hagyományaira hivatkoznak. És minél inkább nagynevű az apostol, a kire hivatkoznak, annál többet ér, Igen természetes, hogy a nagyobb egyházakat a nagyobb apostolok alapították — már akár igaz ez az állítás, akár nem — és azoknak azoktól van egyes irományuk. Ki írta ezeket a darabokat? Senki sem tudja. Valószínű, hogy egyik-másik apostoli tanítvány. Feljegyezte, a mit elbeszélte az apostol. Egyik a Jézus mondásait, tanításait, mások a miket cselekedett. És pedig legnagyobb előszeretettel azokat, a melyeket nem értettek. Ilyen darabja majd minden egyháznak került, később

mikor már megtudták a létezését, egyik egyház elkérte a másikat cserébe és lemásolta. Így különösen a nagyobb egyházak és módosabbak az apostoli irományok egész kis gyűjteményével bírtak, a mint a kölcsönkért irományokat lemásolgatták, azokat egymásmellé tették és lassanként több ily darab egygyé olvadt. Hanem természetes, hogy ez még nem volt egyöntetű. Később egy ahhoz értő ezeket a történetesen egymásmellé rakott darabokat elrendezgette, — a feleslegeseket kihagyta, — a megmaradt részeket átmenetekkel összekötözte s egygyé simítván, egy egészet csinált belőle. Kész lett egy evangélium. Természetesen az eredeti alaphangnak megtartása mellett. Némelyikben az alaphang a tanítás; némelyikben a cselekedet. P. o. a János evangéliuma valóságos órátió-halmaz, a Márké valóságos szófukar történet. És ilyen evangélium minél több keletkezett. A mint a tudósok állítják, azon a négyen kívül, melyek az új szövetségben megvannak, ismeretes még és ma is megvan legalább még 8 vagy 10. A mely munkák jobbak, kitünőbbek voltak, lassanként közkeletűekké lettek. Ezeket aztán minden egyház óhajtotta birni.

Csakhogy ez nem ment oly hamar, a mint én leirom. Sok idő telt bele, míg idáig fejlődött a kérdés. Mindenik egyház védte a magáét és bizonyította, hogy az övé a jobb, régibb, eredetibb és inkább apostoli eredetű. Végre a dolog megoldása a lett, hogy az új szövetségben meglévő 4 evangélium, mint legjobb és az egyházra nézve leghasználhatóbb, általánosan elfogadtatott és közmegegyezéssel a szent-könyvek közé bevétellett. Nem ugyan zsinati végzéssel eleinte, hanem csupán csak az egyházak hallgatóságos megegyezése mellett. Gondolom, hogy később zsinati végzéssel is szentesítették az egyházak közmegegyezését; erre azonban nem terjed ki tudomásom. E kérdés nem érdekelt. És most felvett tárgyamhoz nem is tartozik.

De miért vétetett fel szent-könyvünkbe 4 evangélium?

Az eddig mondatokból nyilván következik, hogy:

1. Az evangéliumok eredete bár az apostolokra vitetik vissza, de azoknak a mai formájukba öntése, épen nem az ő érdemük; hanem
2. lassanként apró feljegyzéseken indulva, maga a közszükség hozta őket létre; ugy azonban, hogy
3. mikor már az egyes alkatrészek ki voltak dolgozva, akkor adta meg egy-egy ahhoz értő a mostani alakot.

Soha sem tett semmi névvel nevezhető irodalmi mű semmi hatást az emberre, ha nem a közszükségből eredt és nem a közelfogást tolmácsolta. E tekintetben nincs különbség erkölcsi vagy aesthetikai vagy bölcsészeti mű között, ide számítva a vallásiakat is. Vagyis az evangéliumok közül is mindenik magán hordozza azon kor, hely és vallásos nézet bélyegét, a melyben létre jött. Voltaképen az evangéliumok nem egyéb, mint a keresztyén egyház Jézus tanításairól, cselekedeteiről és személyéről való felfogásának különböző mozzanatai. Első megállapodások azon vitákban, a melyek pár száz évvel később a keresztyén egyház egységét veszélyeztették, a melyekben a döntést a legyőzött fél kiirtása követte.

A három első evangélium alapfeltevése (a mint már mondtam volt) az, hogy Jézus ember. Hanem e korlátan belől oly különböző jellemvonásait adják Jézusnak, hogy mindeniknek sajátosága nyilván szembevetőd.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Előfizetési felhívás. Több mint két évtizede annak, hogy kiléptem az iskola falai közül az életbe, s forgolódom abban a munkakörben, melynek igája bár terhes, de gyönyörűsége, mint egyszerű igénytelen közkatona harczoltam hitünk fejedelmének, áldott megváltó Jézus Krisztusunknak vitézei között.

Ez idő alatt sokat dolgoztam, sokat irtam. Neveimmel, különösen régebben többször volt alkalma lelkészársaimnak találkozni a Debreczeni Protestáns Lapban, a Szabad Egyházban és Téli Ujságban. Mostanában hallgattam, de napjaim nem teltek el tétlenségben, hogy erről bizonyosságot tegyek, határozom el magam többek felhívására, hogy Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imáimból egy kötetet sajtó alá rendezek. Ha ezen munkám kedvező fogadtatásra talál, úgy követni fogja köznapi, majd halotti s aztán Heidelbergi káté magyarázatára írott elő- és utóimák kötete.

Imáim írásában az egyszerűség és bibliai nyelv vezérelt mesterkélttség, erőltetés, dagályosság örvénye sohasem ragadt el magával. Arra törekedtem, hogy szívből jöjjenek s szívhez szóljanak, s az imádkozók lelkét a végtelen jóságú Istenhez vezéreljék. Egyszerű imák ezek, de a melyeknek a hallgatóságra tett hatását jól esett tapasztalnom.

Imakönyvem kötete 10—12 nagy ivre fog terjedni. Egy kötött példányért 3 korona leend s elég előfizetés esetén október hó folyamán minden jelentkezőnek meg fog küldetni.

Midőn kérem lelkészársaimat, s általában hittestvéreimet, hogy az előfizetést legkésőbb 1905. év május 31-ig megtenni sziveskedjenek, vagy legalább arról engem értesíteni kegyeskedjenek.

Szeér (Szilágyi m. u. p. Bogdánd.)

Maradtam hittestvéri szeretettel

Vöröss Zsigmond,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

Meghívó. Az egyházkerületi „Utatis” 24. §-ában megadott jogomnál fogva és egyetértve az egyházkerület állandó igazgató-tanácsával, a folyó 1905. évi egyházkerületi rendes közgyűlést május hó 20-ának d. e. 10 órájára, Kolozsvárra, az ev. ref. theol. fakultás dísztermébe hívom össze. Igazgató-tanácsunk kijelölése szerint, a közgyűlés fontosabb tárgyai a következők: 1. Püspöki és igaztanácsí évi jelentések. 2. Az ifju lelkészek felavatása. 3. Az egyházkerület 1903. és 1904. évi számadásainak, valamint az 1906. évi költségvetésnek ellátása, illetve megállapítása. 4. Az egyházkerületi theologiai fakultás vagyoni konszolidálására vonatkozó javaslat. 5. Véleményes javaslat a püspöki özvegyek részére némi nyugdíjjogosultság megállapítása iránt. 6. Előterjesztés az esperesi tiszteletdíjak lehető emelése tárgyában. 7. Gondnok- és tanárválasztások. Kolozsvárt, 1905. április hó 20-án. Báró Bánffy Dezső, s. k. egyházkerületi főgondnok.

Alapítvány. Magyarbólkényi születésű, vasuti hivatalnok, tekintetes Kiss József urnak szeretett neje, szül. Müller Irma Felső-Tömösön f. hó 11-én hosszú szenvedés után, melyet Isten előtt alázattal, az emberek előtt méltósággal viselt, csendesen elszenderülvén, ezt megelőzőleg azon földi javakból, melyekkel Isten őt megáldotta s melyekről tudta, hogy azoknak csak ideiglenes sáfára, mint valódi keresztyén nő s hű és igaz sáfár, a következő végrendeletet tette:

Megbizta szeretett férjét, Kiss József urat, hogy

a magyarbólkényi ref. egyház javára s tulajdonkép 2000 (kettő ezer) koronát tegyen le „Müller Irma” nevet viselő s örök időkre szóló alapítványul, oly czélból, hogy az alapítvány kamata évenként egy szegény, jó erkölcsű református s az egyházi áldást is igénybe vett hajadonnak nászajándékul adassék.

Megbizta továbbá, hogy a magyarbólkényi ref. templom tornyába egy, a meglévőknél nagyobb és szebb hangu harangot öntetessen s végre, hogy ugyanoda toronyórát állíttasson be.

Szegény rokonoknak is hagyományozott kisebb-nagyobb összeget.

Maga Kiss József ur pedig a dalárda alapjára 50 koronát adományozott.

És ha már meggondolja az ember, hogy ezen istenben boldogult nő nem magyar, nem is református, hanem német nemzetiségű és evang. vallású volt: nem kell-e bámulattal és elismeréssel adóznunk Kiss Józsefnek, hogy ernyedetlen törekvéssel nejét nemcsak lelkes magyar nővé képezte, hanem egyházunknak buzgó tagjává is tette, elannyira, hogy földi javait is nem szülőhelyiségének s volt nemzetisége czéljaira, hanem azon magyar egyháznak hagyományozta, hol életében csak nehányszor fordult meg ugyan, de a melynek lombos fákkal s madárdallal telített szép temetőjében óhajtotta aludni örök álmait — s alussza is. Ezen érdeme Kiss József urnak elévülhetetlen, ám azért a nő koszorujának se halványulhat meg egyetlen levele sem.

Az Istennek békessége legyen erősségül a társát vezetett férj bánatos lelkének, áldott neje sirján pedig lebegjen a háládatos szívek hervadatlan emléke mindörökké. Magyar-Bólkény, 1905. április 18. Dénes József, ref. lelkész.

Egy görög kath. pap, a ki 25 évi lelkészi szolgálata évfordulóján annak dokumentálására, hogy ő a magyar ekklézsiának, a magyarságnak nemcsak színből, de szívből is barátja, az abafájai ev. ref. iskola czéljaira 20 koronát adományozott, olyan megjegyzéssel, hogy ezen összeget Isten segédelmével 100 koronára egészíti ki. Mikor is az abafájai ev. ref. egyház nevében az adományozó Kriszán Jerotheus abafájai gör. kath. lelkésznek köszönetet mondok, ugyanakkor neki Istentől hosszú életet kívánok. Hadd lakozhassunk békességben, szeretetben mi és a mi hiveink együtt sokáig! Abafája, 1905. április hó 4-én. Kovács István ev. ref. lelkész.

Tudomásul. A végrendelet értelmében az érdekeltek tudomására juttatom, hogy a székelyudvarhelyi ref. kollégium előjáróságának kezelése alatt levő Gidófalvy Gábor-féle alapítvány, a lezárt számadások szerint, az 1904-ik évben tőkésítés útján 2812 K. 2 fillérrel gyarapodván, az alapítvány-tőke cselekvő állása 1904. decz. hó 21-én: 58,289 Korona és 64 fillér. — Székelyudvarhely, 1905. április 21-én. Gönczi Lajos, igazgató-tanár.

GYÁSZROVAT.

Özv. várfalvi Finta Jánosné szül. Kibédi László Zsuzsánna, életének 89., özvegyiségének 20-ik évében, április hó 18-án éjjel 2 órakor hosszas szenvedés után elhunyt. Az áldott lelkű nő megnyugodva a jó Isten szent akaratján és bölcs végzésén, hosszú életének utolsó órájában ajkain a hittől sugalt szókkal: „Kívánok elköltözni a testből, és lenni a Krisztussal, mi mindennél jobb” — hunyta be szemeit, Édes övéi nem tudják felejtetni a felejthetlent. Áldott lelke élni fog szereteteinek hű emlékezetében. Az elhunyt földi részei az ev. ref. egyház szertartása szerint április hó 20-án helyeztették örök nyugalomra. Emleke legyen áldott! Nyugalma csendes!

Kovácsmai Bogdán József, elébb gyalakuti, most oláhujfalusi ev. reform. lelkész, gyermekei Emma, Gizella és Endre, özv. Incze Jánosné, ref. lelkészné szül. Molnár Mária, mint édes anya, Karathnai Incze

János ellenőr, Borcsa, dr. Májland Henrikné, Béla tanár, mint testvérek mélyen megilletődve tudatjuk, hogy a jó nő, gondos édesanya, felejthetetlen testvér *Bogdán Józsefné karathnai Incze Irma*, 54 éves, f. év április hó 17-én reggel 2 órakor, alig egy heti nagy betegség után, jobblétre szenderült. Őt, ki annyiszor kiáltotta betegségében: En Istenem! inkább végy el engem! végre magához vette megengedve, hogy a gondos fő, munkás kezek megszünjenek. Temetése e hó 19-én volt Oláhujfalun.

Matéka László kolozsvári ref. theologus folyó hó 21-én d. e. fél 11 órakor, életének 20-ik évében, 17 napi betegség után, Bonczhidán meghalt. A felejt-hetetlennek hült tetemeit folyó hó 23-án d. u. 2 órakor, az ev. ref. lelkeszi lakon tartott rövid gyász-ima után Bonczhidán helyezték örök nyugalomra.

Dr. Erdélyi Pálné sz. barátosi Bibó Vilma életének harminczkettedik, boldog házasságának kilenczedik esztendejében hosszú és súlyos betegség után f. évi márczius hó 27-én d. u. 5 órakor elhunyt. A legjobb gyermek, a legjobb feleség s a legjobb testvér halála borított gyászba bennünket s velünk együtt mindazokat, kiket hozzá rokoni kötelék fűzött, a kik őt ismerték és szerették. A megboldogultat mult hó 28-án d. u. 3 órakor a halottas háznál (Mátyás király-tér 22. sz.) mondott ima után Kiskunhalasra szállították s ott mult hó 30-án d. e. 10 órakor temették el.

HIVATALOS RÉSZ.

1925—1905. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes aának.

A f. évi május hó 20-án kezdődő ehkerületi közgyűlés tárgysorozatába az ifju lelkészek felavatása is fel lévén véve, fölkérjük esperes aait, hogy az egyházmegyék területén levő uj lelkészek szabályszerű kéréseit mielőbb bevenni és május hó 15-éig ig.-tanácsunkhoz mulhatatlanul fölterjeszteni sziveskedjenek.

Figyelmeztetni kívánjuk azonban esperes aait, hogy Főtiszteletű és Méltóságos Püspök aának 5279—1903. sz. a. kelt utasítása folytán csakis a felavattatásukat kérő ifju lelkészek egyházainak kérései terjesztendők föl, esperesi véleményezés mellett; okmányaik azonban sem most, sem jövőre nem küldendők föl igazgatótanácsunkhoz.

Az egyházközségi kérés mellé csatolandó a 3%-os theologiai járulék befizetését igazoló nyugtatvány, 1904. évi 2676. sz. körrendeletünknek megfelelően.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1905. április hó 27-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Sz. 435—1905.

KÖRLEVÉL

a *gyulafehérvári, nagyenyedi, görgényi, marosi, és küllői* egyházmegye nagytiszteletű espereseihez.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak szüksége lévén az 1814. évi október hó 16-án született *Putnók József* születési anyakönyvi kivonatára, kérem a nagytiszteletű urakat, sziveskedjenek megfelelő módon intézkedni, hogy elsősorban *Kisenyeden* s ha ott nem talátnék, Alsófehérvármegye és Maros-Tordavármegye összes ev. ref. egyházaiban a lelkészek nézzenek utána e bejegyzésnek s ha valahol megtalálattott, az anyakönyvi kivonatot sürgösen küldjék fel hozzám.

Kolozsvár, 1905. április 25.

Dr. Bartók, püspök.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS

katonai ev. ref. vallástanári állásra.

A császári és királyi közös hadügyminiszternek folyó év márczius havában, 1428 szám alatt ev. ref. egyetemes konventünk elnökségéhez intézett felhívása alapján egy, a *közös hadsereg tábort papságának tényleges állományában az év folyamán betöltendő ev. ref. vallástanári állásra* ezennel pályázatot hirdetünk.

Pályázati föltételek a szervezeti szabályokban (organische Bestimmungen für die Militärseelsorge), illetőleg szolgálati szabályzatban (dienstvorschrift für di Militär Geistlichkeit) foglaltatnak.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények Kun Bertalan püspökhöz, mint az ev. ref. egyetemes konvent egyházi elnökéhez Miskolczra küldendők be folyó évi május hó 25-ig.

Kelt Miskolczon és Budapesten, 1905. évi április hó 18. az ev. ref. egyetemes konvent elnöksége.

Br. Bánffy Dezső,
főgondnok, mint a konvent
világi elnöke.

Kun Bertalan,
püspök, mint a konvent
egyházi elnöke.

Sz. 306—1905.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye összes egyházaihoz.

Tudvalevőleg az Egyházkerületi közgyűlés május 20-ra össze lett hiva. Bár rövid az idő, de *ha csak lehetséges,* megelőzőleg egyházmegyei közgyűlést kellend tartanunk. E tekintetben az ápril. 27-diki consistorium fog határozni.

E körülményre való tekintettel felkérem az igényjogosult egyházakat, hogy kellőleg kiállított országos köz- és más alapokhozi *segélykérvényeiket,* e körlevél vétele után *azonnal* küldjék be számvevő, mint e tárgyban referens aához. Korábbi rendelkezéseink értelmében különben, mindennemű segélykérvények már a számadásokkal egyszerre be kellett adasanak azon indokból, hogy az évi számadások ellátásának rendjén lehet igazában mérlegelni, hogy mely egyház milyen mértékben és milyen fokon igényjogosult? Ezt most főképp jövőre való tekintettel említettem meg, mert ezt a rendszert továbbra is fenn-tartjuk.

Az esetleg megtartandó közgyűlés tárgysorozatának — az eddigi gyakorlat szerint, — hivatalos lapban való közlésére aligha lesz idő, — hanem ezt közvetlen meghívóban fogom közölni. A szokásos jelentéseken kívül különben főbb tárgyaink lennének: 1. Segélykérvények. 2. Egyházmegyei számadások. 3. Gondnokjelölés. 4. Választások. Ha előkészíthetjük, Éltető Albert főgondnok emlékünnepe is tartatik, ellenkező esetben ez az őszi közgyűlésre marad.

Hivatalos lapunk idei 15. számában 248—1805. sz. alatt a tanulók ösztöndíj elnyerése iránti kéréseiknek beadási idejét május 10-ikére tűztem ki. Ezen határidőt megváltoztatom május 2-re. Sziveskedjenek lelkészatyafiak ezt a tanító urakkal közölni.

Gernyeszeg, 1905. április 21.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Sz. 472—1905.

MEGHÍVÓ

A rikánbelői ref. egyházmegyeék özvegy-árva gyámin-tézetének t. tagjait van szerencsém folyó év május 5-én délelőtt 10-órákor Kovásznán tartandó rendes közgyűlésre meghívni.

A közgyűlés tárgyai: a m. évi számadás megvizsgálása, az özvegyek és árvák számbavétele, az évi segély meg-állapítása, kiutalása, tisztujítás, özv. Barthos Mihályné kérése; esetleges indítványok tárgyalása.

Egyben felkérem az osztalékra jogosult özvegyeket és árvákat, hogy özvegyi állapotukat, illetőleg életben létüket igazoló okmányaikat e f. év május 15-ig adják be gyámin-tézeti pénztárnok tiszteletes Földes György zabolai lelkész urhoz. Ezen igazolványok nélkül a segélyek nem fognak kiadatni.

Ilyefalván, 1905. április 19.

Józsa Sándor,
gyámin-tézeti elnök.